

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Katedra geografie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**VÝUKA MÍSTNÍHO REGIONU NA 2. STUPNI ZŠ
NA PŘÍKLADU TRHOSVINENSKA**

Dominika Lenková

Vedoucí diplomové práce: doc. RNDr. Dagmar Popjaková, Ph.D.

České Budějovice 2012

ANOTACE:

Dominika Lenková

Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice

Studijní obor: Učitelství zeměpisu a přírodopisu pro základní školy

Diplomová práce, 2012

Vedoucí diplomové práce: doc. RNDr. Dagmar Popjaková, Ph.D.

Diplomová práce s názvem „Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Trhosvinenska“ se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část se zabývá charakteristikou místního regionu a jeho postavením ve vzdělávacích oblastech. Praktická část na základě empirického šetření shrnuje poznatky o způsobech výuky na základních školách a nižším ročníku víceletého gymnázia. Na základě tohoto šetření navrhuji vlastní návrh koncepce výuky Trhosvinenska (metodika výuky, exkurze, projekt a pracovní učebnice), vycházejícího z platného Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

ANNOTATION:

Submitted thesis titled "Teaching of the Local Region at the Second Grade of Elementary School on the Example of Trhosvinensko Region" is composed of a theoretical and a practical part. The theoretical part is interested in the characteristic of the local region and its position in educational areas. The practical part summarizes the findings gained on the basis of empirical research of ways of teaching at elementary schools and at the lower grades of grammar schools. In accordance with the research I try to suggest my own conception of teaching Trhosvinensko region (the methods of teaching, the excursion, the educational project and workbooks) that is based on the Framework Education Programme for Basic Education.

PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Trhosvinenska“ vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne

.....

podpis studenta

PODĚKOVÁNÍ:

Děkuji vedoucí diplomové práce doc. RNDr. Dagmar Popjakové, Ph.D. za odborné vedení a poskytnutí cenných rad při přípravě a zpracování této diplomové práce. Dále děkuji všem ředitelům a učitelům základních škol a gymnázia, kteří mi umožnili uskutečnit výzkum potřebný pro diplomovou práci. Poděkování patří také RNDr. Jiřímu Čekalovi, Ph.D. a dalším výše nejmenovaným, kteří mi pomáhali a podporovali po celou dobu studia.

OBSAH

ÚVOD	6
1. REŠERŠE LITERATURY	8
2. METODICKÉ PŘÍSTUPY A VÝCHODISKA.....	11
2.1. Metodika zpracování diplomové práce	11
2.2. Metodika výzkumu na základních školách Trhosvinenska	12
2.3. Metodika tvorby koncepce vlastního návrhu učiva místního regionu Trhosvinenska	13
3. POSTAVENÍ VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU VE VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMECH.....	26
3.1. Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání	26
4. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA SO ORP TRHOVÉ SVINY	30
4.1. Vymezení a poloha správního obvodu	30
4.2. Fyzicko - geografická charakteristika	31
4.2.1. Geologická charakteristika	31
4.2.2. Geomorfologická charakteristika	32
4.2.3. Klimatická charakteristika.....	34
4.2.4. Hydrologická charakteristika	35
4.2.5. Půdní poměry.....	36
4.2.6. Biogeografická charakteristika.....	37
4.2.7. Ochrana přírody	38
4.3. Socioekonomická charakteristika.....	40
4.3.1. Obyvatelstvo	41
4.3.2. Hospodářství.....	43
4.3.3. Doprava	44
4.3.4. Služby.....	45
4.3.5. Cestovní ruch.....	47
5. VÝZKUM VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU NA JEDNOTLIVÝCH ŠKOLÁCH TRHOSVINENSKA.....	52
5.1. Vyhodnocení pracovních listů.....	57
5.2. Shrnutí výzkumu na školách	62
6. VLASTNÍ NÁVRH VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU	64
6.1. Metody a formy vhodné pro výuku místního regionu.....	64
6.2. Návrh školní exkurze	66
6.3. Školní geografický projekt.....	78
ZÁVĚR.....	84
SEZNAM LITERATURY A JINÝCH ZDROJŮ INFORMACÍ.....	85
SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A OBRÁZKŮ	90
SEZNAM PŘÍLOH	99

ÚVOD

Místní region by měl patřit k nejdůležitějším tématům výuky regionální geografie na základních školách a víceletých gymnáziích. V současné době tomu tak není. Této látce je na školách věnováno jen pár hodin nebo se jí vůbec nevyčleňuje část vyučování. Tím pádem je učivo často opomíjeno. Na většině škol se místní region probírá až na konci školního roku, kdy mnoho času nezbyvá a proto učivo není dostatečně probráno. Přitom by každý z nás měl dobře znát místo, ve kterém vyrůstá a žije. Téma místního regionu je pro žáky jistě atraktivní a baví je. Žáci získávají informace o prostředí, které je obklopuje a se kterými se setkávají v každodenním životě.

Prioritou pro výběr tématu diplomové práce byla jeho využitelnost v praxi. Téma výuky místního regionu bylo tedy jasné a splnilo vytyčený požadavek. Místní region byl autorce od začátku blízký, protože se zabývá místem jejího bydliště, které by měla znát nejlépe. Při předešlé zkušenosti se žáky ze základních škol bylo zjištěno, že řada z nich o svém okolí moc neví. Motivací se stala také skutečnost, že si vyučující stěžují na nedostatek vhodných materiálů potřebných k výuce a neexistující učebnici. Diplomová práce se může tedy stát předlohou nebo inspirací nejen pro autorky budoucí povolání učitelky, ale také pro další vyučující.

CÍL PRÁCE

Hlavním cílem diplomové práce bylo vypracovat vlastní návrh koncepce učiva místního regionu na příkladu Trhosvinenska. Region Trhosvinenska je vymezen hranicí totožnou se Správním obvodem obce s rozšířenou působností Trhové Sviny (SO ORP Trhové Sviny). Na základě testování vědomostí v podobě pracovních listů byla zmapována situace na základních školách a gymnáziu. Pracovní listy byly zanalyzovány a porovnány vědomosti žáků ze zkoumaných škol v jednotlivých ukazatelích. Výzkum na základních školách a gymnáziu byl doplněn o dotazník pro vyučující, který se zaměřil na časovou dotaci, využívané metody a formy výuky a problémy spjaté s výukou místního regionu. Výsledky z empirického šetření a dotazníků byly podnětem k vytvoření pracovní učebnice, která by měla žákům pomoci získat pozitivní vztah ke svému okolí. Důležitou součástí je také ukázat praktickou cenu výuky místního regionu, z hlediska rozvíjení tzv. klíčových kompetencí, které byly použity ve vytvořených materiálech. V práci se také uplatňuje mezipředmětová povaha tohoto učiva s

využitím řady aktivizujících metod a forem výuky na konkrétních příkladech např. celodenní exkurze nebo školní geografický projekt.

Diplomová práce vychází z platných vzdělávacích dokumentů, především z Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Dále byly využity osobní zkušenosti autorky a získané poznatky z průzkumu na základních školách a dotazníků pro učitele.

1. REŠERŠE LITERATURY

Literaturu, která byla využita pro tvorbu diplomové práce, můžeme rozdělit na dvě části, a to literaturu regionální a didaktickou. Regionální literatura posloužila hlavně v první části práce, která se zabývá charakteristikou regionu. Informace z regionální literatury byly využity v jednotlivých kapitolách pracovní učebnice. Didaktická literatura pomohla v metodicky zaměřených kapitolách, při zpracování vlastního návrhu koncepce učiva, ale také v orientaci ve vzdělávacích programech a dokumentech. Literatury, která by se zabývala tématem výuky místního regionu, je jen velmi málo. Proto jako doplňkové zdroje posloužily populárně naučné publikace, internetové stránky, novinové články, časopisy a propagační materiály.

K tvorbě fyzicko – geografické charakteristiky byla využita literatura z akademické knihovny Jihočeské univerzity. Geologická charakteristika vychází z publikace **Chlupáč (2002)**. Z knihy byly použity úvodní kapitoly týkající se geologické stavby České republiky, ale publikace také dopodrobna popisuje geologický vývoj v jednotlivých geologických érách. Novinový článek Mineralogické a geologické zajímavosti Trhosvinenska (7) autora PaedDr. V. Pavlíčka byl využit k popisu geologického složení a nerostných surovin Trhosvinenska.^[1] Další informace o nerostných surovinách byly užity z publikace **Chábera (1982)**. Z publikace **Kolektiv (2006)** byly použity nejen kapitoly zaměřující se na geologickou stavbu Novohradských hor, ale také na geomorfologické členění celků Novohradských hor a Novohradského podhůří. Oproti tomu publikace **Demek, Mackovčín (2006)** pojednává o celkovém geomorfologickém členění České republiky a následně podrobně rozebírá geomorfologické jednotky z pohledu jejich polohy a vymezení, geologického vývoje, zajímavostí atd. Klimatickou charakteristikou se zabývají dvě publikace, a to **Quitt (1971)** a **Culek (1995)**. Quitt (1971) rozčleňuje celé území ČSR na chladné, mírně teplé a teplé klimatické oblasti, které dále podrobně specifikuje. Zato Culek a kol. (1995) rozděluje Českou republiku do několika bioregionů, které následně popisuje z pohledu např. klimatu. Publikace **Vlček (1984)** se zabývá vodními toky ČSR. Uvádí zde abecední seznam vodních toků, informace o poloze, ploše, průtoku, hloubce, využití apod., ale dalšími specifiky a charakteristikou se nezabývá, proto byly využity i jiné zdroje informací. Další publikací, která se zabývá hydrologií, je **Chábera (1998)**. Z této práce byly užity informace ohledně rybníků a vodních nádrží. Pro kapitoly půdní poměry a biogeografickou charakteristiku byla vybrána již zmiňovaná publikace **Culek (1995)**. Tato publikace podává ucelené informace o

jednotlivých bioregionech. Zaměřuje se na půdy, klima, biogeografickou charakteristiku, flóru a faunu dané oblasti.

Informace, pro socioekonomickou charakteristiku oblasti, které se týkaly kapitoly obyvatelstvo, byly získány hlavně z internetových stránek www.czso.cz [cit. 14-03-2012]. Další kapitoly hospodářství, doprava, služby a cestovní ruch vycházejí z Informační brožury SO ORP Trhové Sviny ^[14] a z Územně analytického podkladu správního obvodu obce s rozšířenou působností Trhové Sviny (2008). ^[16] Publikace **John, Poláková (2006)** se zaměřuje na historii města Trhové Sviny, jak město vypadlo dříve a dnes ze socioekonomického hlediska. Z publikace byly využity informace o průmyslu a zemědělství města. Historií Trhových Svinů se zabývají pamětní publikace **Kůrka (1936)** a **Horký (1938)**. Kapitola cestovní ruch je rozčleněna do několika podkapitol. Zde byly použity nebo jako inspirace posloužily tyto publikace. Prezidentu Emilu Háchovi se věnuje biografická publikace **Pasák (1997)**, která popisuje jeho život a politické dění v době, kdy prezident působil. Významnou publikací je **Kroupa (2006)**, z které byly čerpány informace týkající se kulturních památek. **Kolektiv (1986)** popisuje pěší trasy a cyklotrasy jižních Čech, které jsou v oblasti Trhosvinenska zachovány dodnes. Dalším autorem, který se zabývá cyklotrasami, je **Hork (2003 a, b, c)**. Publikace **Podhorského (2003)**, z které byly čerpány informace ohledně kulturních památek, popisuje 50 vybraných turistických tras jižních Čech. Turistický průvodce od **Chromého (2003)** obsahuje abecední řazený popis turistických zajímavostí. Další publikace související s kapitolou cestovní ruch jsou uvedeny v Seznamu literatury a jiných zdrojů informací.

Při tvorbě dotazníků a pracovních listů, které byly využity při dotazníkovém šetření, byla inspirace čerpána z **Hniličková, Josífko, Tuček (1972)** a **Řezníčková (1995)**.

Publikaci **Kolektiv (2007)** můžeme považovat za stěžejní v celé diplomové práci. Tato publikace se stala výchozí při tvorbě kapitoly 3. Postavení výuky místního regionu ve vzdělávacích programech. Dále posloužila k vyhledávání informací potřebných pro tvorbu vlastního návrhu koncepce učiva.

Kompletní informace, týkající se obecné didaktiky, byly získány z publikací **Mojžíšek (1988)**; **Skalková (1999)**; **Kühnlová (1997)**. Tyto publikace byly nápomocny hlavně při hledání různých forem a metod výuky, které byly použity především ve vlastním návrhu výuky o místním regionu. Při tvorbě školního geografického projektu byla využita publikace **Kašová (1995)** a kapitoly o projektové výuce z publikace Kühnlová (1997). Tato publikace poskytla cenné poznatky ohledně aktivizujících metod ve výuce, vymezení cílů ve výuce, ale osvětlila také problematiku mezipředmětových vztahů. Publikace **Skalková (1995)** se

zabývá inovacemi v klasickém vyučování. Skupinovou práci a projektovou metodu považuje za jeden z nejdůležitějších inovačních prvků, které by měly být začleněny do výuky, a tím pádem by mohly zlepšit výuku.

K tvorbě vlastního návrhu koncepce učiva o místním regionu byla užita nejenom řada publikací, ale i odborných článků, např. **Kühnlová (1998 c)**. Inspirace byla čerpána z nadregionálních publikací např. od **Holečka (1993)** a **Mištery (1999)**. Za velmi podnětnou byla považována publikace a příručka **Kühnlová (1998 a, b)**. Tyto publikace jsou přímo vytvořené pro výuku místního regionu. Ale z didaktické literatury byla největší inspirací nejnovější pracovní učebnice určená pro výuku místního regionu **Kühnlová (2007 a)** a k tomu i příručka **Kühnlová (2007 b)**. Pracovní učebnice vychází z Rámcově vzdělávacího programu a je určena žákům základních škol a víceletých gymnázií. Obsahově je zaměřena na poznávání místního regionu. Zajímavá je tím, že neobsahuje žádné tradiční učební texty, ale naopak většinu textu tvoří otázky a úkoly. Z pracovní učebnice byla čerpána řada námětů v podobě projektů, domácích prací či samostatných prací s mapou apod. Dalším zdrojem informací byly též úspěšně obhájené diplomové práce **Pyšnová (2009)**; **Kováříková (2010)** a **Illková (2010)**.

Jedním z pomocných zdrojů informací pro zhotovení práce byl internet. Aktuální informace, týkající se socioekonomické sféry byly získány z webových stránek Českého Statistického úřadu. Dále byly využity internetové stránky www.rvp.cz, www.jiznicechy a www.tsviny a další zdroje uvedené v Seznamu literatury a jiných zdrojů informací.

2. METODICKÉ PŘÍSTUPY A VÝCHODISKA

Kapitola metodické přístupy a východiska je rozdělena do tří podkapitol. První podkapitola metodika zpracování diplomové práce se věnuje postupům a tvorbě jednotlivých kapitol práce. Metodika výzkumu na základních školách je druhou metodickou podkapitolou. Zabývá se popisem průběhu a způsobem testování na základních školách a gymnáziu. Třetí podkapitola metodika tvorby koncepce vlastního návrhu učiva místního regionu Trhosvinenska se zaměřuje na zpracování pracovní učebnice. Tato metodika učebnice obsahuje nejen popis grafického ztvárnění učebnice, ale i její využitelnost a správné odpovědi.

Diplomová práce se zabývá výzkumem místního regionu na vybraných základních školách Trhosvinenska. Díky výzkumu byly získány podnětné informace od vyučujících i žáků, potřebné k tvorbě návrhu učebnice o místním regionu.

2.1. METODIKA ZPRACOVÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Průběh zpracování diplomové práce by se dal rozdělit do několika etap. První fází bylo nashromáždění potřebného množství využitelné literatury, ať už se jednalo o literaturu regionální, nadregionální či didaktickou. Soubor vybrané použité literatury byl podrobně rozebrán v kapitole 1. Rešerše literatury. Kapitola vznikla až na závěr práce, kdy byla užita již všechna literatura. Další publikace a jiné zdroje informací jsou uvedeny v Seznamu literatury a jiných zdrojů informací. Tato kapitola byla vytvářena v průběhu psaní celé práce, kdy neustále přibývali nové zdroje informací. Následující fází tvorby diplomové práce bylo charakterizování vymezeného území a tím i vybrání nejpodstatnějších informací o území. Kapitola 4. Geografická charakteristika posloužila nejen k tvorbě návrhu pracovní učebnice, exkurze, či projektu, ale byla stěžejním materiálem při vytváření pracovní listů pro výzkum na základních školách a gymnáziu. Zásadní roli pro celou diplomovou práci hraje kapitola 5. Výzkum výuky místního regionu na jednotlivých školách Trhosvinenska, která podrobně rozebírá, analyzuje a hodnotí výsledky pracovních listů. Důležitou etapou také bylo vymezení výuky místního regionu v rámci Rámcově vzdělávacího programu v kapitole 3. Postavení výuky místního regionu ve vzdělávacích programech. Po těchto etapách byla vytvořena nejdůležitější část celé diplomové práce a to praktická část, která obsahuje kapitolu 6. a přílohy. Kapitola 6. Vlastní návrh výuky místního regionu zahrnuje návrh metod a forem vhodných pro výuku místního regionu, školní geografický projekt a exkurzi. V přílohách se

nachází pracovní listy, dotazník pro vyučující, ale hlavně pracovní učebnice. V poslední řadě vznikla kapitola 2. Metodika zpracování, která vychází z předešlých kapitol. Jedná se o didaktickou kapitolu s popisem výzkumu, pracovní učebnice a celé diplomové práce. Seznam tabulek, grafů a obrázků představuje přehled tabulek, grafů, obrázků a jejich zdrojů. Na závěr celé diplomové práce vznikl Úvod, který vymezuje účel a cíle diplomové práce, ty jsou poté potvrzeny v Závěru.

2.2. METODIKA VÝZKUMU NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH TRHOSVINENSKA

Šetřené území Trhosvinenska, v rámci kterého probíhal výzkum na základních školách, bylo vymezené hranicí obce s rozšířenou působností Trhové Sviny. Do této oblasti spadají 4 základní školy a jedno víceleté gymnázium. Jedná se o spádové školy s 1. - 9. ročníkem. V okolních vesnicích se nachází řada škol, ale pro nedostatek žáků, byly u nich druhé stupně zrušeny.

Výzkum byl povolen na všech 5 školách s možností volby období, ve kterém bude šetření prováděno. Výzkumu se účastnilo 104 žáků. Testování bylo rozděleno do dvou etap. První dotazníky byly rozdány na 3 základních školách a 1 víceletém gymnáziu ve školním roce 2010/2011. Jediná základní škola Borovany se výzkumu zúčastnila v září školního roku 2011/2012, z důvodu měsíční praxe na této škole. Po dohodě s vyučujícími byly pracovní listy (viz. Příloha 1) rozdány v 9. ročnících základních škol a v kvintě gymnázia. Výjimkou byla základní škola Horní Stropnice, kde žáci pracovní listy vyplňovali již v 8. ročníku.

Test se skládal ze 14. otázek s obsahem týkající se jak fyzicko-geografické, tak i socioekonomické charakteristiky trhosvinenské oblasti. Protože se dané školy nenachází jen v městě Trhové Sviny a aby se žáci ostatních škol necítili znevýhodnění, bylo v otázkách zahrnuté celé území Trhosvinenska. Některé otázky byly formulovány takovým způsobem, aby si sami žáci vybrali pro ně nejzajímavější např. kulturní památku, která se mohla samozřejmě nacházet v okolí jejich města. Při zadávání testů byla autorka vždy přítomna, pokaždé na začátku hodiny byly sděleny základní podmínky pro správný průběh testování. Žáci měli na vyplnění testu 30 minut, ale pokud byla celá třída hotova před uplynutím daného času, test byl vybrán. V první testované základní škole Nové Hrady bylo navrženo, zda by nemohl být na závěr hodiny s žáky celý test probrán, aby se správné odpovědi zafixovali a nesprávné objasnili. Proto bylo následně ve všech zkoumaných školách navrženo závěrečné odtajnění správných odpovědí. Návrh s radostí ve všech školách využili.

Hodnocení testu probíhalo standardním způsobem. Test byl navržen tak, aby za každou správnou odpověď žáci získali jen 1 bod. V testu nebylo udělováno 0,5 bodu za část správné odpovědi. V některých otázkách žáci mohli získat i více bodů např. „Vyjmenujte alespoň 2 přírodní památky Trhosvinenska“. Za správně zodpovězenou otázku žáci mohli obdržet maximálně 2 body. Bodově nejjobsáhlejší byla otázka č. 9, ve které žáci měli napsat jméno osobnosti a následně jí spojit s místem narození. Za úplně vyplněnou odpověď žáci získali 8 bodů. Maximální počet bodů, kterého žáci mohli v testu dosáhnout, byl 40 bodů. Fyzicko - geografická část tvořila 7 otázek s 15 možnými získanými body. Socioekonomická část obsahovala také 7 otázek, ale žáci zde mohli získat 25 bodů. Vyhodnocování testu bylo zaměřeno nejen na celkový počet bodů jednotlivých škol, ale také na početní rozdíl fyzicko - geografické a socioekonomické části. Poté byly zpracovány jednotlivé otázky, u kterých byla vyhodnocena jejich úspěšnost u daných škol, ale i celková úspěšnost v testu. Všechny výsledky byly zaznamenány do tabulky a vyjádřeny v podobě grafu.

V době, kdy se žáci věnovali pracovnímu listu, byl vyučující požádán o vyplnění dotazníku pro vyučující (viz. Příloha 3). Tento dotazník by měl posloužit k lepší orientaci a objasnění situace ve výuce místního regionu. Začátek dotazníku byl věnován samotným vyučujícím, otázky se týkaly délky jejich praxe a vystudovanou aprobaci. Následné otázky se zaměřily na výuku místního regionu. Ve kterém ročníku se problematikou místního regionu zabývají, jaká je časová dotace věnovaná tomuto tématu, zda na toto téma realizují projekty, exkurze či výlety do okolí. Zdali se vyučující setkávají s nějakými problémy ve výuce a jestli využívají spolupráce s ostatními kolegy. Další otázky se týkaly obsahu probíraného učiva, zdrojů informací, metod a forem výuky, které vyučující používá.

2.3. METODIKA TVORBY KONCEPCE VLASTNÍHO NÁVRHU UČIVA MÍSTNÍHO REGIONU TRHOSVINENSKA

Výsledkem diplomové práce by měl být vlastní návrh učiva místního regionu Trhosvinenska. Návrh by měl posloužit jako metodická a obsahová pomůcka ve výuce místního regionu na 2. stupni základních škol a víceletých gymnázií, která by pomohla a snad i usnadnila práci nejen vyučujícím, ale i žákům.

Inspirace, pro tvorbu koncepce vlastního návrhu učiva místního regionu, byla získána z dotazníků pro vyučující z testovaných škol. Posléze byl sestaven návrh vhodných vyučovacích metod a forem, časová dotace a zařazení učiva místního regionu do vhodného ročníku. Pro zpestření výuky byly do návrhu zařazeny různé metody a formy výuky.

Navržena byla také celodenní exkurze „Novohradské poznávání“ a projekt „Žijeme v Trhových Svinech ekologicky?!“.

Pracovní učebnice s názvem „Poznávej svůj region Trhosvinensko!!!“, která byla vytvořena v programu Microsoft Publisher by měla v žácích vzbudit zájem o výuku místního regionu. Učebnice je sestavená tak, aby žáky zaujala, aktivizovala a motivovala k dalšímu poznávání. Její využití má také mezipředmětový charakter, může být využita i v hodinách přírodopisu, dějepisu, občanské výchově atd. Tato metodika může posloužit vyučujícím, jako inspirace při výběru např. metod a forem výuky, referátů, exkurzí či výletů. Zahrnuje také některé správné odpovědi pro přesnost. Obsah pracovní učebnice je rozdělen do šesti kapitol. První kapitola obsahuje úvodní slovo žákům a stránku věnovanou pověstem, která by měla žáky nastartovat a motivovat k další práci s učebnicí. Druhá kapitola vymezuje polohu regionu v rámci Jihočeského kraje a České Republiky, ale pro žáky je také důležité orientovat se v rámci OS ORP Trhové Sviny. Třetí kapitola se věnuje fyzicko - geografické sféře, která je rozdělená do těchto podkapitol: Geologie, Geomorfologie, Podnebí, Vodstvo, Půdy, Fauna a flóra a Ochrana přírody. Čtvrtá kapitola zaměřená na socioekonomickou sféru je též rozčleněná do podkapitol: Obyvatelstvo, Hospodářství, Zemědělství, Průmysl, Doprava, Služby a Cestovní ruch. Předposlední kapitola je zaměřená na opakování formou her. Závěrem učebnice je Slovo na závěr.

Základní text a text k symbolům, označujícím úkol pro tebe a domácí práci, jsou psány stylem Times New Roman velikost 12. Text k symbolům je odlišen kurzívou. Dále je v textu také použit styl písma Monotype Corsiva, kterým jsou psány nadpisy a úvodní texty kapitol. Tučně zvýrazněné nadpisy kapitol a podkapitol, jsou rozlišeny velikostí písma, kdy nadpisy kapitol mají velikost 26 a podkapitoly velikost 28. Podkapitoly jsou ještě rozlišené podtrhnutím. U úvodních textů je použita velikost 14. Úvodní slovo, text k symbolům zajímavost a tip je psán písmem Comic Snas MS velikosti 12. Důležité učivo, které by si žáci měli zapamatovat, je zdůrazněné tučným písmem. Protože se jedná o pracovní učebnici, je zde základní text z velké části prolínán otázkami, úkoly, zajímavostmi a ty jsou v textu takto graficky rozlišeny:

Úkol pro tebe má vždy nadpis, který žákům naznačí, co bude jejich úkolem např. doplň, odpověz atd. Nadpis je vždy ohraničen rámečkem v barvě zelené či růžové.

Obr. 1 Otazník 1

Text a symbol pro domácí práci např. referát je umístěn v rámečku s růžovým podbarvením.

Obr. 2 Tužka

Text a symbol pro zajímavost je odlišen šedým rámečkem.

Obr. 3 Sova

Text a symbol pro tip např. projekt, exkurzi je umístěn v rámečku se zeleným podbarvením.

Obr. 4 Tip

V učebnici se objevuje řada úkolů např. vyhledej, zamysli se, odpověz, zjisti, doplň, ale také práce s mapou, tabulkou nebo atlasem. Úkoly jsou také formou domácí práce např. referátů. Aby žáci využili všech svých dovedností a schopností, mohou zrealizovat tip např. exkurzi, výlet, práci v terénu nebo projekt. Posledním aktivizujícím symbolem je zajímavost. Symbol žákům sdělí informaci, která je jim již známá nebo ne a třeba v nich probudí zájem k dalšímu bádání. Pracovní učebnice je obohacena o řadu tematických obrázků a fotografií. Internetové zdroje, z kterých jsem čerpala obrázky, naleznete v Seznamu tabulek, grafů a obrázků. Je třeba říci, že některé obrázky, použité v praktické učebnici, jsou stažené z internetu, bez souhlasu jejich autora. Tím pádem podle autorského zákona, praktická učebnice nebude použita k prodeji.

V učebnici je kladen důraz na aktivitu žáků, tak aby se všichni žáci zapojili, společně komunikovali, řešili problémy a bádali nad tématy týkající se místního regionu. Žáci si jistě zapamatují více informací, pokud si je sami vyhledají nebo spojí s obrázkem, než když se budou učit kvanta textu nazpaměť.

Na úvodní straně praktické učebnice se nachází obrázek rybníka u obce Březí, který by měl žáky upoutat svojí přírodní krásou a namotivovat k dalšímu poznávání místního regionu. Název: „Poznávej svůj region Trhosvinensko!!!“, byl zvolen z důvodu jeho výstižnosti, který přesně říká, o čem tato praktická učebnice bude pojednávat. Grafická podoba stránky v učebnici tvoří dva jednoduché pruhy na horním a levém okraji stránky. Pruhy mají výraznou barvu (zelenou a růžovou). Tyto barvy byly zvoleny proto, aby žáky zaujaly. Hlavním

důvodem je, aby učebnice byla praktická a současně by měla být i hravá. Obsah pracovní učebnice je umístěn na druhé straně.

Kapitola „**Několik slov úvodem**“ zabírá v učebnici stranu tři a čtyři. Na třetí straně je umístěn průvodní text pro žáky, který by je měl zaujmout a aktivovat k další práci s učebnicí. Na stránce se nachází vysvětlivky, které celou učebnici provází. Zvolena byla zábavná podoba znaků, např. tužka v podobě postavičky před nevýraznou „černobílou tužkou“. Práce s moderní učebnicí se zábavnými prvky bude žáky jistě více bavit, než černobílé pracovní listy jen s odrážkami. Dříve než by se žáci pustili do práce s informacemi týkající se zeměpisné výuky místního regionu, měla by v nich být probuzena badatelská činnost v podobě pověstí o Trhových Svinech. Žáci mají k dispozici úryvek ke třem pověstem a jejich úkolem je zbývající část vymyslet a poté dohledat jejich správné znění. Dotvoření pověsti může být samostatná práce nebo práce v lavicích. Poté co žáci pověst dopíší, můžou se prezentovat se svým výtvozem. Závěrem by mělo být vyhledání správného znění pověsti, které buď vyhledají žáci sami, nebo jim vyučující půjčí např. knihu *Mé, tvé, naše Trhové Sviny* (John, Poláková 2006). Učebnice je určena pro celé ORP Trhové Sviny, z tohoto důvodu byl zařazen ještě další úkol, kterým je vyhledat další pověsti týkající se bydliště dětí (např. Borovany, Ledenice). Tyto činnosti by měly žáky aktivizovat, motivovat, ale hlavně rozvíjet jejich tvořivost. Úkoly s pověstmi mají i mezipředmětovou vazbu např. s dějepisem či výtvarnou výchovou, na kterou můžou vyučující těchto předmětů navázat.

Kapitola „**Poloha regionu**“ je rozvržena do dvou stran, jedná se o stranu pět a šest. Na začátek si žáci ujasní, v jakém kraji se místní region nachází. Žáci zde mají k dispozici obrázek mapy s vyznačenými kraji, ve které se nejdříve zorientují a najdou si Jihočeský kraj. Poté se pokusí, bez pomoci atlasu, do mapy zakreslit hranice SO ORP Trhové Sviny. Úkol je náročný, proto ho žáci nejdříve provádějí tužkou, po zkontrolování s atlasem či mapou, si hranice vyznačí barevně. Tím si žáci zafixují, kde přesně region Trhosvinensko leží a kam až zasahuje. Žáci by samozřejmě měli znát i zemi, se kterou region sousedí (Rakousko) a důležitý silniční přechod (Nové Hrady). Úkol, zamysli se, se týká výhodné či nevýhodné polohy regionu Trhové Sviny. Žáci ve skupinách řeší otázky spjaté např. se vzdáleností od Českých Budějovic či Prahy apod. Ve třídě by mohla proběhnout diskuze na toto téma, z které by žáci mohli vytvořit tabulku výhod a nevýhod polohy místního regionu. Na páté straně se nachází obrázek mapy SO ORP Trhové Sviny s vyznačeným městem Trhové Sviny. Žáci zde mají doplnit názvy dalších měst či obcí podle atlasu a jistě i s pomocí vyučujícího. I další úkol bude souviset s mapou. Na obrázcích jsou tři kulturní památky Trhosvinenska (tvrz Žumberk, hrad Nové Hrady, pomník Jan Žižky z Trocnova) a žáci je mají poznat, napsat jejich název do

učebnice a číslo, kterým je obrázek označen, zanést do mapy. Tyto obrázky kulturních památek byly vybrány z důvodu, že jsou známé v celém Jihočeském kraji. Tato činnost by měla žáky prověřit v jejich znalosti okolí, ale hlavně je naučit orientovat se v mapě ORP Trhové Sviny. Úkol, doplněný, je jednoznačný. Žáci doplní informace do textu, pokud je neví, měly by si je dohledat. (*Rozloha SO ORP Trhové Sviny činí 452 km². Pro rok 2010 se hodnota počtu obyvatel ustálila na počtu 18 391. Hustota obyvatel na 1 km² je 40. Napiš, kolik měst se nachází v SO ORP Trhové Sviny 3 a vypiš jejich názvy Trhové Sviny, Borovany, Nové Hrady. Spočítej na mapě, kolik obcí tvoří region Trhosvinensko:16*). Postavička tužky označuje domácí úkol, práci, či referát. Záleží na vyučujícím, zda tento úkol žákům zadá či ne. Činnost se týká vytvoření plánu města, žáci mohou pracovat ve dvojicích nebo ve skupinách. Plán by měl obsahovat všechny náležitosti např. budovy, krajinu, ale i měřítko, směrovku apod. Důvodem zařazení této praktické činnosti je hlavně spolupráce žáků ve dvojicích nebo ve skupině. Žáci se naučí rozdělovat a rozvrhovat činnosti, brát ohledy na druhé, umět vyslechnout druhého, ustoupit apod. Závěrem by mohlo být vytvoření výstavky a žáci by si mohli své exponáty ohodnotit navzájem. Naučili by se říkat pozitiva, ale také přijímat kritiku, z které by si vzali ponaučení. Úkol může mít mezipředmětovou vazbu, kdy si žáci plán dokončí např. v hodině výtvarné výchovy.

„**Fyzicko-geografická charakteristika**“ je třetí kapitolou v pracovní učebnici. Rozkládá se na třinácti stránkách a zahrnuje sedm podkapitol: geologie, geomorfologie, podnebí, vodstvo půdy, fauna a flóra ochrana přírody. Důraz je kladen na nejpodstatnější informace o svém okolí, které by si žáci měli zapamatovat a měli je umět zařadit do jednotlivých složek fyzické geografie. Základní informace jsou obohaceny o zajímavosti, které by jim měly rozšířit povědomí o místním regionu. Podkapitola **Geologie** by měla žákům říci, do jaké geologické jednotky region Trhosvinensko patří (Český masiv), která její část zasahuje na území Trhosvinenska (moldanubikum) a které horniny se zde vyskytují (metamorfované, vyvřelé atd.). Geologická mapa České republiky žákům objasní rozmístění části Českého masivu. Obrázek geologické mapy byl zvolen z důvodu ujasnění rozložení geologických částí v České republice. Otázka, odpověz, může být odpovědí jednotlivce nebo také může vyvolat diskuzi. Odpovědí na otázku týkající se výskytu lomů v regionu Trhosvinenska, může být řada (Lniště, Buková, Kamenná, Kondrač). Nejvýznamnějším lomem je lom Rejta, který zpracovává granodiorit a vyrábí z něj kamenivo pro betonářské účely a k výrobě šterků a drti. Nejznámějším nerostem v ORP Trhové Sviny je bezpochyby vltavín. Většina žáků si ve výzkumu neuměla představit pod pojmem nerost nebo polodrahokam, vltavín. Z tohoto důvodu jsem obrázek a otázku, týkající se vltavínu, do učebnice zařadila. Úkolem žáků je

rozebrat si témata (teorie vzniku; chemické složení a vlastnosti; sbírky v národním muzeu či jiné soukromé sbírky; lokality výskytu; využití polodrahokamu) týkající se vltavínu a doma si k nim vyhledat informace. Poté své referáty přednesou před celou třídou, kdy si ostatní budou dělat poznámky. Vltavín je v České republice rarita, proto by jej měli žáci nejen poznat, ale také o něm vědět pár informací. Získané informace žáci využijí i při hodinách přírodopisu. Dále byl vyhledán výřez mapy, která znázorňuje geologické složení ORP Trhové Sviny. V tomto úkolu se žáci odreagují, mohou pracovat ve skupinkách, učitel může využít netradičního uspořádání třídy. Žáci jednotlivé horniny zařadí do skupiny, ke které patří a díky výřezu mapy získají horninové složení Trhosvinenska (vyvřelé horniny – žuly, gabra, diority; přeměněné horniny – ortoruly, granulity, pararuly; usazené horniny – písky, jíly, spraše, štěrky, hlíny, pískovce). Úkol je velmi náročný, ale s pomocí učitele či odborné literatury ho žáci jistě zvládnou. Mohou využít poznatky získané v hodinách přírodopisu, kde se také geologie vyučuje. Jako další zajímavost, která je značená symbolem sovy, jsem vybrala diatomit neboli křemelinu, unikátní horninu, která se těží mezi Borovany a Ledenicemi. Její využití spočívá ve výrobě filtrů, tepelných izolátorů nebo dynamitu. Z podkapitoly **Geomorfologie** by si žáci měli vzít a uchovat informace o geomorfologickém členění ORP Trhové Sviny. Geomorfologická mapa České republiky jim k tomu pomůže. Žáci by měli vědět, že region spadá do dvou geomorfologických oblastí (Šumavská hornatina, Jihočeské pánve) a že se dále dělí na celky (Novohradské hory, Novohradské podhůří a Třeboňská pánve). Celé území Trhosvinenska nemá stejnou nadmořskou výšku, vyšší jih s vrcholem Vysoká 1034 m n. m. a rovinný sever s nadmořskou výškou kolem 500 m n. m. Žáci by měli znát i základní údaje o Novohradských horách, které doplní a napíší do textu (*Nejvyšším vrcholem Novohradských hor je **Kamenec** s výškou **1076** m n. m. a nejvyšším vrcholem Novohradského podhůří je **Kohout** s výškou **870** m n. m.*). Pro zpestření hodiny byla vybrána zajímavost v podobě skalních mís u Douchova háje u Dobrkovské Lhotky. Podkapitola „**Podnebí**“ zahrnuje vymezení dvou oblastí vyskytujících se v ORP Trhové Sviny, a to mírně teplou a mírně chladnou. V této podkapitole by si žáci měli ujasnit základní informace o klimatologii např. rozdíl mezi počasím a podnebím, rozdíl mezi mírně chladnou a teplou oblastí, jak je spjatá povodeň s klimatologií a hydrologií. Tyto otázky mohou činit potíže, proto učitel žákům poradí či upřesní jejich správnou odpověď. Může vzniknout diskuze na téma povodně a protipovodňová opatření nebo výrazný výskyt klimatických jevů v regionu. Žáci zde mohou ostatním sdělit zážitky a dojmy z nastalé klimatické situace (povodeň, kroupy, bouřka), které prožili. Tím si žáci nově získané informace spojí s běžným životem. Další částí stránky jsou obrázky dvou výřezů map České republiky týkající se průměrných

ročních teplot vzduchu a průměrných ročních srážek za období 1961 – 1990. Úkolem žáků bude pomocí těchto výřezů popsat průměrné roční teploty a srážky v regionu Trhosvinenska. Aktivně se všichni zapojí do hledání, učitel může s žáky hovořit o tématu globálního oteplování nebo využít metodu brainstormingu. Vyučující může také žákům zadat domácí praktický úkol, v rámci kterého by žáci zaznamenávali např. teploty v průběhu dne nebo měřili výšku sněhové pokrývky. Čtvrtou podkapitolou je „*Vodstvo*“. V ORP Trhové Sviny se nenachází velké vodní toky. K nejvýznamnější řece Stropnici mohou žáci najít podle atlasu i její přítoky např. Svinenský nebo Novohradský potok. Na území Trhosvinenska se nacházejí dvě vodní díla, která by měli žáci znát. Jednou je vodní nádrž Humenice na řece Stropnici. Žáci si o ní vyhledají informace. V nich zjistí, že hlavním důvodem její výstavby byla ochrana zemědělsky obhospodařovaných pozemků v oblasti pod nádrží u Nových Hradů, které zde byly odvodněny a zúrodněny jako náhradní pozemky za území využitá pro stavbu jaderné elektrárny Temelín. Druhou nádrží je Římov, kterou mají žáci poznat na obrázku a vyhledat, pro které město (České Budějovice) je zdrojem pitné vody. Učitel může na tyto dvě vodní díla vyhlásit referáty. Obecně by žáci měli vědět, k jakému účelu se vodní nádrže stavějí, to bude jejich úkolem k zamyšlení (např. zdroj pitné vody, proti povodním, energetický, rekreační apod.). Pro jižní Čechy je typické rybníkářství. ORP Trhové Sviny není výjimkou. Žáci by měli znát jeden z nejstarších rybníků v České republice, Žárský rybník. Učitel by se mohl domluvit s vyučujícím přírodopisu a mohli by společně uskutečnit exkurzi na výlov Žárského rybníka. Žáci by mohli poznávat jednotlivé druhy ryby nebo živočichů, kteří zůstali uvězněni v bahně. Úkolem žáků je vymyslet funkce, které plní rybník v krajině, pak znát příklady rybníků v regionu (Svinenský, Žárský, Byňovský). Naučí se vyhledávat informace a orientovat se v mapě. Pro žáky bude jistě zajímavostí, že rybářství Nové Hrady patří k největším producentům barevných ryb v České republice. Mezi zajímavost také patří minerální pramen, který vyvěrá pod kapličkou nedaleko kostela Nejsvětější Trojice u Svaté Trojice. K pramenu se váže řada pověstí. Žáci si mohou pověsti vyhledat a např. při procházce po okolí se mohou u pramenu zastavit. Fungují zde mezipředmětové vztahy a procházku můžeme spojit také s hodinou dějepisu, kdy vyučující může mít přednášku o barokním kostele nebo s přírodopisem, kdy žáci mohou poznávat místní faunu nebo flóru. Symbol značící tip, je většinou určen spíše pro učitele. Měl by jim posloužit jako námět např. pro projekt apod. Zde byl navržen projekt, který by se zaměřoval na čistotu vod na území Trhosvinenska, hlavně v okolí školy. Můžeme tento projekt pojmout blokovou výukou, kdy spojíme více vyučovacích hodin dohromady, abychom mohli projektu věnovat např. celý den. Díky mezipředmětovým vztahům s přírodopisem, chemií či dějepisem, tuto metodu můžeme

bez problému využít. Může být posouzeno např.: Zda je voda průzračná či viditelně znečištěná? Čím je znečištěná? Nachází se ve vodě tuhý odpad? Kdo vodu znečišťuje? Závěrem by mohlo být vyhodnocení, zda je voda pitná či nikoliv nebo zda se v ní můžeme koupat apod. Projekt můžeme obohatit návštěvou místní čistíčky odpadních vod. Žáci jistě ví, že se v našem regionu nachází závod na balenou vodu Dobrá Voda. Odpověď na otázku „Jak a odkud je voda získávána?“ může učitel využít k zadání referátu na toto téma nebo zorganizovat exkurzi do potravinářského podniku. Další podkapitolou je téma „**Půda**“. Samostatná práce s atlasem je ve výuce zeměpisu nenahraditelná, proto se může uplatnit i v tématu půda. Žáci pomocí atlasu vyhledají půdy, které se vyskytují na našem území a zjistí, které půdy jsou v České republice a v Jihočeském kraji nejvíce zastoupeny. Otázky týkající se půd žáky aktivizují k vyhledávání a získávání nových informací např. jaké jsou rozdíly mezi půdním druhem a typem. Otázky na zamyšlení u žáků probouzejí kritické myšlení, které u nich můžeme navodit otázkou např.: Jak člověk může ovlivnit úrodnost půd? Jaké jsou příčiny znehodnocování půd? apod. Žáci reagují, hledají klady a zápory lidské činnosti. Dalším úkolem žáků je seřadit půdy podle úrodnosti (černozem, hnědozem, podzol), pokud nebudou vědět správné řešení, vyhledají si složení těchto typů půd podle humusu. Na třech obrázcích mají žáci znázornění různé typy degradace půd, jejich úkolem je přiřadit k obrázkům jejich název (zasolování, eroze, kontaminace), vyhledat a vysvětlit jednotlivé pojmy. Tyto konkrétní obrázky a pojmy související s lidskou činností, byly zařazeny do učebnice z důvodu jejich aktuálnosti v celosvětovém dění. Téma degradace půd můžeme zařadit do průřezového tématu environmentální výchova. Veškeré získané informace můžou žáci uplatnit i při výuce přírodopisu. Podkapitola „**Fauna a flóra**“ je v zeměpise velmi důležitá při vymezování bioregionů. Ale v pracovní učebnici je pojata zábavnou formou. Učitel zařídí netradiční uspořádání třídy a jednotlivé obrázky rostlin a živočichů může promítat na dataprojektoru nebo přes interaktivní tabuli. Žáci přiřazují názvy rostlin a živočichů k obrázkům, pokud názvy neznají, mohou si je vyhledat ve specializovaném atlase (přírodopis) nebo na internetu (výpočetní technika). (obr. 26 rosnatka okrouhlolistá; obr. 27 prsteneček májový; obr. 28 dřípátka horská; obr. 29 bazanovec kytkokvětý; obr. 30 bledule jarní; obr. 31 ďáblík bahenní; obr. 32 páchník hnědý; obr. 33 zmijska obecná; obr. 34 perleťovec dvanáctičetný; obr. 35 kuňka ohnivá; obr. 36 strakapoud prostřední; obr. 37 modrásek očkovaný). Zajímavostí je výskyt břehule říční v písčité Třebeči. Iniciátorem pro vyhlášení Přechodně chráněné plochy Pískovna Třebeč byla nevládní organizace Calla – sdružení pro záchranu prostředí. Vyhledávaným místem na území Trhosvinenska je Zoopark Dvůr, který se specializuje na chov vzácných druhů exotických zvířat (medvěd hnědý,

papoušek Ara). Park se nachází v obci Dvorec a prvenství získal v odchovu lvů pustinných. Tyto informace žáci mohou také získat při výletě do Zooparku. Vyučující zeměpisu i přírodopisu by vytvořily pracovní listy, aby si žáci lépe zapamatovali exotická zvířata v parku. Výskyt raka říčního je v dnešní době velmi ojedinělý, ale v regionu Trhosvinenska ho můžeme vidět v mlýnském náhonu Buškova hamru. Jako tip může být procházka po okolí po Přírodovědné naučné stezce Trhosvinensko, kterou může učitel se žáky spojit s návštěvou Buškova hamru. „**Ochrana přírody**“ je podkapitola, která se zabývá chráněnými oblastmi vyskytujícími se na území ORP Trhové Sviny. Důležité je, aby si žáci zapamatovali, že v našem regionu nejsou velkoplošná chráněná území, ale jen maloplošná chráněná území. Pro žáky byly vybrány jen ty nejdůležitější, o kterých by měli vědět více. Jejím úkolem je najít k NPR Brouskův mlýn a NPP Terčino údolí jejich typickou faunu a flóru. Dále mají žáci zjistit názvy přírodních památek Ďáblík, Ostrolovský Újezd a Žemlička. V této hodině využijeme počítačovou učebnu, kdy žáci po skupinách budou vyhledávat rostliny, živočichy, názvy přírodních památek, ale také rozšiřující informace o jednotlivých chráněných územích. Prohlédnou si také obrázky z těchto chráněných lokalit a tím si získané informace lépe zapamatují. Žáci zakroužkují správnou odpověď na otázku, jaké chráněné území bylo vyhlášeno v roce 2000 v Novohradských horách (přírodní park). Tato otázka byla zařazena z důvodu, že žáci ve výzkumu odpovídali většinou nesprávně. O Novohradských horách si žáci najdou informace v knize Novohradské hory a novohradské podhůří (Kolektiv 2006). Počítačovou učebnu využijí žáci také k vyhledávání informací týkající se programu NATURA 2000, kdy si žáci zjistí, jestli se v našem regionu vyskytuje ptačí oblast (Novohradské hory) či stanoviště (Stropnice, Římov). Zda byl v regionu vyhlášen památný strom (alej Sokolí hnízdo Nové Hrady, Borovanská lípa), co znamená významný krajinný prvek, jaký je rozdíl mezi maloplošným a velkoplošným chráněným územím. Všechny tyto otázky souvisí s přírodopisem, ale také s průřezovým tématem environmentální výchova. Vyučující těchto předmětů by mohli uspořádat exkurzi do některé z těchto lokalit viz. kapitola 6.2. Návrh školní exkurze.

Kapitola „**Socioekonomická charakteristika**“ obsahuje sedm podkapitol: obyvatelstvo, hospodářství, průmysl, zemědělství, doprava, služby a cestovní ruch. V této třinácti stránkové kapitole jsou vybrány nejpodstatnější informace. Úkoly byly voleny tak, aby se všichni žáci zapojili do výuky, spolupracovali, ale také samostatně vyhledávali informace. Je důležité spojit vhodnou metodu či formu vyučování s učebnicí, která je pro žáky zajímavá. Soubor těchto faktorů v žácích vzbudí zvědavost a posléze zájem o předmět. První podkapitolou na straně dvacet je „**Obyvatelstvo**“. Důležité pro obyvatelstvo SO ORP Trhové Sviny je vědět fakt, že po druhé světové válce a po odsunu německé menšiny z pohraničí se výrazně snížil

počet obyvatel našeho regionu. Učitel může využít metodu diskuze, brainstormingu nebo kriticky položených otázek na toto téma např. Jaké byly dopady na obyvatele a hospodářství na Trhosvinensku po odsunu německých občanů? Měli by znát základní údaje o počtu obyvatel (18 391) a hustotě zalidnění (40 obyvatel na 1 km²). Žáci mají vyhledat a porovnat hustotu zalidnění v České republice a v Jihočeském kraji s naším regionem a vyvodit z toho závěry. Pro žáky je důležité umět porovnat, zamyslet se nad rozdíly, ale hlavně vymyslet důvody proč to tak je. Tato činnost žáky aktivizuje k samostatnému myšlení a rozvíjí jejich dovednosti. Žáci už vědí, že v regionu Trhosvinenska jsou tři města a jejich úkolem je zakroužkovat zaokrouhlený počet obyvatel jednotlivých měst i s přílehlými obcemi (Trhové Sviny 5 000 obyvatel, Borovany 4 000 obyvatel, Nové Hrady 2 500 obyvatel). Úkolem k zamyšlení je porovnat počty obyvatel v OS ORP Trhové Sviny v letech 2001, 2005, 2010. Žáci by měli přijít na to, že počet obyvatel se zvyšuje z důvodu stěhování a neděje se v důsledku přirozeného přírůstku. Učitel se může zmínit, jaká je situace v České republice, v Evropě a ve světě s přirozeným přírůstkem. K dalšímu úkolu žáci využijí interaktivní tabuli ve třídě a na stránkách Českého statistického úřadu www.czso.cz vyhledají data, která se týkají přirozeného přírůstku, zastoupení obyvatel v předproduktivním, produktivním a poproduktivním věku v regionu Trhosvinenska. Úkol je velmi náročný, ale s pomocí vyučujícího vše jistě najdou. Žáci se naučí hledat podstatné informace ve velkém množství dat. Pro zajímavost si žáci vyhledají stránky sčítání lidu, domů a bytů na www.scitani.cz, kde si prohlédnou předběžné výsledky z roku 2011. Práce s tabulkou je úkol pro dvojice nebo skupiny, kde žáci mají porovnat údaje týkající se SO ORP Trhové Sviny a ostatních ORP v Jihočeském kraji. Data jsou z roku 2010 a zahrnují např. sňatky, rozvody, živě narozené, zemřelé atd., posléze mají žáci vyhodnotit závěry jejich zkoumání. Zde se učitel ukáže, kdo umí vyvozovat závěry z přesně daných dat. Otázky, vysvětlí a odpověz, jsou spíše pro skupinovou práci nebo je učitel může zadat samostatně. Žáci budou pracovat jako jednotlivci a na závěr si společně řeknou správné odpovědi a odůvodní je. Soubor otázek, vyhledej a odpověz, je velmi náročný na vyhledávání dat. Na stránkách www.czso.cz se nacházejí data vztažená k bývalému okresu České Budějovice nebo Jihočeskému kraji. Získané údaje poslouží jako nástin přesných dat pro ORP Trhové Sviny, ale nebudeme je považovat za striktně stejná pro náš region. Žáci v těchto otázkách budou uvažovat a hledat souvislosti hlavně s každodenním životem. Využijí osobní zkušenosti a informace, které získali v průběhu svého života. Např.: Jaké menšiny žijí na Trhosvinensku? (Ukrajinci, Slováci, Vietnamci, Rusové, Poláci), Je přistěhovalectví přínos pro region? Jaké jsou důvody stále se zvyšujícího věku? Jaké náboženství převládá v ORP Trhové Sviny? Jaké převládalo vzdělání

v minulosti a teď? Všechny tyto otázky vedou k zamyšlení nad demografickou situací v regionu. Podkapitola „**Hospodářství**“ má obecný ráz. Žáci zde si zde mají vypsát podle obrázků jednotlivá sektorová odvětví. Učitel tento úkol může vyhlásit jako hru na čas pro jednotlivce, dvojice nebo skupiny. Obrázky byly zvolené obecné povahy, aby žákům co nejvíce napověděly, o jaké odvětví hospodářství se jedná. Druhou podkapitolou je „**Zemědělství**“. Zemědělství v trhosvinenském regionu hraje významnou roli. Z výřezu mapy České republiky – zemědělské výrobní oblasti, žáci vyčtou, že se region řadí do dvou výrobních oblastí a to obilnářské a pícninářské. Úkolem žáků je charakterizovat tyto zemědělské výrobní oblasti (obilnářská oblast – klima není vyhraněné, nadmořská výška se pohybuje v rozmezí 350 – 500 m n. m., půdy jsou černozemě, hnědozemě, hlavními plodinami jsou obilí, řepka, chmel; pícninářská oblast – chladný klimatický region, vyšší nadmořské výšky, půdy hnědé, kamenité, extenzivní chov dobytka, pěstování brambor, hlavní plodinami jsou kukuřice, vojtěška, jetel). Obrázek výřezu mapy byl vybrán z důvodu srovnání zemědělských výrobních oblastí v Jihočeském kraji a v Trhosvinensku. Při zamyšlení nad odpovědí na otázky, odpověz, si žáci vybavují situace z každodenního života a propojují si je s praxí např.: Jaká hospodářská zvířata jsou v regionu chována? Jaké plodiny se pěstují na polích v tvém okolí? Vyskytuje se v tvém okolí nějaký zemědělský podnik? V podkapitole „**Průmysl**“ by mělo být žákům objasněno, že SO ORP Trhové Sviny není průmyslový region. Důvodem byly chybějící nerostné suroviny a železniční spojení. Ale tradiční pro region je řemeslná výroba (soukeníci, obuvníci, výroba knoflíků). Učitel zadá referát na některé z těchto řemesel. Město Trhové Sviny je významné také tím, že se zde nachází teplárna na biomasu. Vyučující může žáky vzít na exkurzi do teplárny, kde se dozví o procesu spalování biomasy, výhody a nevýhody spalování biomasy apod. Každý z žáků musí znát alespoň tři průmyslové podniky v regionu a na jaké odvětví se specializují. K tomu jim pomůže hra na straně dvacet čtyři. Žákovým úkolem je spojit loga firem s jejich typickým výrobkem (GAMA GROUP – výroba zdravotnických potřeb; COLOP – výroba razítek; DOPPLER – výroba deštníků; GREINER – výroba nástrojů či forem; BONUS – recyklace pneumatik; DOBRÁ VODA – výroba balené vody; ŽPSV – dodavatel v oboru dopravním a pozemním stavitelství; SILHOUETTE – výroba brýlí). Doplnujícími otázkami pro žáky jsou klady a zápory průmyslové výroby a podmínky umístění průmyslového podniku. Vyučující může s žáky podniknout exkurzi do průmyslového podniku ve svém městě. „**Doprava**“ je téma podkapitoly číslo pět. Žáci by si měli uvědomit, že hlavními druhy dopravy na Trhosvinensku je doprava silniční a železniční. Na internetu si žáci vyhledají, kudy prochází železniční trať a jaké hlavní silniční tahy procházejí regionem. Zhodnotí pozici ORP Trhové Sviny v rámci

dostupnosti celé České republiky a Českých Budějovic. Obecně zhodnotí klady a zápory silniční a železniční dopravy. Zajímavostí v regionu je každoroční jízda historických vozidel např. Vysokohorská jízda veteránů. Navržen je také projekt s názvem „Kolik aut projede denně naším městem?“. Jednalo by se o počítání aut ve dvou dnech. Kontrastně byl vybrán den 22.9. , tedy Den bez aut a poté si vyučující druhý den libovolně zvolí. Měřilo by se 45 minut v dopoledních a odpoledních hodinách na náměstí a u školy. Údaje by se zaznamenávaly do předem připravených tabulek. Výsledkem by mohl být plakát nebo prezentace, která by obsahovala grafy, tabulky s údaji, porovnání jednotlivých dnů, ale i dopoledních a odpoledních hodin, fotografie z měření. Projekt je náročný na organizaci. Proto je zapotřebí domluvit se s dalším vyučujícím v rámci mezipředmětových vazeb např. matematika (počítání aut), přírodopis (vliv na životní prostředí), informatika (tvorba tabulek a grafů). Projekt by mohl žáky bavit a vzbudit v nich zájem, proto je předpoklad, že by se žáci snažili poctivě zaznamenávat údaje. Důležitá je zde komunikace a spolupráce mezi žáky. Pro žáky je navržena další aktivizující činnost v podobě dvou tabulek, do kterých budou vpisovat informace týkající se dvou dopravních tras Borovany – České Budějovice a Nové Hrady – České Budějovice. Žáci budou u těchto tras mezi sebou porovnávat jízdu vlakem a autobusem v kilometrové vzdálenosti, čase jízdy a finanční náročnosti (Borovany – ČB: autobus – 17 km, 25 minut, 23 Kč; vlak – 21 km, 20 minut, 35 Kč X Nové Hrady – ČB: autobus – 36 km, 1 hodina, 44 Kč; vlak – 37 km, 37 minut, 55 Kč). Veškeré informace naleznou na internetovém portálu www.idos.cz. Záleží na učiteli, jestli úkol zadá žákům jako domácí nebo ho budou vypracovávat v hodině s pomocí interaktivní tabule. Předposlední podkapitolou jsou „**Služby**“. Celá podkapitola je zaměřená na subjektivní pohled žáka a jeho aktivitu. Služby jsou rozděleny do šesti základních kategorií: školství, zdravotnictví, ubytování, kultura, obchod a pohostinství. U těchto jednotlivých služeb žáci napíší alespoň tři příklady z jejich okolí a zhodnotí stav těchto služeb. Obrázky služeb jsou spjaté s městem Trhové Sviny. Práce může být samostatná nebo ve dvojicích. Na závěr učitel vše správně objasní a shrne, aby si žáci utřídili základní informace o službách v regionu. Do sektoru služeb patří řada dalších odvětví, proto žáci uvedou další typy služeb. Vyučující se může žáků zeptat, za jakými službami žáci dojíždí do Českých Budějovic. Navrhnut je také projekt, který by spočíval v tom, že by žáci s učitelem vytvořili dotazník pro obyvatele Trhosvinenska nebo i cizince, zabývající se vybaveností a kvalitou místních služeb. Výsledkem by bylo zhodnocení dotazníkového šetření a návrh na zlepšení služeb v regionu. Žáci také vytvoří cizojazyčný dotazník s pomocí učitele jazyků. Poslední podkapitola se týká tématu „**Cestovní ruch**“. Skládá se ze čtyř okruhů. Prvním jsou *známé osobnosti* SO ORP Trhové Sviny - Jan Žižka

z Trocnova, Emil Hácha, Karel Valdauf a Franz Steinko. Tyto osobnosti mají žáci poznat na obrázku a vytvořit o nich referát. Jména potom přiřadí k jejich oboru působnosti a čarou spojí s místem narození nebo s místem, se kterým jsou spjati. Zajímavostí je dochovaná technická památka Buškův hamr u Trhových Svinů. Do hamru se pořádají exkurze, které by vyučující měli jistě využít. Druhým okruhem jsou *kulturní památky*. Zařadila jsem sem šest významných kulturních památek regionu Trhosvinenska (hrad Nové Hrady, tvrz Žumberk, tvrz Cuknštejn, kostel Nanebevzetí Panny Marie v Trhových Svinech, kostel Nejsvětější Trojice a klášter s kostelem Navštívení Panny Marie v Borovanech), ke kterým mají žáci vytvořit prezentaci s názvem: „Kulturní památky regionu Trhosvinenska“. Žáci nejsou odkázáni jen na tyto vybrané kulturní památky. Jejich úkolem může být vyhledat další památky a seznámit s nimi i ostatní spolužáky. Úkol mohou žáci pojmout jako skupinovou práci. Zvláštností v ORP Trhové Sviny je „božiště“ v Hrádku u Trhových Svinů, které bylo objeveno na samém konci 19. století a bylo považováno za kultovní a sněmovní středisko slovanského kmene Doudlebů. Netradiční by byla výprava k tomuto božišti, která by se mohla spojit s hodinou dějepisu o významném kmenu Doudlebů. Dalším okruhem jsou *přírodní památky*. Památky byly již rozebírány v podkapitole ochrana přírody, proto by měli žáci jen vytvořit přehled přírodních památek, stezek, cyklotras apod. Čtvrtým okruhem jsou *kulturní akce* pořádané v ORP Trhové Sviny. Vybraných bylo šest nejvýznamnějších akcí a to: Festival dechových hudeb Karel Valdauf v Trhových Svinech, Živý Betlém v Borovanech, Borůvkobraní v Borovanech, Masopust v Olešnici, festival AFOD v Trhových Svinech, Mikuláš a Čerti na náměstí v Nových Hradech. Žáci si s učitelem pohovoří o těchto akcích a navrhnou i další kulturní akce, které se v regionu konají. Důležité jsou i obecné otázky k cestovnímu ruchu, které vyžadují subjektivní pohled žáků např.: Jaké jsou pozitivní a negativní dopady cestovního ruchu na náš region? Je v tvém okolí dostatek sportovního vyžití? Navštívil jsi ve svém okolí relaxační nebo rekreační centrum? Splnilo centrum tvé očekávání? Výsledkem celé podkapitoly cestovního ruchu by mohl být turistický průvodce, který by byl nejen pro místní obyvatele. Průvodce by zahrnoval přírodní i kulturní památky, ale i ubytovací a stravovací zařízení, které by návštěvníci regionu mohly využít. Předposlední kapitola, která zabírá tři strany, je „**Hry**“. Nachází se zde dvě křížovky, osmisměrka a hra, v rámci které si žáci dají vizuálně dohromady části obrázku. Všechny otázky byly použity z pracovní učebnice. Pokud všichni poctivě pracovali, neměl by být problém s jejich vypracováním. (1. Tajenka – Trhové Sviny; 2. Tajenka – Borovany; Osmisměrka – Nové Hrady; Obrázek – kostel Nejsvětější Trojice). Poslední kapitolou je „**Slovo na závěr**“.

3. POSTAVENÍ VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU VE VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMECH

V této kapitole je stručně popsáno postavení výuky místního regionu ve vzdělávacích programech. Návrh koncepce učiva o místním regionu vychází z Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV).

3.1. RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Rámcové vzdělávací programy vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. Jelikož je téma diplomové práce zaměřené na 2. stupeň základního vzdělávání a vzdělávání na víceletých gymnáziích, opírá se o již zmíněný Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV).

Rámcové vzdělávací programy vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Vycházejí z koncepce celoživotního učení a formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání. Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol a specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání. Zařazuje jako závaznou součást základního vzdělávání průřezová témata s výrazně formativními funkcemi. Podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování, a předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod, forem výuky a využití všech podpůrných opatření ve shodě s individuálními potřebami žáků. Umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a je závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání (Kolektiv 2007).

Smyslem a cílem základního vzdělávání je pomoci žákům cíleně utvářet a rozvíjet tzv. klíčové kompetence. Soubor klíčových kompetencí by měl být na úrovni, která je pro žáky dosažitelná, a měl by je tak připravit na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti.

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Osvojování

klíčových kompetencí je proces dlouhodobý a složitý, který má svůj počátek v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života. Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají, jsou multifunkční, mají nad předmětovou podobu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání (Kolektiv 2007).

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence občanské
- kompetence pracovní

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti **vzdělávacích oblastí**. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- Jazyk a jazyková komunikace (*Český jazyk a literatura, Cizí jazyk*)
- Matematika a její aplikace (*Matematika a její aplikace*)
- Informační a komunikační technologie (*Informační a komunikační technologie*)
- Člověk a jeho svět (*Člověk a jeho svět*)
- Člověk a společnost (*Dějepis, Výchova k občanství*)
- Člověk a příroda (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis*)
- Umění a kultura (*Hudební výchova, Výtvarná výchova*)
- Člověk a zdraví (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova*)
- Člověk a svět práce (*Člověk a svět práce*)

Významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání se stávají **průřezová témata**, která reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů (Kolektiv 2007).

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

Již na 1. stupni se žáci věnují tématu místního regionu v rámci vzdělávací oblasti **Člověk a jeho svět**. Kapitola „Místo, kde žijeme“ seznamuje žáky s okolím jejich domova a školy, s polohou obce či města v krajině, zemským, vodstvem, rozšířením půd, rostlinstvem a živočištvem, působením lidí na krajinu a životní prostředí, význačnými budovami a dopravní sítí.

Zeměpis je na 2. stupni zařazen do vzdělávací oblasti **Člověk a příroda** společně se vzdělávacími obory fyzika, chemie a přírodopis, s tím, že jeho nedílnou součástí obsahu je i socioekonomická sféra. Místní region je zařazen do kapitoly „Česká republika“. Obsah učiva o místním regionu by měla podle RVP ZV tvořit zeměpisná poloha, kritéria pro vymezení místního regionu, vztahy k okolním regionům, základní přírodní a socioekonomické charakteristiky s důrazem na specifika regionu důležitá pro jeho další rozvoj. Po probrání učiva o místním regionu se od žáka očekává schopnost vymezit místní region a lokalizovat jej např. podle bydliště nebo školy. Žákovi by nemělo činit problémy zhodnotit přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu na úrovni základního vzdělávání, objasnit možnosti dalšího rozvoje a analyzovat vazby místního regionu k vyšším územním celkům.

Neopomenutelnou součástí výuky místního regionu je bezesporu praktické poznávání okolí v rámci kapitoly „Terénní geografická výuka, praxe a aplikace“, kdy se konají praktická cvičení, pozorování v terénu místní krajiny nebo geografické exkurze. Žáci se zde učí ovládat základy praktické topografie. Orientují se v terénu pomocí bodů, jevů, pomůcek či přístrojů, určují světové strany, pohybují se podle mapy a azimutu, odhadují vzdálenost a výšky objektů v terénu, vytvářejí jednoduché panoramatické náčrtky krajiny, situační plány, schematické náčrtky pochodové osy a hodnotí přírodní jevy a ukazatele.

Na konci základního vzdělávání by měl žák docílit určité úrovně klíčových kompetencí. Ve výuce místního regionu, ale i v jiných předmětech, žák rozvíjí kompetence k učení, komunikativní, sociální a personální, pracovní. S tématem místního regionu úzce

souvisí kompetence k řešení problému. Žák je často postaven před problémovou situací spjatou s okolím svého bydliště a jeho úkolem je vytvoření návrhu jak tento problém řešit. Uplatňuje se zde také kompetence občanská, kdy žák „respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí“ (Kolektiv 2007).

Ve všech, již výše zmíněných, průřezových tématech najdeme souvislost s výukou místního regionu, neboť toto téma je velmi obsáhlé. Nejvíce blízká místnímu regionu jsou tyto průřezová témata Výchova v demokratického občana (občanská společnost) a Environmentální výchova („postavení člověka v přírodě a komplexní funkce ekosystémů ve vztahu k lidské společnosti, tj. pro zachování podmínek života, pro získávání obnovitelných zdrojů surovin a energie i pro mimoprodukční hodnoty“) (Kolektiv 2007).

4. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA SO ORP TRHOVÉ SVINY

Tato kapitola je zaměřená na stručnou charakteristiku území SO ORP Trhové Sviny. Charakteristika je rozdělena do tří částí: vymezení a poloha SO ORP Trhové Sviny, fyzicko-geografická a socioekonomická charakteristika. Kapitola by měla posloužit k bližšímu seznámení s místním regionem, ale hlavně byla předlohou pro tvorbu pracovní učebnice (viz. Příloha 5 Pracovní učebnice Poznávěj svůj region Trhosvinensko!!!).

4.1. VYMEZENÍ A POLOHA SPRÁVNÍHO OBVODU

ORP Trhové Sviny leží v jihovýchodní části Jihočeského kraje. Na jihu je oddělena hranicemi s Rakouskem, severovýchodně sousedí s ORP Třeboň a na severozápadě s ORP České Budějovice, jihozápadní hranici tvoří ORP Kaplice. S celkovou rozlohou 452 km² se jedná o pátý nejmenší obvod v kraji. V ORP Trhové Sviny se nachází 16 obcí, z nichž tři mají status města, jedná se o Trhové Sviny, Nové Hrady a Borovany. Zemědělská půda zabírá 47% plochy území a lesní půda se na celkové rozloze podílí 41%.

Obr. 5 Mapa správních obvodů obcí s rozšířenou působností a pověřeným obecním úřadem Jihočeského kraje

4.2. FYZICKO-GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA

Kapitola fyzicko - geografická charakteristika se zabývá stručným popisem jednotlivých složek fyzicko – geografické sféry na území SO ORP Trhové Sviny. Mezi vybrané analyzované složky patří geologie, geomorfologie, klimatologie, hydrologie, pedologie a biogeografie zkoumaného území.

4.2.1. GEOLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA

Území našeho státu patří z regionálního hlediska ke dvěma velkým celkům s odlišnou geologickou minulostí, Českému masivu a Západním Karpatům. Region Trhové Sviny spadá do celku Český masiv. **Český masiv** je zbytek rozsáhlého variského neboli hercynského horstva, které bylo vyvrásněno při variském (=hercynském) vrásnění hlavně v intervalu mezi 380-300 miliony let před přítomností. Podle teorie deskové tektoniky byla příčinou vzniku horstva srážka (kolize) desek zemské kůry – staré pevniny Gondwany na jihu a Severoatlantského kontinentu (Laurassie) na severu. Na stavbě Českého masivu se podílejí především horniny prekambriického a paleozoického stáří. Český masiv dělíme do pěti hlavních oblastí, z nichž Trhosvinenský region spadá do oblasti moldanubické (moldanubikum).

Moldanubikum tvoří j. a jz. část Českého masivu. Budují ji silně přeměněné (metamorfované) horniny prekambriického a paleozoického stáří, které jsou prostoupeny intruzivními tělesy hlubinných granitoidních hornin. Moldanubická oblast je rozdělena do tří hlavních skupin: 1. Jednotvárná skupina: tvořena hlavně biotitickými, biotiticko-muskovitickými a biotiticko-silimanitickými pararulami, 2. Pestrá skupina: obsahuje pararuly, amfibolity, metamorfované sedimenty a granitoidy, 3. Gföhlská jednotka: obsahuje charakteristické granulity a leukokratní migmatity (Chlupáč a kol. 2002). Z geologického hlediska náleží území Novohradských hor k šumavské větvi moldanubika. Jihočeské moldanubikum tvoří několik geologických jednotek, které přesahují hranice Čech do Rakouska až k řece Dunaji. Od jihu zasahuje na českou stranu masiv vyvřelých hornin žulového charakteru, tzv. moldanubický pluton, který je budován žulovými horninami (granitoidy) všech přechodných typů. Mezi nejmladší se řadí světlé žilné žuly a roje žilných hornin (Kolektiv 2006).

Geologické složení a nerostné suroviny ORP Trhové Sviny

Na Trhvosvinensku jsou nerostné suroviny vázány především na granitoidy moldanubického plutonu (žuly), metamorfované horniny krystalinika (ruly) a pokryvné útvary zvětralinového pláště (písky, štěrky, hlíny). Přesto se může Trhvosvinensko pochlubit zajímavými geologickými fenomény, nerosty a horninami, které svým významem přerůstají zájmovou oblast. Především jsou to drahé kameny **vltařiny**, které se průmyslově těžily a těží v okolí Besednice. Dále pak ložisko **křemeliny** dobývané mezi Borovany a Ledenicemi, jež patří k největším ve střední Evropě. Na zájmovém území se vyskytují jen drobné historické výskyty železné rudy v oblasti mezi Borovany a Trhovými Svinými (Třebíčko, Třebeč, Červený vršek s. od Trhových Svinů). Na Trhvosvinensku je nejrozšířenější dvojslídlná středně zrnitá **žula mrákotínského typu** známá jako **besednická žula**. Tento typ vyvřeliny byl od nepaměti těžen zejména mezi Besednicí a Dobrovskou Lhotkou především na kamenické práce. Významný lomařský okrsek představuje *lom REJTA* v. od Trhových Svinů. Biotitický **granodiorit freistadtského** typu tvoří těleso dlouhé asi 3,5 km a široké 2 km protažené ve směru SZ – JV, produkující kamenivo pro betonářské účely a k výrobě štěrku a drti. V okolí Hrádku se vyskytuje **červená žula** s velkými růžově zbarvenými živci, hornina je silně rozpadavá, vhodná na drcené kamenivo. Relativně nejkvalitnější surovinou jsou *kvarcity* (prokřemenělé horniny-křemence) vystupující v pruhu z jižního okolí Borovan jz. směrem přes obec Čerejov na Todeňskou horu u obce Todně. Terciární (třetihorní) **písky a štěrky** jsou zastoupeny štěrkopísky koroseckými (Chlum) a kamenoujezdskými štěrky v okolí Jakule. V minulosti se těžily v okolí Trhových Svinů hrubozrnné **slépence** zlivského souvrství.^[1]

4.2.2. GEOMORFOLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA

ORP Trhové Sviny dle Demka, Mackovčina (2006) spadá do dvou geomorfologických subprovincií, Šumavské a Českomoravské. Hranice mezi těmito subprovinciemi vede směrem od severozápadu k jihovýchodu. Podrobnější geomorfologické členění v Tab. 1.

Tab. 1 Geomorfologické jednotky v ORP Trhové Sviny

Systém	Subsystém	Provincie	Subprovincie	Oblast	Celek	Podcelek	Okrsek
Hercynský	Hercynská pohoří	Česká vysočina	Šumavská	Šumavská hornatina	Novohradské hory	Pohořská hornatina	Žofínská hornatina
						Jedlická vrchovina	Skalecká vrchovina Tetřevská vrchovina
					Novohradské podhůří	Stropnická pahorkatina Rychnovská pahorkatina	
			Soběnovská vrchovina	Kohoutská vrchovina			
			Českomoravská	Jihočeské pánve	Třeboňská pánev	Lomnická pánev	Českovelenická pánev

Zdroj: (Demek, Mackovčín 2006)

Na území ORP Trhové Sviny zasahuje ze Šumavské subprovincie jen Šumavská hornatina, která se dále dělí na celky Novohradské hory a Novohradské podhůří. Celek **Novohradské hory** se rozkládá v nejvýchodnější části Šumavské subprovincie a má rozlohu 162 km². Nejvyšším vrcholem je Kamenec 1072 m n. m., ale na území ORP Trhové Sviny se nachází jen třetí nejvyšší vrchol Vysoká 1034 m n. m. Region je složen převážně z granitu weinsberského typu, doplněn cordirické ruly, migmatitů a různé druhy granitů (Kolektiv 2006). Novohradské hory zahrnují dva podcelky, Pohořskou hornatinu a Jedlickou vrchovinu. *Pohořská hornatina* je plochá hornatina s celkovou rozlohou 17 374 km². Nejvyšším bodem je Kamenec 1 072,1 m n. m. Hornatina je složená z cordieritických rul až nebulitických migmatitů, žul a granodioritů centrálního moldanubického plutonu. Ve střední části jsou zbytky holoroviny, okraje jsou rozřezány hlubokými údolími přítoků Malše. Pohořská hornatina zahrnuje jeden okrsek Žofínská hornatina. Hornatina se táhne při hranici mezi Českou republikou a Rakouskem, tvořená hlavně žulami a granodiority *Jedlická vrchovina* se rozkládá na ploše 1 647 km² a představuje západní a severovýchodní svahy vrchovin ležících na území Rakouska. Nejvyšším bodem je Skalka 801,4 m n. m. Je složena z hornin centrálního moldanubického plutonu. Jedlická vrchovina se dále dělí na dva okrsky: Skalecká vrchovina a Tetřevská vrchovina. Skalecká vrchovina - složena z žul a granodioritů. Tetřevská vrchovina – je tvořena žulami (Demek, Mackovčín 2006). **Novohradské podhůří**

má rozlohu 719 km² a u své východní a jižní hranice navazuje na celek Novohradské hory. Nejvyšší vrcholem je Kohout 870 m n. m. V jeho geologické stavbě hrají významnou úlohu metamorfované horniny (ruly, svory) a vyvřeliny (granodiority, granity). (Kolektiv 2006). Zahrnuje dva podcelky: Stropnickou pahorkatinu a Soběnovskou vrchovinu. *Stropnická pahorkatina* se rozkládá na ploše 274 km². Nejvyšším bodem je Kondračská hora 682 m n. m. Pahorkatina je složena z metamorfovaných hornin (ruly, pararuly) a vyvřelých hornin (granodioriti, graniti). Geologická stavba je doplněna o terciérní sedimenty (Kolektiv 2006). Stropnická pahorkatina se dělí na dva okrsky: Strážkovická pahorkatina – členitá kerná pahorkatina, prořezaná průlomovým údolím Stropnice složená z pararul, svorových rul a svorů. Rychnovská pahorkatina – členitá pahorkatina složená z vyvřelin centrálního moldanubického plutonu a jeho pláště (ruly) (Demek, Mackovčín 2006). *Soběnovská vrchovina* má rozlohu 161 km² a nejvyšší vrchol Kohout 870 m n. m. Geologická stavba je podobná se Stropnickou pahorkatinou, ale bez terciérních sedimentů (Kolektiv 2006). Soběnovská pahorkatina je na území ORP Trhové Sviny tvořena jen Kohoutskou vrchovinou. Vrchovina je prořezaná údolím Malše. Severní část je tvořena pararulami a rulami, jižní část žulami (Demek, Mackovčín 2006).

Českomoravská subprovincie je na území Trhosvinenska zastoupena Jihočeskou oblastí, která zde zahrnuje Třeboňskou pánev. ***Třeboňská pánev*** má rozlohu 134 270 km² a nejvyšším bodem je Baba 582,3 m n. m. Tektonicky podmíněná pánev se nachází převážně v povodí Lužnice. Na JZ a Z Vltavy se vyskytuje na svrchnokřídových a neogenních sedimentech, na Z a V na moldanubických horninách a na Z na permských sedimentech. *Lomnická pánev* je jediným podcelkem Třeboňské pánve vyskytujícím se v regionu Trhosvinensko. Lomnická pánev se rozkládá na ploše 88 378 km². Nejvyšším bodem je Andělský kopec 525 m n. m. Tektonicky podmíněná pánev převážně povodí Lužnice. Vyskytuje se na coniackých až santonských a neogenních sedimentech. Lomnická pánev zahrnuje okrsek Českovelenická pánev. Českovelenická pánev – se nachází v povodí Lužnice a Stropnice. Vyskytuje se na svrchnoturonských – kampanských pískovcích a slepencích, jílovcích, prachovcích a miocenních a pliocenních jílech, diatomitech, píscích a štěrkových píscích (Demek, Mackovčín 2006).

4.2.3. KLIMATICKÁ CHARAKTERISTIKA

Dle Quitta leží nižší části sledovaného regionu SO ORP Trhové Sviny v *mírně teplé* klimatické oblasti a vrcholové části nad 800 m v *chladné oblasti*. Podnebí je teda na většině

území mírně teplé a s daleko menšími srážkami než na Šumavě. Srážky v nižších polohách nepřesahují 700 mm (Trhové Sviny 683 mm), ale uvnitř Novohradských hor se pohybují mezi 700-800 mm a v nejvyšších polohách i nad 1000 mm. Novohradské hory jsou vlivem své polohy na jižním okraji státu, vlivem alpských föhnů a vzhledem ke své nadmořské výšce relativně teplé a suché. Okraje pohoří jsou vystavené převážně západnímu proudění, v širokých údolích je řada inverzních poloh (Culek 1995). V jižních Čechách přechází jednotka MT 11 (dlouhé léto, teplé a suché; přechodné období krátké s mírně teplým jarem a mírně teplým podzimem; zima je krátká, mírně teplá a velmi suchá s krátkým trváním sněhové pokrývky) v MT 10 (dlouhé léto, teplé a mírně suché; krátké přechodné období s mírně teplým jarem a mírně teplým podzimem; krátká zima, mírně teplá a velmi suchá, s krátkým trváním sněhové pokrývky) a pokrývá velkou část Třeboňské pánve. Převážná část pohraničních hor (Novohradské hory, Šumava atd.) je charakterizovaná jednotkou CH 7 (velmi krátké až krátké léto, mírně chladné a vlhké; přechodné období je dlouhé, mírně chladné jaro a mírný podzim; zima je dlouhá, mírná, mírně vlhká s dlouhou sněhovou pokrývkou) (Quitt 1971).

4.2.4. HYDROLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA

Hlavním tokem ORP Trhové Sviny je řeka **Stropnice**, která pramení na jihovýchodním úpatí Vysoké (1034 m n. m.) ve výšce 780 m n. m. Ústí zprava do Malše u Dolní Stropnice v 410 m n. m. Plocha povodí činí 400,4 km², délka toku je 54 km a průměrný průtok u ústí dosahuje 2,38 m³/s (Vlček 1984). Nejprve teče severním až severovýchodním směrem. Po proudu u Nových Hradů posiluje tok říčky zprava **Novohradský potok**. Zhruba po dalších pěti kilometrech se řeka obrací na severozápad k Borovanům, odkud dále pokračuje na západ. Nedaleko svého ústí na pátém říčním kilometru přibírá Stropnice zleva svůj největší přítok **Svinenský potok**, který je dlouhý 34 kilometrů.^[2] Částečně na naše území zasahují přítoky řeky **Lužnice**, která pramení v Rakousku. Ústí zprava do Vltavy v nádrži Orlický náhon u Neznašova v 346 m n. m. Plocha povodí je 4 226,2 km², délka toku u nás činí 153 kilometrů a průměrný průtok u ústí dosahuje 24,3 m³/s. Protéká od jihu k severu Třeboňskou pánví (Vlček 1984).

Vodní dílo Humenice

Vodní dílo Humenice se nachází v říčním kilometru 45,100 říčky Stropnice v podhůří Novohradských hor pod obcí Horní Stropnice. Důvodem jeho výstavby byla ochrana zemědělsky obhospodařovaných pozemků v oblasti pod nádrží u Nových Hradů, které zde

byly odvodněny a zúrodněny jako náhradní pozemky za území využitá pro stavbu jaderné elektrárny Temelín. Vodní dílo bylo postaveno v letech 1985 – 1988. Mimo již zmiňované účely je zde ještě cíleně využit hydroenergetický potenciál v malé vodní elektrárně a akumulovaný objem vody pro potřeby rybářství a sádek ve Štiptoni. Hráz je sypaná z kamenitého materiálu s těsnicí fólií na návodním svahu. Výška hráze nade dnem je 20 metrů, délka v koruně 200 m. Nádrž délky cca 1,5 km má objem 808 000 m³ a zatápí plochu 15,6 ha.^[3]

Vodní nádrž Římov

Vodárenská nádrž Římov byla vybudována v letech 1971-1978 na řece Malši jižně od Českých Budějovic v ř. km 21,851. Vodní dílo slouží jako zdroj vody pro vodárenskou soustavu jižní Čechy a zajišťuje trvalý minimální průtok v toku pod přehradou v množství 650 l/s a min. průtok v profilu Roudné v množství 1,2 mVs. Délka vzduť v nádrži dosahuje 13 km a zátopová plocha nádrže je 210 ha. Hráz vodního díla je kamenitá sypaná z místních materiálů. Těsnicí jádro je ze sprašových hlín. Mezi těsněním a stabilizační částí je dvoustupňový filtr.^[4]

Žárský rybník

Trhosvinensko – novohradská skupina rybníků se prostírá v povodí Stropnice, podél železniční trati z Českých Budějovic do Českých Velenic (Chábera 1998). Žárský rybník patří k nejstarším v Čechách a písemně je zmiňován v roce 1221. Zároveň je největším (120,45 ha) a nejhlubším (3,5 m) rybníkem na Novohradsku. Zadržuje 1,6 milionu m³ vody a délka jeho hráze je 300 m. Na umělém ostrově zřídili Buquoyové v letech 1716-18 přírodní park s hvězdovitými alejemi cizokrajných dřevin a letohrádkem uprostřed.^[5]

4.2.5. PŮDNÍ POMĚRY

Škála půd jihozápadní části ORP Trhové Sviny je velmi pestrá. Zastoupena jsou hlavně **kambizeměmi**. V Novohradském podhůří se vyskytují kyselé typické kambizemě, ale hojně jsou zastoupeny i kyselé pseudoglejové kambizemě. Na dnech sníženin kambizemě přecházejí až v primární pseudogleje, výjimečně až v typické gleje. Celé území Novohradských hor vykazuje chudé půdy. Ve vyšších polohách na prameništích a menších rašeliništích přecházejí kambizemní podzoly s místními přechody do organogenních glejů.

Poměrně velké plochy zabírají litozemě. V Třeboňské pánvi převládají pseudogleje, gleje, fluvizemě a organozemě různých typů (Culek 1995).

4.2.6. BIOGEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA

Dle Culka (1995) se ORP Trhové Sviny řadí do hercynské podprovincie, která se dále dělí na tři bioregiony: jihozápadním směrem se nachází *Českokrumlovský* bioregion, na jihovýchodní straně se vyskytuje *Novohradský* bioregion a severní část regionu zabírá *Třeboňský* bioregion.

Hercynská podprovincie je biotou západní a centrální části střední Evropy. Vegetace je především ovlivněna geologicky starým podložím Českého masívu (Culek 1995).

Českokrumlovský bioregion

Bioregion leží na jihu jižních Čech a svými výběžky zasahuje do Rakouska. Zabírá východní část geomorfologického celku Šumavské podhůří a celek Novohradské podhůří. Jeho plocha v České republice je 1595 km². Bioregion má vysokou biodiverzitu, místy i reliktního charakteru. Charakteristická je mozaika bioty 3. dubovo-bukového až 5. jedlovo-bukového stupně, s extrémními ostrůvky teplomilné i horské bioty. V bioregionu je vyvážené zastoupení lesa, mezofilních i vlhkých luk a polí.

Flóra je pestrá, zvláště v oblastech s bazickými substráty. Převažují druhy středoevropské podhorské květeny, např. svízel vonný, kopytník evropský. Alpský vliv se výrazně projevuje druhy, které mají v tomto regionu severní hranici hojného, vzácně i absolutního rozšíření, např. pleška stopkatá, olšička zelená.

V bioregionu se vyskytuje běžná lesní *fauna* vyšších poloh hercynské subprovincie, s některými význačnějšími druhy (tetřev hlušec, tetřívka obecná). Ovlivněna je sousedstvím horských regionů Šumavským a Novohradským. Významné druhy fauny regionu např. jezek západní, vydra říční, skokan štíhlý, zmije obecná, jepice podivná (Culek 1995).

Novohradský bioregion

Bioregion se nachází na jihovýchodě jižních Čech, převážná část však leží v Rakousku. Bioregion zabírá geomorfologický celek Novohradské hory, s plochou 177 km². Je zde zastoupena biota 5. jedlovo-bukového, na vrcholech i 6. smrkovo-jedlovo-bukového vegetačního stupně. Biota má horský ráz, druhy středních poloh však vystupují poměrně vysoko. Flóra i fauna jsou významně obohaceny o alpské prvky. Dnes převažují smrkové kultury, zachovaná je pralesní horská bučina na Žofíně a rašelinné louky.

Novohradský bioregion je územím s největším kvalitativním i kvantitativním zastoupením druhů *alpského migrantu* v České republice. K charakteristickým alpským prvkům náleží dřípátka horská, pleška stopkatá, kýchavice bílá. Akroalpickým druhem je plavuník alpský. Středoevropskou horskou *flóru* zastupuje např. šafrán bělokvětý, bik lesní, mléčivec alpský. V bioregionu je zastoupena *fauna* hercynských horských lesů, blízká Šumavskému bioregionu (Culek 1995).

Třeboňský bioregion

Bioregion leží na jihovýchodě jižních Čech, zabírá geomorfologický celek Třeboňská pánev a výběžky Křemešnické vrchoviny a Tábořské pahorkatiny, má plochou 1720 km². Je tvořen pánví vyplněnou kyselými sedimenty, s rozsáhlými podmáčenými sníženinami a přechodnými rašeliništi. Převažuje biota dubojehličnaté varianty 4. vegetačního stupně. Biota je do značné míry azonálního charakteru, zvláště převažující mokřadní a psamofilní společenstva. Nejspecifičtějšími prvky jsou velká rašeliniště s borovicí blatkou a rojovníkem a dále rozsáhlé rybníční soustavy.

Flóra je bohatá, s celou řadou exklávních prvků a do jisté míry se vymyká běžné hercynské květeně středních poloh. Příkladem můžou být na rašeliništích tuřice šlahounovitá, suchopýr štíhlý atd. Na suchých místech roste např. paličkovec šedavý a trávnička obecná. Za reliktní je možno považovat také např. bělozářku větvitou a koniklec jarní.

Fauna regionu je výrazně hercynská, se západními vlivy (ježek evropský, ropucha krátkonohá). Je ovlivněná existencí početných rybníků, rašelinišť a lesů. Vyskytují se zde pozoruhodné druhy ptactva např. orel mořský, husa velká či volavka červená (Culek 1995).

4.2.7. OCHRANA PŘÍRODY

Ve správním obvodu ORP Trhové Sviny se nenachází žádný národní park, ani chráněná krajinná oblast. Ochranu Novohradských hor zastupuje vyhlášený Přírodní park Novohradské hory. Ochrana přírody se dále soustřeďuje do několika maloplošných zvláště chráněných území přírody doprovázených evropsky významnými lokalitami, z nichž plošně rozsáhlou lokalitou je řeka Stropnice.^[6]

Národní přírodní rezervace Brouskův mlýn byla vyhlášena v roce 1991 na rozlehlém území v nivě řeky Stropnice na celkové rozloze 138,20 ha. Hlavním předmětem ochrany je rozsáhlý komplex cenných společenstev vodní, mokřadní a luční vegetace s výskytem mnoha vzácných

a ohrožených rostlinných druhů. Jedná se o hnízdní a potravní biotop mokřadní avifauny, vyskytují se zde početné populace obojživelníků, měkkýšů a rovněž bohatá mokřadní entomofauna. Výjimečně zachovalé je živě meandrující koryto řeky Stropnice. Území národní přírodní rezervace je součástí tzv. Stropnického příkopu v jihozápadní části Třeboňské pánve. Jedná se o rovinaté meandrující koryto řeky Stropnice v nadmořské výšce 446-455 m. Vegetační kryt rezervace tvoří složitá mozaika 10-12 typů vodních, mokřadních, rašeliništních a lučních společenstev. V rezervaci se vyskytuje celá řada zajímavých druhů, např. starček potoční, kosatec sibiřský, bublinatka menší nebo rosnatka okrouhlostá. Území je mimořádně bohaté faunou např. vážka bělořitná, perleťovec dvanáctitečný, zmije obecná, strnad rákosní.^[7]

Národní přírodní památka Terčino údolí byla vyhlášena v roce 1949. Rozloha památky je 138,29 ha. Celé území je vklíněno mezi Novohradské hory a Třeboňskou pánev na jihozápadním okraji města Nové Hrady. Rozpětí nadmořských výšek je 490 až 550 m. NPP Terčino údolí představuje mimořádný příklad rané krajinářské tvorby, čímž se řadí k nejvýznamnějším historickým parkům v České republice. Kromě hodnot krajinářského parku se zde vyskytují regionálně významné populace zvláště chráněných rostlin – všivce lesního, prstnatce májového, živočichů – motýla modráska očkovaného a ptáků vyhledávajících rozptýlenou zeleň a staré stromy. V lesích podél Stropnice roste hojně sasanka hajní, pitulník horský a vzácná dřípatka horská. V dutinách starých lip, dubů a vzácněji i v dutinách ovocných stromů žije silně ohrožený druh, páchník hnědý. Je to vzácný brouk, jehož larvy se vyvíjejí několik let v dřevěném, červenohnědém trouchu.^[8]

Přírodní park Novohradské hory byl vyhlášen v roce 2000. Celková plocha české části Novohradských hor je 162 km čtverečních, nejvyšším bodem je Kamenec (1 072 m), nejnižší bod má pouhých 645 m n. m. Střední výška pohoří činí necelých 810 m n. m. a převládá výšková členitost 200 až 400 metrů. Kromě Kamence leží ještě tři z celkem 18 vrcholů nad 1 000 metrů na našem území a to Myslivna (1 040 m), Vysoká (1 034 m) a Jánský vrch (1 011 m). Ostatní, včetně nejvyššího vrcholu Viehberg (1 112 m), leží na rakouském území. To co je na Novohradských horách mimořádné, je především vzácně zachovalá příroda ušetřená zásahů člověka díky své poloze v bývalém pohraničním pásmu. Oblast je významná vysokým stupněm zachovalosti přírodního prostředí, na jehož formování se podílí přírodě blízké lesní a luční ekosystémy, rašeliniště, rybníky a prameniště.^[9]

Přírodní památky v ORP Trhové Sviny

Ďáblík je státem chráněné území nacházející se v nivě Keblanského potoka v úseku pod osadou Keblany. Je zde chráněn mokřadní ekosystém, který vznikl na místě neudržovaného rybníka a dále navazující ekosystém vlhkých luk nivy potoka. Území je botanicky cenné výskytem řady chráněných druhů rostlin, nalézá zde příhodné životní podmínky řada živočichů, zejména obojživelníků. Název chráněnému území dal zde hojně rostoucí druh chráněné rostliny *Calla palustris* - Ďáblík bahenní.^[10]

Ostrolovský újezd leží u stejnojmenné obce v údolí pravostranného přítoku Stropnice. Území o rozloze 2,31 hektaru bylo chráněno od roku 1974. Jedná se o údolní olšinu a podmáčenou smrčinu v úvalu přirozeně meandrujícího potoka s početnou populací bledule jarní. Cenná je také krabilice chlupatá, řeřišnice hořká, škarda bahenní nebo netýkavka nedůtklivá. Zdejší drabčík *Olophrum consimile* je jinde v ČR znám jenom z historických nálezů. Žijí tu vzácnější druhy fauny jako skokan štíhlý, zmije obecná, konipas horský a hraboš mokřadní.^[11]

Žemlička byla vyhlášena přírodní památkou v roce 1991. Chráněné území se rozkládá kolem stejnojmenného rybníka. Zahrnuje malé rašeliniště u jižního břehu rybníka, rašelinnou loučku pod hrází, vodní plochu a lesní porost v bezprostředním okolí. Hlavním předmětem ochrany je populace vzácných druhů rostlin, vázaných na rašelinná stanoviště. K nim patří některé masožravky (rosnatka okrouhlostá, tučnice obecná), dále klika bahenní, suchopýrek alpský a další. Vyskytují se zde i vzácní bezobratlí živočichové (brouci z čeledi střevlíkovitých a drabčíkovitých) a obratlovci (např. čolek obecný).^[12]

4.3. SOCIOEKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA

V socioekonomické charakteristice SO ORP Trhové Sviny jsou uvedeny základní informace o obyvatelstvu, hospodářství, průmyslu, zemědělství, dopravě, službách a cestovním ruchu. Text je pro přehlednost doplněn o tabulky, v kterých naleznete další informace.

4.3.1. OBYVATELSTVO

K 31.12.2010 mělo SO ORP Trhové Sviny 18 391 obyvatel. Tento údaj řadí Trhové Sviny mezi pět nejmenších ORP v Jihočeském kraji v počtu obyvatel. ^[13] Koncem roku 2010 v Jihočeském kraji žilo 638 706 obyvatel.

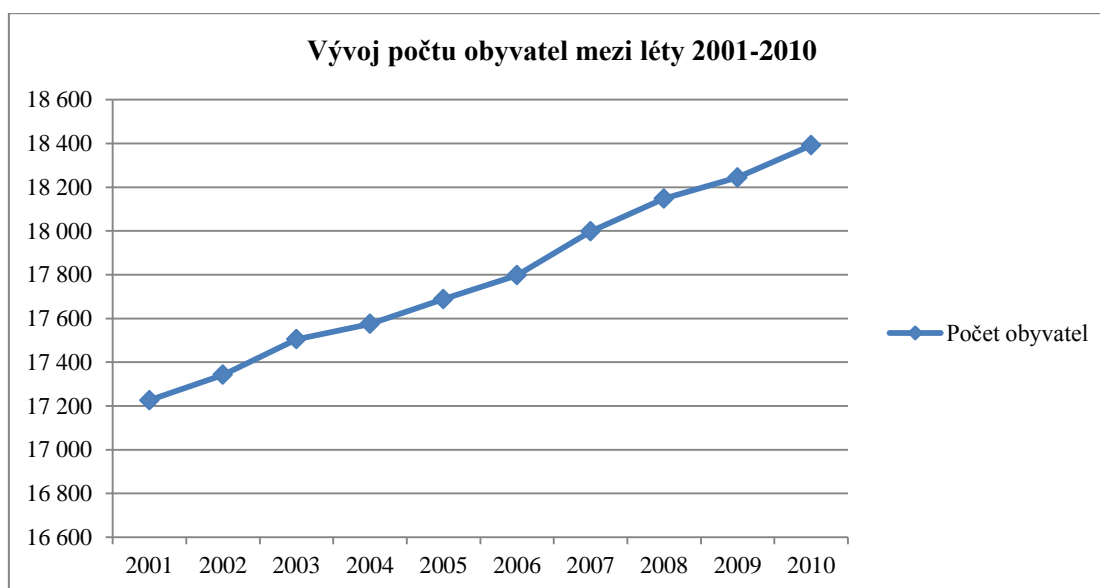
Tab. 2 Základní demografické údaje k 31.12.2010 v Jihočeském kraji a SO ORP Trhové Sviny

Údaje k 31.12.2010	Jihočeský kraj	SO ORP Trhové Sviny
Celkový počet obyvatel:	638 706	18 391
z toho muži	314 880	9 248
z toho ženy	323 826	9 143
Věkové rozložení: 0-14 let	92 715	2 743
15-6 let	446 990	13 036
65-více let	99 001	2 612
Průměrný věk obyvatel:	40,9	40,2
z toho mužů	39,6	39,1
z toho žen	42,2	41,3

Zdroj:^[13]

Velký úbytek počtu obyvatel v ORP Trhové Sviny byl zaznamenán v době po druhé světové válce, při odsunu německého obyvatelstva z příhraničí. Avšak v posledních deseti letech obyvatelstvo regionu vykazuje trvalý růst počtu obyvatel. Přesnější informace najdete v grafu 1.

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel mezi léty 2001-2010 v SO ORP Trhové Sviny

Zdroj:^[13]

Počet obyvatel se v ORP Trhové Sviny zvyšuje, ale jak vyplývá z tab. 6, tento proces se neděje přirozeným přírůstkem. Jak v Jihočeském kraji, tak i v ORP Trhové Sviny počet obyvatel roste díky migračnímu přírůstku obyvatel.

Tab. 3 Přirozený přírůstek obyvatel k 31.12.2010 v SO ORP Trhové Sviny

Údaje k 31.12.2010	Jihočeský kraj	SO ORP Trhové Sviny
Přirozený přírůstek obyvatel:		
Celkový přírůstek	1 063	147
Přirozený přírůstek	517	4
Přírůstek stěhováním	546	143

Zdroj:^[13]

Sídelní struktura

Jihočeský kraj je krajem s nejmenší hustotou zalidnění z celé České republiky. Koncem roku 2010 v kraji žilo 638 706 obyvatel, tedy 64 obyvatel na 1 km². V ORP Trhové Sviny se hustota obyvatel pohybuje okolo 40 obyvatel na 1 km².^[13] Města Borovany a Trhové Sviny tento ukazatel překračují téměř dvojnásobně.

Většina území ORP byla před II. světovou válkou poměrně hustě osídlena, v řadě obcí žila poměrně silná německá menšina. Po odsunu Němců se počet obyvatel výrazně snížil. Přičemž celý pás podél hranic se tehdy nacházel v hraničním pásmu se všemi negativními dopady na osídlení a dosidlování.^[14]

V SO ORP se nachází 16 obcí a 90 částí obcí, z nichž tři mají statut města, jedná se o Trhové Sviny, Borovany a Nové Hrady. Čtyři sídla přesahují velikostí populace 1000 obyvatel – jedná se o Trhové Sviny (4 974), Borovany (4 030), Nové Hrady (2 609) a Horní Stropnici (1 551). Více jako polovina obcí ORP patří do velikostní kategorie do 500 obyvatel. Nejmenší obcí je Ostrolovský újezd se 152 obyvateli. Pro území ORP je typická určitá sídelní rozdrobenost – větší počet místních částí s nízkým počtem obyvatel. Nad všemi obcemi v tomto směru „ční“ obec Horní Stropnice s 21 místními částmi. Převážná část obcí je tvořena sídly s malým počtem obyvatel, bez napojení na základní technickou infrastrukturu, často se špatnou nebo zhoršenou dopravní dostupností a chybějící občanskou vybaveností. Řada z těchto osad slouží víceméně pro rekreační účely („víkendoví chataři“).^[14]

Ekonomika a trh práce

Nezaměstnanost v roce 2010 se v OS ORP Trhové Sviny oproti roku 2006 zvýšila dvojnásobně. K 31.12.2010 se nezaměstnanost ustálila na 8,06% a v Jihočeském kraji dosahovala míry 9,57%. Podíl na nárůstu počtu nezaměstnaných jistě měla hospodářská krize v celé České republice.^[13]

4.3.2. HOSPODÁŘSTVÍ

V minulosti mělo pro Trhosvinenský region vzhledem k jeho odlehlosti, nedostatku nerostného bohatství, geografickým podmínkám a nedostatečné dopravní infrastruktury velký význam zemědělství. I dnes se jedná spíše o krajinu zemědělskou se sporadickým výskytem menších průmyslových podniků.

Zemědělství

V Trhových Svinech bylo zemědělství po celé 20. století charakterizováno velkou roztržitostí půdní držby. Kus zemědělské půdy patřil k příslušenství každého domu a pro její vlastníky bylo zemědělství mnohdy vedlejší doplňkovou činností. Zároveň s postupem znárodnování, nařízeným vznikem družstevních organizací a násilnou socializací vesnice po 2. sv. v. opouštěli vlastníci svoji půdu. Ta byla posléze přidělována těm zemědělským závodům, které měly zajistit její obdělávání za každou cenu. K založení Jednotného zemědělského družstva v Trhových Svinech došlo až počátkem roku 1959 (John, Poláková 2006).

Zemědělská půda zabírá 47% plochy území SO ORP Trhové Sviny, tedy 21 301 ha a lesní půda se na celkové rozloze podílí 41%.^[13] Přírodní podmínky pro zemědělskou výrobu jsou zde převážně podprůměrné – nadmořská výška v rozmezí od 450 do 1034 m n. m., značně členitý reliéf krajiny, vyšší podíl podzolových a hnědých kyselých půd, glejových a pseudoglejových půd (zejména v oblasti Novohradských hor a podhůří). Celková produkční schopnost zemědělské půdy je v daných přírodních podmínkách rovněž podprůměrná.^[14] Region Trhové Sviny řadíme do obilnářské a pícninářské zemědělské výrobní oblasti.

Průmysl

Již od 15. století se v Trhových Svinech rozvíjely cechovní organizace řemeslníků, z nichž jako první je připomínán roku 1454 cech soukeníků. Zvláštní místo však svým počtem později zaujali zdejší obuvníci. Šedesátými lety 19. století začala v městečku známá výroba

knoflíků. Obchod býval tradičně orientován na Horní a Dolní Rakousko. Trhové Sviny zároveň představovaly důležité obchodní centrum celého okolí. Další rozvoj trhosvinenského průmyslu však poněkud ustrnul proto, že představitelé obce se vzepřeli stavbě železnice.^[15] Průmyslová revoluce druhé poloviny 19. století se regionu Trhosvinenska vyhnula. Důvodem byly chybějící surovinové zdroje a železniční spojení. Průmysl do této oblasti pronikal jen velmi pomalu. K založení průmyslových podniků docházelo, na rozdíl od vnitrozemí Čech, v mnohem pozdějším období. V 60. letech 19. století začala v městě Trhové Sviny známá výroba zinkových vojenských knoflíků ve firmě Zemene a Stráský. V současné době se na území SO ORP Trhové Sviny podniká 3 906 ekonomických subjektů.^[13] Největšími zaměstnavateli v regionu Trhosvinenska jsou podniky zaměřené na výrobu nástrojů či forem (SPG CZECH, GREINER), potravinářských výrobků (Dobrá Voda), spotřebního zboží (COLOP CZ, Doppler, Silhouette, GAMA).

4.3.3 DOPRAVA

Vzhledem k velikosti celého území je dostupnost Trhových Svinů u některých obcí problematická, jedná se o cca desetinu obcí nacházejících se na okraji správního území ORP, což se však týká jen malého počtu obyvatel. Severozápadní část území je pozitivně ovlivněna dobrou dostupností krajského města Českých Budějovic a to jak po silnici, tak i po železnici.^[16]

Dopravní skelet území stále vytváří především síť silnic II. a III. třídy. Největší význam z hlediska dopravního napojení regionu mají poměrně hodně vytížené komunikace II. třídy, které jsou v majetku Jihočeského kraje:

- II/156 v trase České Budějovice – Staré Hodějovice – Nedabyle – Nova Ves – Strážkovice – Trhové Sviny – Žár – Nové Hrady
- II/157 v trase České Budějovice – Srubec – Ledenice – Borovany – Trhové Sviny – Besednice – Kaplice nádraží
- II/154 v trase Kaplice – Benešov nad Černou – Horní Stropnice – Nové Hrady – Třeboň
- II/155 v trase Římov – Strážkovice – Borovany – Mladošovice – Třeboň

Co do intenzity dopravy jsou nejvýznamnějšími tahy procházejícími územím silnice č. II/156 a č. II/157. Intenzita dopravy roste s blízkostí krajského města, naopak klesá s hustotou osídlení a blízkostí státní hranice. Pro další ekonomický rozvoj území je z hlediska dopravní infrastruktury velice významný rovněž záměr vybudování komunikačního koridoru České Budějovice – St. Pölten. Stav místních komunikací obhospodařovaných obcemi v ORP

Trhové Sviny lze až na drobné výjimky vesměs charakterizovat jako neutěšený, avšak dostatečný pro zajištění alespoň základního dopravního napojení.

Územím prochází důležitý železniční tah (pro další rozvoj je důležitá jeho elektrifikace). Pro dopravní obslužnost mikroregionu se jako významná jeví především železnice č. 199 ve směru České Budějovice – Nové Hodějovice – Nová Ves u Českých Budějovic – Trocnov – Radostice u Trocnova – Borovany – Hluboká u Borovan – Jílovice – Petříkov – Nové Hrady (Byňov) – Vyšné – České Velenice.^[14]

4.3.4. SLUŽBY

Základní školství, zdravotnická, sociální, kulturní a sportovní zařízení jsou v SO ORP Trhové Sviny zastoupena v rovině základního zabezpečení, v některých částech území jsou některé typy služeb zastoupeny ve větším rozsahu, v některých částech území občanská vybavenost pro určitou oblast chybí nebo je nedostačující. V kvalitě a vyšších stupních se zde projevuje vysokou měrou obslužná funkce rozvojových center mikroregionu (větší města) a především celková blízkost krajského města České Budějovice.

Ačkoliv v území není přímo samostatná fakulta vysoké školy, vysoké školství je zastoupeno prostřednictvím Akademického a univerzitního centra v Nových Hradech. Nacházejí se zde dvě středoškolské instituce – Gymnázium a Střední odborná škola a Střední odborné učiliště (obě v Trhových Svinech). V regionu se nachází mateřské školy, základní školy jak s prvním, tak i s druhým stupněm (Trhové Sviny, Borovany, Nové Hrady, Horní Stropnice). Menší vesnické školy a mateřské školy se v současné době potýkají s problémem poklesu počtu obyvatel mladšího věku, s blízkostí spádových obcí a s ekonomickou náročností provozu školy. Proto byla řada mateřských škol a škol jen s prvním stupněm zrušena. Mezi další školská zařízení můžeme zařadit Základní uměleckou školu v Trhových Svinech (s pobočkami v Benešově nad Černou, Besednici, Horní Stropnici, Jílovicích, Malontech a Nových Hradech). Škola v Ledenicích (kapacita 115 žáků), v Borovanech (150 žáků), v Nových Hradech. V Trhových Svinech jsou zastoupená školská zařízení pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (Základní škola a Praktická škola Trhové Sviny).

V ORP Trhové Sviny se nachází několik zdravotních středisek (Poliklinika v Trhových Svinech), v řadě obcí jsou stálé ordinace praktických, dětských nebo zubních lékařů, popř. lékař ordinuje pouze jednou či dvakrát týdně.

V některých obcích byly vystavěny domy s pečovatelskou službou (Chvalkov, Trhové Sviny), popř. jsou zde v provozu jiná zařízení sociální péče (Domeček v Trhových Svinech, Nazaret v Borovanech).

Ve většině obcí je zajištěna základní obslužnost z hlediska možnosti koupit potraviny (každá obec disponuje alespoň jedním maloobchodem se smíšeným zbožím a potravinami). Restaurační provozy vyšší kvality (restaurace, pizzerie, kavárny, stravovací provozy penzionů apod.) jsou koncentrovány do větších sídel území, malé obce nabízejí ve většině případů pouze hospody s výčepem, popř. sezonním provozem. Řada stravovacích provozů se propojuje s ubytovacími kapacitami. Poštovní služby jsou rovnoměrně rozloženy po celém území ORP. Finanční a bankovní služby fungují rovněž pouze ve větších sídlech. Významné postavení v rozvoji občanské společnosti zastávají knihovny a veřejný přístup k internetu. Z dob dřívějších zůstaly v téměř všech obcích kulturní domy, které jsou povětšinou v majetku obcí a slouží pro pořádání tanečních zábav, plesů, balů, výstav, organizaci prodejních akcí apod. Většina z těchto zařízení má poměrně vysokou kapacitu. Ve větších obcích mikroregionu jsou pak i další kulturní zařízení (např. kino a divadelní prostory v Trhových Svinech nebo klášter v Nových Hradech, kinosál v Borovanech, muzeum v Kojákovcích apod.) Z hlediska vybavení pro trávení volného času sportovními aktivitami je možné konstatovat, že je rozmístěna síť sportovišť sice nerovnoměrně, nicméně zajišťuje základní obslužnost území v tomto směru. Některá sportoviště jsou využívána pouze místními obyvateli (to je případ především sportovišť v menších obcích – fotbalová, volejbalová hřiště, dětská hřiště apod.), některá větší zařízení ve větších sídlech jsou pak spádová i pro větší území (např. sportovní hala v Horní Stropnici, Trhových Svinech nebo Borovanech, střelnice a plavecký bazén v Borovanech apod.). Sportovní možnosti jsou často provázány se školskými zařízeními (školní tělocvičny nebo sportovní areály).

Vybavenost ORP Trhové Sviny z hlediska ubytovacích a stravovacích kapacit není v současné době s ohledem na předpokládaný rozvoj turistiky, který preferuje řada obcí, dostatečná. To platí především pro oblast Novohradských hor, kde kvalitní kapacity téměř chybí nebo jsou jen velice slabě zastoupeny. Ubytovací i stravovací kapacity jsou koncentrovány především do větších sídel. Hotely a penziony, které se v regionu nacházejí, jsou povětšinou ve městech (Trhové Sviny, Nové Hrady, Borovany). V těchto městech je rovněž hojně zastoupeno ubytování v soukromí, v menších sídlech mikroregionu funguje ubytování v soukromí. Celkovou ubytovací kapacitu ORP Trhové Sviny lze odhadovat na cca 1500 lůžek.^[14]

4.3.5. CESTOVNÍ RUCH

ORP Trhové Sviny lze z hlediska podmínek pro rozvoj cestovního ruchu rozdělit na dvě základní oblasti: 1) oblast vhodná pro rekreační turistiku a zázemí pro krátkodobou turistiku (v oblasti navazující na České Budějovice – Borovansko, Trhosvinensko, 2) oblast Novohradských hor a jejich podhůří – Nové Hrady, Horní Stropnice a okolí. Obě oblasti mají odlišný charakter, přičemž první z nich má předpoklady spíše pro to, stát se zázemím pro víkendové pobyty a krátkodobější dovolenkové pobyty se spádovostí zejména na České Budějovice (částečně na Trhové Sviny a Borovany či Ledenice). Druhá oblast pak má dispozice pro to, stát se samostatnou vyhledávanou destinací cestovního ruchu se všemi službami, které jsou pro turistickou oblast typické. K dosažení tohoto požadovaného cílového stavu v obou směrech však chybí, zejména v oblasti Novohradských hor, potřebné kapacity a služby.^[14]

Region Trhosvinensko je v letních měsících vyhledávaný hlavně díky řadě upravených pěších tras a cyklotras. Např. pěší trasa z Trhových Svinů přes Žumberk do Novohradských hor. Poměrně pohodlná cesta je dlouhá 24,5 km, s častými rozhledy na Slepíčí a Novohradské hory. Další pěší trasa vede z Borovan přes Slepíčí hory, která začíná v Borovanech dále pokračuje přes Trhové Sviny, Svatou Trojici a dále až ke Kaplici. Středně náročná trasa (31 km) je přitažlivá pro pěkné rozhledy a horské úseky. Mezi atraktivní cyklotrasy patří 60 km dlouhá cesta „Do Žižkova rodiště“ nebo 70 km trať „K Novohradským horám“ (Kolektiv 1986). Novější publikace, které se zabývají cyklotrasami, jsou Paměti Vitorazka, Paměti Novohradska a Paměti Slepíčích hor (Hokr 2003 a, b, c).

Známé osobnosti

Velmi výraznou osobností Trhových Svinů, ale i celé České republiky je bezpochyby kontroverzní prezident **Emil Hácha** (12. července 1872 v Trhových Svinech – 27. června 1945 v Praze). Emil byl prvorozeným synem rodičů Háchových. Emil projevoval nadání, a proto byl v šesti letech zapsán hned do druhé třídy obecné školy. V roce 1882 byl přijat na osmileté gymnázium do Českých Budějovic. Po ukončení osmiletých studií na gymnáziu začal studovat na právnické fakultě české univerzity v Praze. V roce 1916 byl povolán za člena vídeňského Nejvyššího správního soudu (Pasák 1997). Prezidentem Česko-Slovenské republiky byl v letech 1938 – 1939 a státním prezidentem Protektorátu Čechy a Morava 1939 – 1945. Méně známá je jeho činnost teoretická, literární a překladatelská (je mj. autorem jednoho z překladů knihy Tři muži ve člunu).^[17] Kolem roku 1360 se v ORP Trhové Sviny

narodil husitský vojevůdce **Jan Žižka z Trocnova**. Patrně jako malý chlapec utřil sečnou ránu, která zřejmě nemohla vzniknout při hře. Avšak kdy a jakým způsobem přišel malý Jan k tomuto zranění, které muselo hyzdit levou půlku obličeje a kterým přišel o oko, není známo. O dalších osudech Žižky až do r. 1406 není nikde žádná zmínka. Z Popravčích knih rožmberských a jihlavských vyplývá, že Jan Žižka přibližně v letech 1406 až 1409 působil mezi silničními lapky. Žižka se asi v letech 1411-1412 usadil v Praze, kde nastoupil službu u královského dvora, u něhož vykonával funkci „vrátníka“. Zemřel 11. 10. 1424 při obléhání Přebyslavi. Žižka vybudoval stálé polní vojsko s jeho vojenským řádem, rozhodujícím způsobem zdokonalil systém obrany ve vozové hradbě s pravidelným nasazováním dělostřelectva. Žižkovo jméno je spjato s defenzivní fází husitské revoluce a upevňováním pozic uvnitř státu.^[18] Mezi významné osobnosti ORP Trhové Sviny jistě také patří hudebník, **Karel Valdauf** (25. října 1913 – 4. července 1982). Svinenský rodák přišel na svět v rodině, kde se hudba provozovala již po několik generací. V letech 1930 – 1937 působil u vojenské hudby a v roce 1942 si založil vlastní dechový orchestr. Je autorem dodnes populárních polek, valčíků a pochodů. Na jeho počest byl v roce 1998 agenturou Šumava České Budějovice a městem Trhové Sviny poprvé uspořádán Festival dechových hudeb. Od té doby je přehlídce každoročně věnován jeden srpnový víkend, během něhož se milovníci tohoto žánru vyslechnou české i zahraniční soubory. V době konání IV. Mezinárodního festivalu dechových hudeb K Valdauf 2001 byla trhosvinenskému rodákovi odhalena na Žižkově náměstí pamětní deska (John, Poláková 2006). Řídící učitel a zasloužilý vlastivědný pracovník **Franz Steinko** (1850 – 1934) byl bezesporu významnou osobností nejen pro obec Horní Stropnice, ale i pro celé okolí. Franz Steinko se narodil 23. března 1850 v Rychnově nad Malší. Velmi významným ve Steinkově životě se stal rok 1881. Tehdy totiž nastoupil coby řídící učitel na čtyřtřídní obecnou školu v Horní Stropnici, v malebném městečku v podhůří Novohradských hor. Pan řídící založil školní muzeum, lidovou knihovnu, stál u zrodu místního okrašlovacího spolku, Německého hospodářského spolku pro Stropnici a okolí, či při vzniku Raiffeisenky. Roku 1899 mu dokonce ministerstvo kultu a vyučování udělilo za příkladnou péči o školu nepřiliš častý titul ředitele. V Horní Stropnici pečlivě vedl školní kroniky. Za velký přínos lze pokládat založení stropnického kulturně - historického muzea v březnu 1906, jež shromažďovalo nejrůznější předměty a archiválie z okolí. Za svou neúnavnou píli a prospěšnou práci dostal roku 1909 od císaře zlatý záslužný kříž, v roce 1929 dokonce obdržel papežské vyznamenání Bene merenti. Současně jej poctilo svým čestným občanstvím několik obcí: Horní Stropnice (1908), Dlouhá Stropnice (1909), Svěbohy a Chlupatá Ves (1922) a Šejby (1929).^[19]

Technická památka

Buškův hamr postavil, syn mlynáře Vojtěcha Foissnera, svinenský měšťan Josef Foissner ve druhé polovině třicátých let 19. století. Foissner postavil pravděpodobně v letech 1836 - 1838 jen náhon s hamernou, na ostatní mu už nezbyvalo. Jeho majetek přišel v roce 1840 do veřejné dražby a nejvyšší částku 801 zlatých nabídl svinenský měšťan Dominik Bušek. Expozice Buškova hamru je rozdělena do dvou částí. V hamerně si může návštěvník prohlédnout funkční zařízení se třemi koly ovládajícími chvostový buchar, brus a jednoduchý kompresor, který vhání vzduch do výhně. Je zde vystaveno nářadí hamerníka, které se částečně nachází i ve druhé – obytné části. Expozice je v obytné části doplněna dobovými fotografiemi a kresbami konzervátora Karla Hlubočka, které popisují hamernické nářadí (Čajan 2009).

Kulturní památky

V SO ORP Trhové Sviny se nachází řada kulturních památek. Velmi významným prvkem pro region jsou starobylé kostely, kterých je v okolí Trhových Svinů nespočet. Zajímavá jsou i netypická náměstí s kašnami, tvrze, ale i hrad a zámek. Z důvodu velkého množství kulturních památek, byly vybrány jen některé, významnější v kontextu diplomové práce.

Hrad Nové Hrady stojící na ostrohu mezi říčkou Stropnicí a Novohradským potokem je obehnan mohutným příkopem, překlenutým dřevěným mostem. Tvoří ho hranolová věž a několik dalších staveb např. starý dům a Červená věž (Podhorský 2003). První písemná zmínka pochází z roku 1279, kdy je hrad majetkem Vítkovce Ojře. ^[20] Hrad vlastnili do roku 1945 Buquoyové, kteří v něm uchovávali archiv o téměř pěti tisících svazků, sbírku rukopisů evropských panovníků, válečné trofeje z husitské revoluce a z třicetileté války (Kroupa 2006). Na hradě je umístěna expozice jihočeského skla. Na severním okraji města Nové Hrady si můžeme prohlédnout trojkřídlý **empírový zámek** vystavěný Buquoyi v letech 1801 – 1810, od něhož je nádherný výhled do Třeboňské pánve. Z jeho nejzajímavějších prostor stojí za zmínku tzv. Zrcadlový sál a Modrý pavilon (Podhorský 2003). Vesnice Žumberk je vydávána za unikát díky šesti baštám, které se z bývalého opevnění tvrze zachovaly. Doposud zachovalá **tvrz Žumberk** byla postavena už v 15. století, nyní je v ní muzeum vesnického malovaného nábytku (Kroupa 2006). Na čtvercovém dvoře stojí kašna, prohlédnout si můžeme rovněž rožmberský salonek s renesančním nábytkem a lapidárium umístěné ve dvou baštách (Podhorský 2003). **Tvrz Cuknštejn** je dominantou západní části parku Terčino údolí. Gotickorenesanční tvrz Cuknštejn postavil v letech 1488 – 1491 jako své sídlo rytíř Vilém

Pouzar z Michnic. Od roku 1620 byla využívána jen hospodářsky, v pozdější době zde vznikl dvůr, dnes téměř zaniklý. Tvrz se z větší části dochovala bez výrazných stavebních úprav. Od roku 2000 je soukromým majetkem a probíhá postupná rehabilitace budovy i okolí. Nejvýznamnějším objevem je nález původní gotické kaple s množstvím kvalitních fresek (Ehrlich, Lepší, Pavláková 2007). **Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Trhových Svinech** původně raně gotický kostel z konce 13. století, jehož zachované části svědčí o možnosti jeho využití i jako obranné stavby, byl přestavěn ve druhé polovině 15. století. Křestní kaple na severní straně a jižní věž pochází z roku 1520. Hlavní součást vnitřního zařízení tvoří barokní oltář z doby kolem roku 1730 se sochami světců a sochou Trhosvinenské Madony z roku 1520, dále čtyři boční oltáře. Barokní oltář v kapli sv. Barbory v přízemí věže, rokoková kazatelna s bohatými figurálními reliéfy z doby kolem roku 1760 a varhany s figurální výzdobou z počátku 18. století. Za pozornost rovněž stojí tesané náhrobní kameny drobných šlechticů z okolí, zazděné ve stěně pod emporou. Kostel patří k nejcenějším památkám pozdní jihočeské gotiky, mimo jiné díky tomu, že jeho vysoká sedlová střecha má zachovány původní dřevěné krovy.^[21] Nedaleko Trhových Svinů byla postavena kaplička nad pramenem s uzdravující vodou, u kterého se podle legendy roku 1651 zjevila sv. Trojice (Marek 2000). **Svatotrojickému pramenu** byla odedávna přikládána zázračná moc. Lidé si jím léčili oči, proto v 19. století vedle poutního kostela postavilo město Trhové Sviny lázeňské budovy. Lázně zanikly již po první světové válce (Kroupa 2006). **Kostel Nejsvětější Trojice** byl vybudován podle návrhů zřejmě neznámého autora v letech 1705 - 1709. Barokní stavba je postavena na půdorysu šesticípé hvězdy, v jejíchž vrcholech jsou výklenky (3 půlkruhové a 3 pravoúhlé) s věžičkami. Celkový pohled připomíná členěním vížek a bání ruské kostelíky. Fresková výzdoba od českobudějovického malíře K. Bonnanelliho pochází ze stejné doby jako kostel. Zařízení je barokní, hlavní oltář je dílem mistra V. Jäckela z roku 1718.^[22] Roku 1455 měšťan Petr z Lindy zakládá v Borovanech **klášter Augustiniánů** a spolu s klášteřem byl stavěn také **chrám Navštívení Panny Marie**. Kostel byl vybudován na místě starší stavby pocházející z první poloviny 14. století. Kostel má cenné barokní vybavení a také např. gotickou sochu Pieta, datovanou do druhé poloviny 15. století. Křížová chodba byla vystavěna ve třetí čtvrti 15. století, v současné době je zde instalováno lapidárium barokních soch. Klášter vlastnili také Rožmberkové, jako mladý zde nějaký čas působil Jakub Krčín z Jelčan. K významným stavebním přestavbám dochází až v 18. století – ke klášteru je přistavěna Škapulířová kaple a prelatura kláštera, kterou po zrušení kláštera v r. 1785 jej noví majitelé Schwarzenberkové upravují na zámek a umísťují rodový znak nad hlavním vstupem.^[23] Nedaleko vsi Hrádku u Trhových Svinů, se v lese nachází zvláštní kruhovitý

útvary z uspořádaných kamenů. Vypadá jako jakési jeviště, do půlkruhu obklopené žulovými balvany, v jehož čele se tyčí velký monolit. **"Božiště" u Hrádku** bylo objeveno na samém konci 19. století F. M. Čapkem, který o něm ještě ve 30. letech století následujícího vydal tiskem obsáhlé pojednání. Seskupení balvanů od Hrádku považoval za jakési kultovní a sněmovní středisko slovanského kmene Doudlebů. Nadšenci, zkoumající "božiště", objevili dokonce na jednom z kamenů vyrytá písmena. Nápis prý zněl: ILLYXX a byl popisován jako runový. Vysvětlit se ho, přes veškeré úsilí nikomu nepodařilo. Zmínka o runách však nejspíš způsobila, že bylo "božiště" u Hrádku kromě Doudlebů připisováno dokonce i Vikingům, kteří prý měli do Čech přijít po Dunaji.^[24] Na místě Žižkova rodiště byl vybudován v roce 1960 **památník**, který byl vyhlášen národní kulturní památkou. Areál zahrnuje Žižkovu kamennou sochu, **Muzeum husitského revolučního hnutí** a tzv. **Žižkův kámen**. Socha Jana Žižky byla v Trocnově odhalena v roce 1960. Žižkův kámen (nahrubo opracovaný balvan) je na místě, kde stával dub, pod nímž se údajně Žižka narodil. Kámen tu nechali usadit majitelé zdejšího panství Schwarzenbergové v roce 1908.^[25]

Kulturní akce

Mezi významné kulturní akce v ORP Trhové Sviny můžeme pokládat **Festival dechových hudeb Karela Valdaufa**, který je každoročně pořádán již od roku 1998 na náměstí v Trhových Svinech. **AFOD** (Apocalyptic Form Of Dead) je metalový festival, kterému se také přezdívá Amatérský Festival Odpůrců Dechovky. Letní festival se koná v autocampu na okraji Trhových Svinů. Proslulá je také **výstava chryzantém** v tvrzi Žumberk pod záštitou Jihočeského muzea. Město Borovany organizuje každé léto tradiční slavnost tzv. „**borůvkobraní**“. Borůvky jsou na slavnosti využity např. pro volný prodej, v koláčích, ale hlavně na omáčku, která je velmi důležitá pro soutěž v pojídání knedlíků. Na soutěž se sjíždějí lidé z dalekého okolí. Celý den je bohatý program v podobě folklorních vystoupení. Nedílnou součástí zimních měsíců je **živý Betlém** v Borovanech nebo **Mikulášská nadílka** v Nových Hradech. Tradiční kulturní akcí na Trhosvinensku jsou **masopusty**. Tato tradice se na v regionu drží již od nepaměti a probíhá v období od Tří králů do Popeleční středy. Lidé se oblečou za maškary a obcházejí vesnici. Tradiční masopust se dodržuje např. v Olešnici, Březi a Ločenicích.

5. VÝZKUM VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU NA JEDNOTLIVÝCH ŠKOLÁCH TRHOVINENSKA

ZŠ TRHOVÉ SVINY

Základní škola v Trhových Svinech se nachází na okraji města v sídlištní zástavbě. Město Trhové Sviny je přirozeným dopravním uzlem, kde se protínají autobusové linky z okolních měst a obcí, proto školu můžeme zařadit mezi spádové. Navštěvují jí nejen děti z Trhových Svinů, ale i z okolních vesnic například Boršíkov, Bukvice, Březí, Otěvěk, Třebče, Mezilesí, Třebíčko a Lniště. V roce 2010 se škola zařadila do projektu EU peníze školám.

Problematiku místního regionu vyučuje aprobovaný vyučující zeměpisu a přírodopisu s jedenáctiletou praxí, který toto téma zařazuje již do 8. třídy v rámci volitelného zeměpisného semináře. Seminář je dotován 1-2 hodinami týdně a jeho hlavním cílem je žákům sdělit informace o Jihočeském kraji, okrese České Budějovice a ORP Trhové Sviny. Obsah probíraného učiva je zaměřen na polohu, rozlohu, přírodní poměry, socioekonomickou charakteristiku, služby a cestovní ruch. Město Trhové Sviny rozebírají podrobněji z pohledu historického vývoje, památek, orientace ve městě (názvy ulic). V 9. ročníku se výuka místního regionu uplatňuje jen částečně v tematickém celku Česká republika.

Mezi využívané metody a formy výuky patří nejen skupinová, ale i samostatná práce žáků. Vyučující klade důraz na samostatné vyhledávání informací, zpracování podle svých schopností a následné prezentování v podobě referátů nebo prezentací. Uplatňuje se také spolupráce s kolegy a provázanost s jinými předměty (dějepis, občanská výchova, výtvarná výchova). Nedílnou součástí výuky je práce s turistickou mapou, interaktivní tabulí a tvorba pracovních listů. Zdrojem informací pro žáky i vyučujícího je nejčastěji odborná literatura, internet a materiály pro rozvoj turistiky.

Každý školní rok se koná znalostní soutěž pro 8. - 9. ročníky nazvaná „Moje jižní Čechy“. V průběhu všech ročníků na 2. stupni škola pořádá řadu exkurzí či výletů. Ty jsou zaměřeny na socioekonomickou sféru, například exkurze ve strojírenské firmě GPN Trhové Sviny, lomu Rejta nebo osvětlení práce městského úřadu v Trhových Svinech. Výlety jsou každoročně upravovány dle nabídky a konání akcí, ale neopomenutelnou součástí je návštěva technické památky Buškův Hamr, kostelů Svaté Trojice a Nanebevzetí Panny Marie.

Největšími problémy, se kterými se nejčastěji vyučující setkává, je nezájem dětí o své blízké okolí a nedostatek vyučovacího materiálu. Učitel je nucen vyrábět si své vlastní materiály, které by měli odpovídat zájmům a mentální úrovni žáků.

GYMNÁZIUM TRHOVÉ SVINY

Gymnázium se nachází v těsné blízkosti ZŠ Trhové Sviny. Město Trhové Sviny je centrem široké spádové oblasti, která zahrnuje v podstatě celou jižní část okresu České Budějovice. Gymnázium umožňuje získat středoškolské vzdělání a maturitu i žákům, pro něž by jinak dojíždění do Českých Budějovic bylo finančně i časově náročné. V současné době je škola vedená jako státní gymnázium s osmiletým studijním cyklem.

OSMILETÉ GYMNÁZIUM

Problematikou výuky místního regionu se zde zabývají v 8. ročníku v rámci semináře „Poznávej svůj region“. V semináři se vyučující snaží téma místního regionu probírat komplexněji, jako celkovou zeměpisnou charakteristiku oblasti. Oproti tomu v 9. ročníku, kde je zeměpis České republiky dotován 2 hodinami týdně, se spíše specializují na hydrologii, průmysl, obyvatelstvo a významné památky místního regionu. Vyučující má osmnáctiletou praxi a i když je její aprobací zeměpis-tělocvik, vyučuje i dějepis, který často zahrnuje do tématu místního regionu.

Výuka místního regionu je blízce spjata s praktickou činností žáků. Pomocí atlasů, turistických map, vyhledávají informace, které zakreslují do map. Tím se žáci prakticky a zábavnou formou učí místopis svého okolí. Další informace potřebné k vytváření prezentací získávají z knih zaměřených na místní region, z internetu a informačního centra.

V rámci výuky gymnázium pořádá mnoho výletů a exkurzí. V okolí je velké množství cyklotras, proto si žáci velmi pochvalují propojení poznávání místního okolí a krajiny s aktivním pohybem. Každoročně se také koná exkurze na zámek Nové Hrady spojená s procházkou po naučné stezce Terčino údolí. Zajímavou zastávkou při cestě na Nové Hrady je pozdně gotická tvrz Žumberk, kde si žáci mohou prohlédnout nejen pozůstatky opevnění, interiéry tvrze, ale i vodní nádrž.

Vyučující neshledává žádné problémy ve výuce. Informace, které potřebuje, si vyhledá v knihách, mapách a na internetu. Žáci jsou aktivní a mají zájem o výuku místního regionu. Z vlastní iniciativy vyhledávají tematické výstavy, výlety a procházky po okolí.

ZŠ NOVÉ HRADY

Škola je umístěna v klidné části města nedaleko náměstí. V blízkosti školy se nachází hrad Nové Hrady. Jelikož jsou Nové Hrady hraničním přechodem, udržují s Rakouskem velmi dobré vztahy na úrovni školní spolupráce.

Místní region se na této škole vyučuje v 9. ročníku v rámci Jihočeského kraje, celku Česká republika a to jednu hodinu týdně. I když vyučující s třicetiosmiletou praxí má vystudovanou aprobaci matematika-tělocvik, snaží se žákům sdělovat co nejvíce informací. Obsah výuky se opírá hlavně o přírodní poměry (Novohradské hory, Terčino údolí), historii oblasti, kulturní památky a průmysl.

Vyučující preferuje v úvodních hodinách metodu frontální výuky. Žáci si dělají poznámky a následně vyhledávají doplňující informace, které využijí ke zpracování referátů nebo prezentací. Potřebné informace vyhledávají v historických a regionálně zaměřených knihách, turisticko-informačních materiálech, mapách a na internetu. Vyučující využívá i data z průzkumu veřejných institucí a vlastní poznámky.

Výuka se opírá o řadu výletů a exkurzí. Jak se již nabízí, nejnavštěvovanější je hrad Nové Hrady a národní přírodní památka Terčino údolí. Terčino údolí poskytuje nejen příjemnou procházku, ukázkou umělého vodopádu, ale i řadu informačních tabulí, které poslouží k výuce. V současné době se škola účastní mnoha projektů, ale spíše se zaměřením na hudební výchovu. Velmi mě zaujal projekt z roku 2005/2006, kdy škola Nové Hrady spolupracovala s rakouskou školou v Litschau. Projekt se jmenoval „Novohradská Expedice“ a jeho cílem bylo nejen poznávání novohradské přírody a její ochrana, ale i zdokonalení jazykových dovedností žáků. Součástí projektu byla expedice do Terčina údolí. Žáci měli za úkol ve skupinách plnit jednotlivé úkoly na sedmi stanovištích. Další výprava byla na Vysokou do Novohradských hor, kde si čeští žáci vyzkoušeli roli průvodců. Na závěr projektu se žáci z Nových Hradů podívali do Litschau, poznali prostředí zahraniční školy a prošli si i naučnou stezku. Myslím si, že tento projekt je natolik zajímavý, že by měl být znovu zrealizován.

Největší problém vyučující shledává v nezájmu a nevědomosti dětí. V dnešní době ani rodiče nevyhledávají zajímavé výlety a procházky po okolí, které by děti motivovaly k poznávání svého vlastního regionu. Další problém je jednohodinová časová dotace v 9. ročníku. Téma Česká republika je natolik obsáhlé, že na místní region zbývají 2-3 hodiny.

ZŠ HORNÍ STROPNICE

Škola je umístěná ve středu obce, obklopená přílehlými pozemky se záhony, skleníkem a velkým hřištěm. Škola se od roku 2010 účastní celorepublikového projektu EU peníze školám.

Problematika místního regionu je zařazována již v 8. ročníku, kdy Trhosvinensku věnují 8-10 vyučovacích hodin. Vyučující se více věnuje tématu Novohradské hory. Učitelka se sedmiletou praxí má aprobaci český jazyk-náboženství a etika, ale pro žáky samostatně vypracovala brožuru o Novohradských horách. Základní informace pro vznik brožury získala z knihy Kolektiv, (2006): Novohradské hory a novohradské podhůří – příroda, historie, život. Baset, vyd. I. 848 s. Obsah učiva místního regionu je velmi obsáhlý. Úvodní hodiny jsou zaměřené na fyzicko - geografickou složku (polohu, horopis, vodstvo, pedologii, podnebí, ekosystémy, ochranu přírody) a přecházejí do socioekonomické sféry (lidé a sídla, hospodářství, kulturní památky, cestovní ruch). Zdroje dat pro výklad vyučující slouží vlastní poznámky, odborná literatura a internet.

Výukové metody a formy vyučující během výuky střídá. Frontální výuku na začátku hodiny střídá rozhovor mezi vyučujícím a žáky. Na závěr hodiny proběhne práce s brožurou, kdy žáci vyhledávají údaje a vypracovávají zadané úkoly.

Projekty, exkurze a výlety provázejí výuku na celém 2. stupni. Škola se účastní řady projektů, například Den Země, Svět jako na dlani, Školy na hranici – Proti proudu Stropnice, Školy pro region – Školní virtuální naučná stezka a Školy pro venkov, který se zabývá místním regionem. Cílem projektu je rozvoj znalostí, schopností a dovedností na základě poznání nejbližšího okolí žáků. Do projektu je zapojeno 17 škol ze tří regionů České republiky, které se budou snažit propojit základní učivo s místní kulturou, přírodou a historií. Kromě i jiných absolvují zajímavou exkurzi Trhosvinenské teplárny na biomasu.

Neexistující učebnice pro žáky, která by se věnovala jen místnímu regionu, je prioritním problémem, na který vyučující upozorňuje.

ZŠ BOROVSANY

Moderní škola, která byla postavena teprve před 14 lety, je umístěna v klidové zóně na kraji města. Součástí školy je plavecký bazén. Tímto je škola jediná v ORP Trhové Sviny, která provozuje plaveckou školu. Každoročně v plavecké škole absolvuje plavecký výcvik stovky žáků z 9 základních škol (Trhové Sviny, Nové Hrady, Lišov, Horní Stropnice, Olešnice, Ledenice, Jílovice, Ludvíka Kuby – Rožnov - České Budějovice a Borovany).

V roce 2011 se škola zapojila do grantového projektu s názvem: „Modernizací výuky ke kvalitnímu vzdělávání“. Tento projekt se zaměřuje na zkvalitnění výuky pomocí moderních informačních a komunikačních technologií. Měl by zvýšit zájem žáků o vzdělání moderní formou výuky.

Výuce místního regionu se na škole věnují v 9. ročníku s 2. hodinovou dotací. Tato problematika je zařazena do tématu Jihočeský kraj. Vyučující se sedmiletou praxí má vystudovaný obor zeměpis-tělocvik a snaží se téma místního regionu oživit vycházkami do okolí. Po obsahové stránce se zaměřuje z fyzicko-geografické sféry na povrch, významné přírodní oblasti (chráněná území nebo rezervace). Socioekonomické oblasti učitel věnuje více času, s žáky probírají zemědělství, průmysl a služby v blízkém okolí. Známé osobnosti hrají ve výuce také svojí roli, žáci na ně vytvářejí referáty.

Mezipředmětové vazby se nejvíce váží na předměty např. přírodopis (fauna, flóra, pedologie, geologie) nebo dějepis (historie). V každé hodině vyučující metody a formy výuky střídá. Nejčastěji využívá skupinové práce, která se uplatňuje při tvorbě reliéfních map. Samostatná forma výuky je potřebná při tvorbě referátů nebo prezentací. Jako informační zdroj nejvíce využívá městskou knihovnu nebo místní informační centrum.

Spíše než zeměpisně zaměřené akce, škola do výuky častěji zařazuje sportovní anebo přírodopisné projekty. Tradiční jsou exkurze pořádané do Nových Hradů, Terčina údolí, Borovanského zámku nebo prohlídka klášterního muzea. Jako jediná škola pořádá výlety do Trocnova, kde se nachází památník Jana Žižky. Vyhledávanou lokalitou je také obec Byňov s potravinářským závodem Dobrá Voda a Buškův hamr, jediná technická památka v okolí. Zajímavá byla beseda „Krok za krokem Jihočeským krajem“ se starostou města Borovan o státním uspořádání České republiky a problematice komunálních voleb.

Pro vyučujícího je největším problémem časová dotace. Za dvě vyučovací hodiny nestačí probrat ani základní údaje o místním regionu. Učebnice zaměřená na místní region by velmi usnadnila práci nejen učitele, ale i žáků.

5.1. VYHODNOCENÍ PRACOVNÍCH LISTŮ

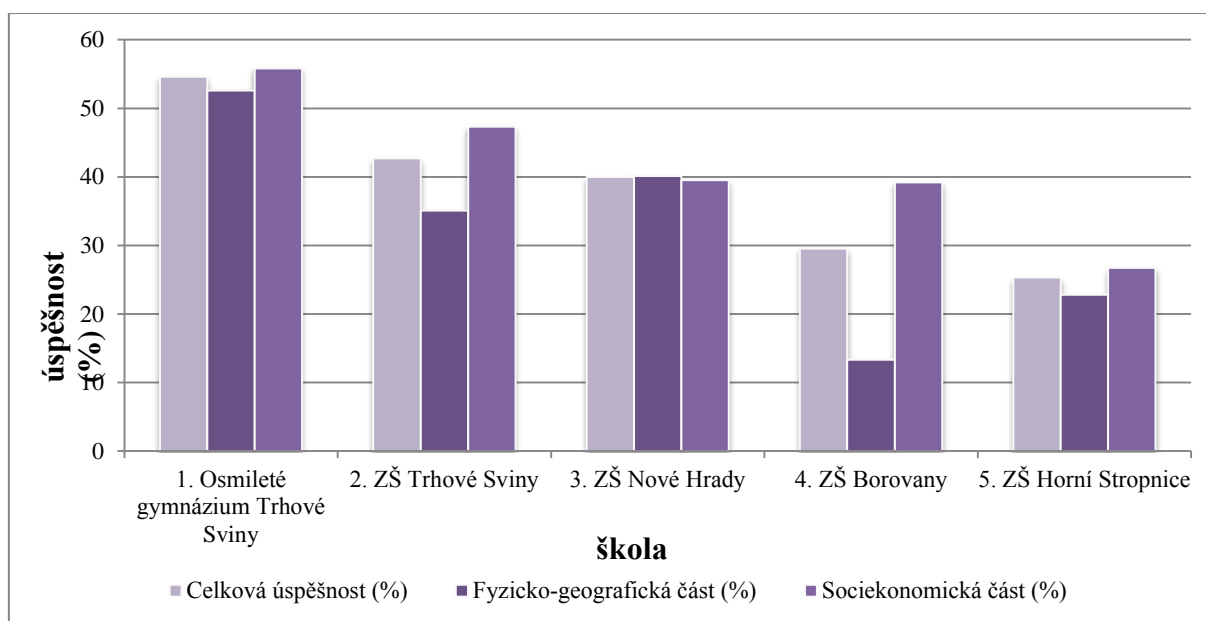
Tato podkapitola se zabývá vyhodnocením pracovních listů a porovnáním zkoumaných škol mezi sebou. Podle dosažených výsledků bylo sestaveno pořadí úspěšnosti, které je vyjádřeno v podobě tabulky nebo grafu.

Tab. 4 Úspěšnost žáků v testování výuky místního regionu u vybraných škol

Škola	Celková úspěšnost (%)	Fyzicko - geografická část (%)	Socioekonomická část (%)
1. Osmileté gymnázium Trhové Sviny	54,6	52,6	55,8
2. ZŠ Trhové Sviny	42,7	35,1	47,3
3. ZŠ Nové Hrady	40,0	40,1	39,5
4. ZŠ Borovany	29,5	13,3	39,2
5. ZŠ Horní Stropnice	25,3	22,8	26,7

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 2 Celková úspěšnost a úspěšnost ve fyzicko - geografické a socioekonomické části

Zdroj: vlastní výzkum

ZŠ Trhové Sviny se umístila na 2. místě s celkovou úspěšností 42,7 %. Ve fyzicko - geografické části s 35,1 % klesli na 3. místo, oproti tomu v socioekonomické části znovu obhájili 2. místo se 47,3 % po gymnáziu Trhové Sviny. Maximálního počtu bodů dosáhl jeden žák a činil 26 bodů. Minimálních 2 bodů dosáhl také jeden žák. Průměrný počet bodů na jednoho žáka dosahuje hodnoty 17,1 bodů. Testování bylo prováděno v 9. ročníku těsně před

ukončením školního roku. Kdyby testování proběhlo v jiném termínu, výsledky by byly jistě lepší.

Osmileté gymnázium Trhové Sviny dopadlo v testování nejlépe, s 54,6 % úspěšností obsadilo 1. místo. Ve fyzicko-geografické části dosáhlo 52,6 %, v socioekonomické části byla úspěšnost nadpoloviční 55,8 %. S těmito výsledky se řadí v obou dvou částech na 1. místo. Maximální počet bodů a celkové prvenství ze všech testovaných škol získal jeden žák, jeho hodnota činila 35 bodů. Také minimální hodnota bodů byla celkově ze všech škol nejvyšší, 11 bodů dosáhl jeden žák. Průměrný počet bodů 21,8 bodů bylo nejvyšší dosažené skóre. Tím pádem se gymnázium Trhové Sviny stalo neúspěšnější školou z testovaných. Testovanou 9. třídu navštěvuje čtvrtina žáků z Českých Budějovic, kteří o ORP Trhové Sviny moc povědomí neměli. Z tohoto důvodu byly dosažené celkové výsledky jen nadpoloviční.

ZŠ Nové Hrady se s celkovou úspěšností 40 % zařadila na 3. místo. 40,1 % ve fyzicko-geografické části řadí ZŠ Nové Hrady na 2. místo. Socioekonomická část byla méně úspěšná, s 39,5 % se posouvá na 3. místo po gymnáziu a ZŠ Trhové Sviny. Nejvyššího skóre 34 bodů, kterého dosáhl jeden žák, bylo druhé nejlepší z testovaných škol. Minimální počet bodů byl 9, jehož dosáhl opět jeden žák. Průměrný počet bodů na jednoho žáka činil 16 bodů.

ZŠ Horní Stropnice se umístila na posledním 5. místě s úspěšností 25,3 %. Ve fyzicko-geografické části dosáhli menší úspěšnosti než v části socioekonomické. Fyzická geografie zaznamenala úspěšnost 22,8 % a zařazuje se na 4. místo. Socioekonomická geografie dosáhla 26,7 % a řadí se na 5. místo. Maximálního počtu bodů dosáhli dva žáci a jeho hodnota byla 20 bodů. Minimální počet bodů získal jeden žák o hodnotě 3 body. Průměrný počet bodů na jednoho žáka je 10,1 bodů. ZŠ Horní Stropnice je menší škola, kterou tvoří v každém ročníku jen jedna třída. V dotazovaném 8. ročníku byli žáci pasivnější a neukázněni oproti jiným školám. Při vyplňování dotazníku se nesnažili, spíše to brali jako nutnost.

ZŠ Borovany se celkově umístila na 4. místě. Žáci dosáhli 29,5 %. Nejhůře dopadla fyzicko-geografická část. Úspěšnost 13,3 % byla na posledním místě ze všech dotazovaných škol. Na 4. místě s úspěšností 39,2 % skončila socioekonomická část. Maximální skóre obdrželi dva žáci, jejich počet bodů byl 18 bodů. Minimální počet bodů byl 0, což je i nejméně ze všech zkoumaných škol. Získal ho jeden žák, který celý obsah testu nepovažoval za důležitý. Prostřední hodnota bodů na jednoho žáka za celý test byla 11,8 bodů.

Průměrná celková úspěšnost všech zkoumaných škol činí 38,4 %. Poměr fyzicko-geografické části oproti socioekonomické části je 32,8 % : 41,7 %. Z výsledků vyplývá, že socioekonomická geografie činila žákům menší problémy. Důkazem je otázka č. 14, která se stala nejúspěšnější otázkou celého dotazníku s průměrnou hodnotou 65,6 %. Žáci zde mohli získat 2 body za odpověď: „Dobrá voda, Byňov“ na otázku: „Jaký potravinářský podnik, který vyrábí balenou vodu, se nachází v regionu Trhosvinenska? Uveďte název podniku i obce, ve které se nachází.“. Nejvyššího skóre 86,7 % dosáhla ZŠ Nové Hrady, následně ZŠ Horní Stropnice s úspěšností 78,9 % skončila na 2. místě a na 3. místě gymnázium Trhové Sviny s hodnotou 78,8 %. Menší úspěšnosti dosáhli žáci ze ZŠ Trhové Sviny, s 45,6 % obsadili 4. místo a poslední umístěnou školou je ZŠ Borovany s pouhými 38,1 %.

Největší problém činila otázka č. 10, která byla za 2 body. Správnou odpovědí měl být název slovanského kmene, který přišel na naše území v pátém a šestém století. S tím souvisel i název území, který měli odvodit. Jediný žák odpověděl správně „Doudlebsko, kmen Doudlebů nebo Doudlebané“ a další čtyři žáci správně napsali název obce. Těchto pět žáků bylo z gymnázia Trhové Sviny a zvedli jinak 0 % úspěšnost všech škol na 1,9 %. Gymnázium Trhové Sviny dosáhli v této otázce 9,6 %. Zásadní problém otázky shledávám v její náročnosti a zaměřenosti spíše na dějepis. Dalším důvodem může být nevědomost učitelů, kteří tuto otázku sami nevěděli.

Otázky č. 1 a 2 nedosahovali ani celkové úspěšnosti 50 %. K poloviční úspěšnosti se blížily tři školy: ZŠ Trhové Sviny, gymnázium Trhové Sviny a ZŠ Nové Hrady. Čtvrtina žáků ze ZŠ Horní Stropnice posunula školu na 4. místo. Nejhůře dopadla ZŠ Borovany, kdy otázku č. 1 nezodpověděl ani jeden žák. Takto neúspěšně zodpovězené otázky týkající se horopisu a vodstva, zarazily i samotné vyučující. Mysleli si, že většina žáků mohla vědět aspoň nejvyšší vrchol Novohradských hor a řeku, která protéká naším regionem. Sami usoudili, že tuto problematiku ještě znovu zopakují.

Již úspěšnější otázkou z fyzické geografie byla otázka č. 3, která obhájila 2. místo. Žárský rybník, jako největší a nejhlubší rybník Novohradska, správně zakroužkovalo 65,5 % žáků ze všech škol. Nejlepší bylo gymnázium Trhové Sviny a na posledním místě se umístila ZŠ Trhové Sviny.

U otázky č. 4 je velmi zajímavý rozdíl mezi gymnáziem Trhové Sviny, které mělo téměř 100 % úspěšnost a ZŠ Trhové Sviny jen 13 %. Dva žáci ZŠ Trhové Sviny napsali celou odpověď za 2 body „vodní nádrží na řece Malši je Římov, která zásobuje pitnou vodou město České Budějovice“. Další dva žáci napsali aspoň město České Budějovice. V této třídě mi přišlo, že vůbec nikdo nechtěl přemýšlet. Přitom při závěrečném odhalení správných odpovědí

se ozývalo třídou „to jsem přece věděl“. Díky gymnáziu Trhové Sviny, tato otázka získala 5. místo.

Otázka č. 5 byla pro žáky velmi obtížná, také dopadla z fyzicko - geografické části nejhůře. Obsadila 13. místo s celkovou úspěšností 14,5 %. Žáci měli zakroužkovat, jaké chráněné území bylo v roce 2000 vyhlášeno v Novohradských horách. Z nabídky mohli vybrat národní park, chráněnou krajinnou oblast nebo přírodní park. 30,8 % žáků z gymnázia v Trhových Svinech označili správnou odpověď přírodní park, tím se zařadili na 1. místo. Problematiku sporu o uznání Novohradských hor jako chráněné krajinné oblasti žáci gymnázia podrobně probírali v rámci ochrany přírody. Ostatní školy se pohybovali kolem 10 % úspěšnosti. Nejhůře dopadla ZŠ Borovany s 4,8 % úspěšností.

Při vytváření otázek měla otázka č. 6 patřit k nejllehčím. Téma vltavínů je natolik známé, že nebylo očekáváno, že bude celková úspěšnost jen 35,6 % a tedy otázka obsadila až celkové 9. místo. Za tuto otázku mohli žáci obdržet 3 body. Nejlépe dopadly školy ZŠ Trhové Sviny a gymnázium Trhové Sviny, které dosáhly necelých 60 %. Na posledním místě skončila zase ZŠ Borovany. Jeden žák z celé třídy napsal vltavín a nikdo nevěděl lokalitu výskytu polodrahokamu. Po testování si žáci jistě zapamatují tuto raritu, kterou mají ve svém okolí.

Otázka č. 7 byla závěrem fyzicko - geografické části. Celková úspěšnost 17,6 % byla jen potvrzením, že žáci z testovaných škol o okolní přírodní sféře a jejích památkách moc nevědí. Největším problémem je, že ani vědět nechtějí. Ze závěrečné debaty o této části testu bylo řečeno: „proč se to budeme učit, když to k ničemu nepotřebujeme“. Pokud žáci sami nechtějí, ani kvalifikovaný učitel jim k poznání vlastního okolí nepomůže.

Socioekonomická část zahrnuje otázky č. 8 - 14. Jak již bylo zmíněno výše, tato část dotazníku zaznamenala lepších výsledků než část fyzicko-geografická. Žáci oblast socioekonomické sféry znají z každodenního života a snáze si ji mohou převést do praxe. Ať se jedná o průmyslové podniky, kulturní památky nebo významné osobnosti.

V otázce č. 8 se vyskytl problém, kdy žáci nevěděli, co znamená ORP. I po bližším vysvětlení pojmu, žáci dosáhli celkové úspěšnosti 29,4 %. V této otázce vynikla ZŠ Nové Hradky s úspěšností 55,5 %. Za tuto otázku byly uděleny 3 body a její znění bylo: „S jakými dalšími správními obvody ORP Trhové Sviny sousedí?“. Nejčastější správnou odpověďí byly České Budějovice a Třeboň. Na Kaplici si málokdo vzpomněl, spíše uváděli jako třetí ORP Český Krumlov.

Dvě části tvořily otázku č. 9. Žáci měli napsat významné osobnosti a poté čarou spojit, s jakým místem jsou spjati. Za tuto otázku žáci mohli získat 8 bodů. Uznáno bylo i spojení

čarou bez doplněného jména. Potěšující bylo, že většina žáků znala vojevůdce Žižku a spojila ho správně s Trocnovem. Prezidenta Emila Háchu věděli spíše žáci z Trhových Svinů, kde se narodil. V ostatních školách se našlo jen pár výjimek, které o prezidentovi někdy slyšeli. Dobrých výsledků dosáhly ZŠ Trhové Sviny a gymnázium Trhové Sviny, jejich úspěšnost přesahovala 60 %. Celkově se tato otázka umístila na 4. místě.

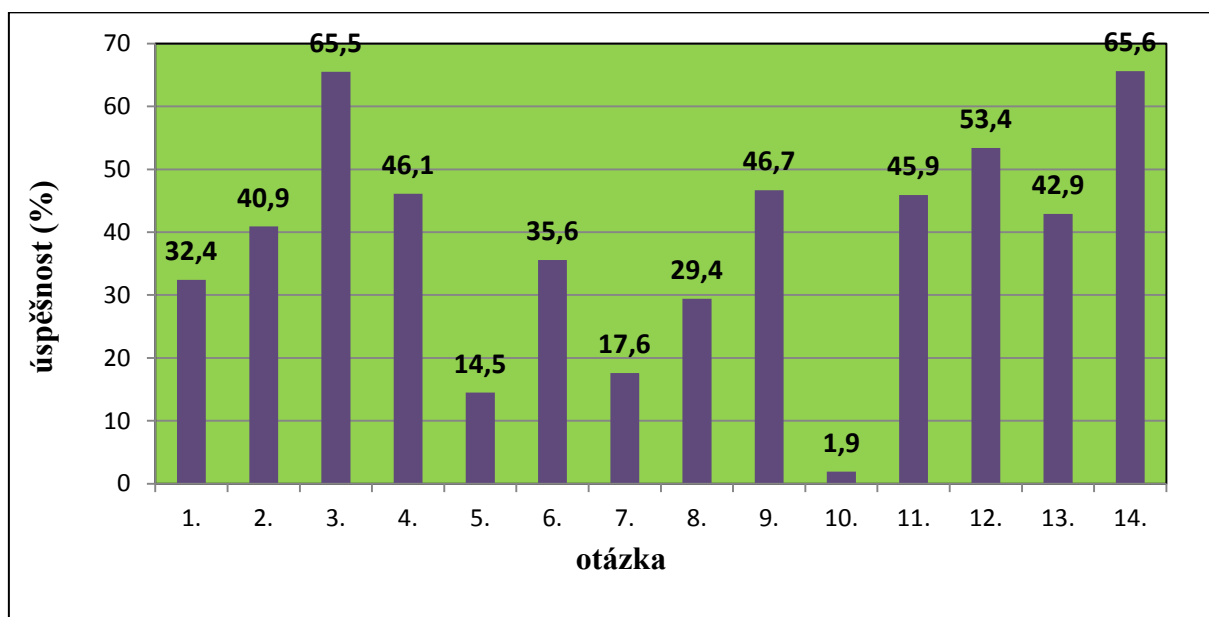
Otázky č. 11, 12 a 13 nečinily větší potíže. Otázka č. 11 se týkala kulturních památek a technické památky Trhosvinenska. Lepších výsledků dosáhla otázka č. 12 zabývající se počtem obyvatel, obsadila 3. místo. V této otázce muselo být upřesněno, že k počtu obyvatel měst jsou připočtení i obyvatelé z okolních vesnic. U 13. otázky většina žáků vypsal průmyslové podniky jen ze svého města, jiné průmyslové podniky z okolních měst nevěděli. Po objasnění průmyslového odvětví, žáci stejně vypisovali produkty výroby. 1. místo v těchto otázkách zaznamenalo gymnázium Trhové Sviny, nejhorších výsledků dosáhla ZŠ Horní Stropnice.

Tab. 5 Úspěšnost žáků v jednotlivých otázkách pracovního listu

Otázka	Úspěšnost (%)				
	Osmileté gymnázium Trhové Sviny	ZŠ Trhové Sviny	ZŠ Nové Hrady	ZŠ Borovany	ZŠ Horní Stropnice
1.	42,3	43,5	50,0	0	26,3
2.	53,8	65,2	43,3	23,8	18,4
3.	80,8	52,2	80,0	61,9	52,6
4.	98,1	13,0	53,3	23,8	42,1
5.	30,8	13,0	13,3	4,8	10,5
6.	56,4	59,4	28,9	1,6	31,6
7.	17,3	13,0	20,0	16,7	21,0
8.	17,9	14,5	55,5	20,6	38,6
9.	62,0	63,0	37,5	48,8	22,4
10.	9,6	0	0	0	0
11.	67,9	53,6	37,8	47,6	22,8
12.	69,2	60,9	46,7	42,8	47,4
13.	66,0	53,6	32,2	44,4	18,4
14.	78,8	45,6	86,7	38,1	78,9

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 3 Celková úspěšnost v jednotlivých otázkách na všech testovaných školách

Zdroj: vlastní výzkum

5.2. SHRNUTÍ VÝZKUMU NA ŠKOLÁCH

Cílem této kapitoly není se vyjadřovat k práci jednotlivých učitelů, ale zhodnotit situaci ve výuce místního regionu. Jelikož autorka na každé škole strávila jen pár hodin, nebude posuzovat kvalitu ani obsah probíraného učiva. Informace byly získány pouze z krátkých rozhovorů s vyučujícími.

V úvodě je shrnuta časová dotace a začlenění výuky místního regionu do základního učiva zeměpisu. Většina učitelů se obávala špatného výsledku z testování, protože ani na jedné škole není samostatný předmět nebo přesné určení hodin věnované místnímu regionu. Vše záleží na vyučujícím. Na ZŠ Trhové Sviny a gymnáziu Trhové Sviny tento problém vyřešily volitelnými semináři v 8. ročnících. Ale tady se setkáváme s otázkou: „Kdo si zvolí zeměpisně zaměřený seminář oproti tělesné výchově, přírodopisu či výtvarné výchově?“. Jediná možnost je začlenit místní region do klasické výuky. Všechny školy toto téma zařadily do tematického celku Česká republika v 8. ročníku nebo v 9. ročníku. Vzhledem k tomu, že toto téma je velmi obsáhlé, vyučující nedokázali specifikovat, kolik hodin výuce místního regionu věnují. Jen vyučující ze ZŠ Horní Stropnice uvedla přesný počet hodin, který se pohyboval od 8 - 10 vyučovacích hodin. Z rozhovorů bylo odvozeno, že samotné vyučující tato situace mrzí. V některých případech se stalo, že odpadlo mnoho hodin zeměpisu a na téma o blízkém okolí již nezbyl čas. Ocenili by, kdyby bylo téma o místním regionu pevně zařazeno do tematických plánů a hodinově ohraničeno.

Nemalým problémem pro vyučující je nedostatek odborné literatury a hlavně neexistující učebnice k výuce místního regionu. Každý z učitelů se snaží získávat informace z různých zdrojů, například odborná literatura, zabývající se jen určitými složkami, internetová zdroje, informační centra, turistické mapy a průzkumy z veřejných institucí. Z těchto získaných dat pak sami vytvářejí ucelený výklad. Vyučující ze ZŠ Horní Stropnice vytvořila brožuru k Novohradským horám. Samotný výklad se učitelé snaží propojit s praxí, kdy s žáky zakreslují do map, zpracovávají referáty a prezentace. Pro aktivizaci a motivaci s žáky podnikají výlety, exkurze, účastní se projektů, navštěvují muzea či kulturní památky. Všichni vyučující se snaží u dětí rozvíjet spolupráci mezi sebou, samostatnost a komunikační schopnosti. Pomáhají žákům získávat nové vědomosti a dovednosti, tím pádem i zvyšují jejich sebevědomí.

Kdyby mohl být každý předmět vyučován aprobovaným vyučujícím, bylo by to jistě lepší. Avšak nebyly shledány žádné nedostatky ve výuce jak na ZŠ Horní Stropnice, tak ani na ZŠ Nové Hrady, kde vyučují zeměpis učitelé s jinou aprobací. Délka praxe, také není určující pro kvalitu výuky.

Bylo by vhodné, kdyby se situace na základních školách i gymnáziích zlepšila a výuka místního regionu by byla pevně začleněna do klasické výuky zeměpisu. Žáci vědí vše o Americe, Austrálii, Evropě, ale vlastní okolí neznají. Tento fakt by měl vést nejen k zamyšlení, ale i k realizaci potřebných opatření.

6. VLASTNÍ NÁVRH VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU

Záměrem této části diplomové práce bylo vytvořit vlastní návrh výuky místního regionu Trhosvinenska. Jednotlivé podkapitoly se zabývají metodami a formami výuky, časovou dotací výuky, návrhem školní exkurze a návrhem geografického projektu. Součástí kapitoly je také koncept praktické učebnice (viz. Příloha 5).

6.1. METODY A FORMY VHODNÉ PRO VÝUKU MÍSTNÍHO REGIONU

Při tvorbě této kapitoly je možné si uvědomit, jak velký pokrok nastal v metodách a formách výuky používaných při vyučování. Porovnaná byla výuka zeměpisu v době, kdy autorka sama navštěvovala základní školu a v současnosti během její pedagogické praxe. Z hodin zeměpisu si autorka pamatuje jen frontální výuku, souvislý výklad bez rozhovoru, exkurzí a výletů. Zato v dnešní době jsou hodiny zeměpisu neporovnatelně pestřejší. Samotný výklad je obohacen o práci s interaktivní tabulí, kde žáci mohou shlédnout videa a fotografie k aktuálnímu tématu. V hodinách se střídá frontální výuka s rozhovorem a debatou. Častou metodou je také skupinová práce, práce s mapami i v terénu, kdy vyučující žáky zapojuje přímo do výuky. Tyto metody upevňují vztahy nejen mezi učitelem a žákem, ale i spolupráci mezi žáky. Netradiční formy výuky u žáků rozvíjí jejich tvořivost, kreativitu a posilují jejich sebevědomí. Pro tvorbu této kapitoly jsem využila poznatky z již zmiňované průběžné praxe a rozhovorů s vyučujícími. Také jsem čerpala nápady z publikací (Kühnlová 1997, 2007) a internetových stránek www.rvp.cz.

Jednou z vyhledávaných netradičních metod zařazených do běžné výuky, je **projektová výuka**. Žáci jsou postaveni před problém, který společně řeší. Učí se spolupracovat, komunikovat a formulovat dotazy. Závěrem projektu je návrh řešení zkoumaného problému formou prezentace, brožury či nástěnky. Touto metodou se podrobněji zabývám kapitola 6.3. Školní geografický projekt.

Ve výuce místního regionu nesmí chybět terénní výuka zeměpisu neboli **práce v terénu**. I když je metoda velmi oblíbená mezi žáky, není až tak často vyučujícím zařazena do výuky. Důvodem jsou překážky, které učitelé uvádějí. Příkladem je zajištění bezpečnosti žáků mimo školu, malá podpora ze strany vedení školy, časová náročnost, obavy o dostatečnou připravenost výuky v terénu. Když se však podaří všechny tyto překážky překonat, můžeme využít přínosů, které poskytuje práce v terénu. Žáci nepřijímají již hotové vědomosti, ale dostávají se do přímého kontaktu s jevy, pojmy a procesy. Učení je tak

efektivnější a žáci si více zapamatují. Dalším kladným přínosem je procvičení vědomostí a dovedností, které již získali během studia zeměpisu, v praxi. Z obecných dovedností terénní výuka rozvíjí týmovou práci, komunikační, vyjadřovací a organizační zdatnosti (plánování práce, časové rozvržení), podporuje sociální integraci žáků a vztahy mezi učitelem a žáky. Mezi hlavní geografické zručnosti patří např. orientace v prostoru, práce s mapou, pozorování krajiny, měření a zaznamenávání dat a informací rozmanitým způsobem (*mapování, zhotovení náčrtku území, fotografování, realizace ankety, řízeného rozhovoru či dotazníkové šetření*). V terénu můžeme také uplatnit obsahovou interakci více předmětů např. zeměpis s dějepisem, občanskou výchovou, výtvarnou výchovou, přírodopisem. Přínosy, které jsou zmiňované výše, mohou být pro žáky motivující a třeba i u nich vzbudí zájem o obor nebo o výuku místního regionu. ^[26]

Důležitými organizačními formami ve výuce místního regionu jsou *exkurze, výlety, procházky po okolí, ale také návštěvy výstav, muzeí, galerií, kulturních či historických památek*. Jedná se formy výuky, které jsou velmi náročné na čas a přípravu, ale ve výuce hrají velkou roli. Uplatňuje se jak skupinová výuka, tak i samostatná práce žáků, při *vyhledávání a zpracování informací*. K získání informací žákům poslouží geograficky zaměřená literatura, terénní bádání, internet, publikace z infocentra nebo odborných institucí. Náměty k *debatě či rozhovoru* snadno získáme z okolní krajiny. Tématem k řešení může být např. kvalita životního prostředí týkajícího se místa bydliště, využití rozpadlých zemědělských staveb či domů ku prospěchu města, ochrana životního prostředí apod. Podnětná by mohla být také *beseda* s významnou osobností či odborníkem našeho regionu (ochránce přírody, starosta, kronikář, pamětník, hudebník apod.).

Téma místního regionu by bylo vhodné zařadit do 8. ročníku popřípadě tercie. V tomto bodě došlo k jednoznačné shodě mezi názorem autorky a vyučujícími. I když samozřejmě záleží na rozvržení učiva v jednotlivých ročnících. Proto bylo tedy upřesněno, že by výuka místního regionu byla zahrnuta v rámci tematického celku Česká republika, kdy se poté podrobněji zabývají Jihočeským krajem. Zařazení této problematiky do 9. ročníku je nevhodné z důvodu 1. hodinové časové dotace pro výuku zeměpisu a častých exkurzí či výletů.

Místnímu regionu by bylo vymezeno v rámci zeměpisu 8 hodin. Tento počet hodin se jeví být optimální s ohledem na interakci předmětů, kdy se místnímu regionu věnují i v jiných předmětech v rámci vzdělávacích oblastí Člověk a příroda a Člověk a společnost. Samozřejmě musíme počítat ještě s časem vymezeným pro exkurze, výlety, práci v terénu, která není zahrnuta v časové dotaci 8 hodin.

První hodina by byla věnovaná žákům a vyučovací metodě **brainstorming** tzv. mozkové bouři. Jedná se o metodu, kdy by žáci měli společně vymyslet co nejvíce nápadů na dané téma. Podstatou je předpoklad, že více žáků dohromady vymyslí víc, než jeden žák. Vyučující funguje jen jako organizátor debaty. Druhá část hodiny by byla zaměřená na polohu a vymezení oblasti ORP Trhové Sviny. Geologická stavba a povrch by byl probrán v druhé hodině. Na této hodině by žáci používali obecné a geologické mapy, v kterých by hned vyhledávali získání informace. Následující hodina by obsahovala téma podnebí, vodstvo a půda. Čtvrtá hodina by měla charakter spíše přírodopisný. Zabývala by se rostlinou a živočišnou říší a tématem ochrany přírody. Díky výskytu řady maloplošných chráněných území v regionu, je toto téma natolik obsáhlé, že bude tvořit větší část hodiny. Další hodina by se zaměřila na problematiku obyvatelstva, pracovalo by se s údaji z internetového portálu www.czso.cz. V šesté vyučovací hodině by se vyučující soustředil na zemědělství a průmysl. Sedmá hodina by zmapovala problematiku dopravy a služeb. Cestovní ruch spolu se závěrečným opakováním získaných informací by tvořil osmou hodinu.

6.2. NÁVRH ŠKOLNÍ EXKURZE

Název exkurze: „Novohradské poznávání“.

Charakter exkurze: Jedná se o celodenní exkurzi (8:00 - 17:00), která je navržena pro žáky 8. a 9. ročníků základních škol popřípadě pro tercii a kvartu gymnázií. Vzhledem k přírodním podmínkám je nejvhodnější termín konání v období dubna nebo května. Exkurze bude mít dvě části. První část, naučná stezka Terčino údolí, je dlouhá přibližně 7 km a v druhé části se žáci podívají do hradu Nové Hrady.

Exkurze není zaměřená pouze na zeměpis a geografická témata. Žáci zde využijí znalosti i z jiných předmětů, například z přírodopisu nebo dějepisu.

Nedílnou součástí exkurze je předcházející příprava vyučujícího. Jelikož je exkurze vytvořená pro všechny školy z ORP Trhové Sviny, velmi záleží na organizačních schopnostech a důslednosti kantora. Prvním úkolem pro organizátory bude objednání autobusu, který bude zajišťovat přepravu žáků mezi jednotlivými stanovišti exkurze a školou. Druhou povinností bude zamluvení termínu prohlídky hradu s kvalifikovaným průvodcem.

Popis trasy: Začátek exkurze je stanoven na 7:45, srazem žáků před školou. V 8:00 odjezd od školy do Údolí u Nových Hradů, kde se nachází přírodně krajinářský park Terčino údolí. Naučná stezka má 12 stanovišť, ale my si podle potřeby uděláme zastávky i mezi

informačními tabulemi. Informace na tabulích mají různý charakter. Buď jsou zaměřeny na popis a historii objektu nebo nám přibližují zdejší přírodní krásy. Celá trasa by měla být středně náročná a dlouhá 7 km, ale není problém trasu zkrátit podle zdatnosti žáků či počasí. Aby žáci nebyli během procházky parkem pasivní, budou vyplňovat předem připravené pracovní listy (viz. Příloha 4).

První z dvanácti zastávek je *úvodní panel* u vstupní brány do Terčina údolí, který by měl sdělit základní informace o parku. Poté se vydáme po vyznačené trase. Stezka vede malebnou krajinou, kterou se vine řeka Stropnice. Žáci si budou moci prohlédnout ekosystémy luk, lesů a rybníků. Setkají se zde s velkým množstvím rostlinných i živočišných druhů. Nedaleko úvodního panelu se nachází druhá zastávka *Hamr*, který dříve sloužil jako mlýn s názvem Hamerský, ale v dnešní době funguje již jen jako penzion. Přes řeku Stropnici přecházíme pomocí bílých mostků, které jsou typické pro park. Řeka vytváří meandry a v malé míře i peřeje, které jsou patrné na každém jejím úseku. K třetí zastávce, nazývané *lázněčky* jinak také *Václavovy lázně*, půjdeme kolem meandru řeky, která zde vytváří říční nivu. Pokud to počasí dovolí, sejdeme z trasy a půjdeme si vyzkoušet Kneippování. Jedná se o léčebnou a rehabilitační metodu, která spočívá v chůzi na boso po přírodním podkladě. Cesta nadále vede po okraji lesa ke čtvrtému stanovišti, zřícenině *Modrého domu*. Jedná se o bývalé letní sídlo hraběnky Terezie Buquoyové. K další zastávce budeme procházet soutěskou, kde dochází v létě k teplotní inverzi. Díky tomuto jevu zde můžeme najít i chladnomilné rostliny. Pátou zastávkou je umělý *vodopád*. U vodopádu bude občerstvovací pauza. Dál po naučné stezce budeme stoupat z údolí řeky. Následují přírodopisně zaměřené tabule č. 6 a č. 7 informující o zdejších *lesích* a *průhledech*. Lesy zahrnují jednak původní druhy, ale i nepůvodní, příkladem je douglaska tisolistá. Průhledy jsou nenahraditelnou a typickou součástí parku. U informační tabule se naskytne nezapomenutelný pohled do krajiny, kde se střídají porosty (stromy, louky, keře, solitéry). K *tvrzi Cuknštejn* (osmá zastávka) můžeme dojít dvěma cestami, buď zkratkou přes pole, nebo kolem Dámského rybníku. Tato tvrz patří k typu opevněného obytného a hospodářského vladyckého sídla, tvořícího přechodný článek mezi prostou zemanskou tvrzí a hradem vysoké šlechty. Při nezkrácené trase obloukem dojedeme až k deváté zastávce, *romantické stavby*. Odtud budeme přímo pokračovat k informačnímu panelu č. 10 *louky*, kde se dozvíme o vzácném druhu motýla vyskytujícím se v parku. Předposlední zastávkou jsou *dřeviny a byliny*. Mezi informačními panely č. 10-11 se zastavíme u stromu svatebčanů. Jedná se o dub letní, který byl v roce 2011 nominován na strom roku. Poslední zastávkou je *Švýcarský dům*, od kterého vede cesta na začátek trasy, k úvodnímu panelu. Zde by měl čekat autobus, který nás doveze do města Nové Hradky.

Na náměstí bude rozchod a čas na občerstvení. Nedaleko náměstí se nachází hrad, kde by kolem 15:00 měla proběhnout prohlídka. Vybrána byla prohlídková trasa I. Hrad, která provází historií rodu Buquoyů a trvá 45 minut. Po prohlídce hradu si projdeme ještě hradní příkop. Kolem 16:30 by mohl být odjezd z Nových Hradů do školy.

Celou exkurzi bychom mohli shrnout v podobě nástěnky, na které by se podílel nejen vyučující, ale i žáci. Nástěnka by dokumentovala celou exkurzi a obsahovala by fotografie s průvodním textem. Ostatním žákům školy, kteří se nezúčastnili exkurze, by byla jistě přínosem v získání nových informací o svém okolí. Pomyslnou tečkou bude vyhodnocení pracovních listů a vyhlášení vítěze „Novohradského poznávání“.

Obr. 6 Mapa naučné stezky Terčino údolí (1. část exkurze)

Obr. 7 Mapa trasy Terčino údolí - hrad Nové Hrady (2. část exkurze)

Terčino údolí

hrad Nové Hrady

Symbol označující:

zastávku

Obr. 8 Turista

zastávku mimo naučnou stezku

Obr. 9 Bota

1. ČÁST EXKURZE - Naučná stezka Terčino údolí

Popis jednotlivých zastávek:

1. zastávka: Vstup do parku – úvodní panel

První zastávka bude mít spíše informační charakter. Dozvíme se zde základní informace a historii parku. Park Terčino údolí byl v roce 1949 vyhlášen státní přírodní rezervací, ale až v roce 1992 se stal národní přírodní památkou. Jeho rozloha činí 139,29 ha. Celé území parku leží v Novohradském podhůří mezi Třeboňskou pánví a Novohradskými horami. Nadmořská výška parku se pohybuje v rozmezí 490 - 550 m n. m. Průměrná roční teplota dosahuje hodnot 6,0 - 6,5°C a roční úhrn srážek je 600 – 750 mm. Péče o park byla svěřena Správě Chráněné krajinné oblasti Blanský les, která spolupracuje s městem Nové Hradky a obcí Horní Stropnice. Park patří k nejvýznamnějším historickým parkům České republiky. Stalo se tak po úpravě volné krajiny v romantické údolí řeky Stropnice. Vývoj parku je podrobně dokumentován díky dochovaným historickým podkladům.

Obr. 10 Pohled na Terčino údolí

Historie: 1756 – první úpravy parku (zahradník Ignác Fnoika)

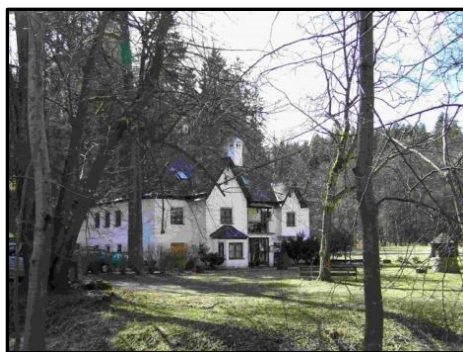
1765 – hraběnka Terezie Buquoyová dala pokyn k úpravám parku

1817 – zřízen umělý vodopád, později hraběnka Terezie předala park svému synovci hraběti Jiřímu I.- park pojmenován „Tereziino údolí“

2. zastávka: Hamr

Penzion Hamr, dříve Hamerský mlýn, byl do roku 1751 majetkem Buquoyů, poté

byl prodán. Přestože se nacházel uvnitř parku, byl dlouhou dobu soukromým majetkem. V roce 1860 byl znovu navrácen rodu Buquoyů, kteří jej upravili ve stylu anglické novogotiky. Bílé mostky jsou jedním z charakteristických prvků Terčina údolí. Šest bílých mostků a dva v přírodní úpravě byly do parku vráceny při postupné obnově parku v 90. letech.

Obr. 11 Hamr

a) zastávka mimo naučnou stezku: Řeka Stropnice

Samotná říčka Stropnice, která pramení v rakouské části Novohradských hor, je v Terčině údolí čistým, pstruhovým potokem. Kamenité koryto je vsazeno do hlubokého, úzkého údolí. Proto zde dochází k inverzi. Pod parkem se údolí mění, rozšiřuje se a Stropnice se v něm kroutí v širokých meandrech. I voda je dole jiná, rašeliny z okolí ji tmavě zbarvují.

Obr. 12 Niva řeky Stropnice

3. zastávka: Lázněčky

Václavovy lázně, dnes pojmenované jako „Lázněčky“, postavila v roce 1788 hraběnka Terezie Buquoyová Paarová. Stavbu hraběnka pojmenovala po svém otci, Václavu Paarovi, jak připomíná nápis na zábradlí. Areál lázní se skládal ze dvou

hospodářských budov a centrální lázeňské budovy empírového slohu. V budově lázní se nacházel salonek, lázeň, kabinet, kuchyně a toaleta. Vlastní lázeň byla zařízena ve stylu krápníkové jeskyně. Podél oplocení byly vysazeny módní pyramidové topoly, uprostřed byl bazén s vodotryskem. V severní části lázní byla terasa s výhledem na řeku Stropnici a modrý dům.

Obr. 13 Lázněčky

b) zastávka mimo naučnou stezku: Kneippování

Mikroregion Sdružení růže a Mikroregio Lainsitztal realizují řadu společných akcí. Jednou z těchto aktivit je i projekt „Přeshraniční stezka zdraví“. Tento projekt je zaměřen na přírodu a na krásnou krajinu kolem řek Stropnice a Lužnice. Využívá atraktivitu Tereziina údolí a Gabrielina údolí v blízkosti Weitry.

Metoda kneippování je léčebnou a rehabilitační metodou, které dostala svůj název podle kněze Sebastiana Kneippa (1821 – 1897). Sebastian Kneipp se specializoval na vodoléčbu a přírodní terapii. Jednou z léčebných metod je chůze na boso, zejména na přírodním podkladu. Proto v parku byly vystavěny Kneippovy chodníky, pro uvolnění nohou a dodání síly celému tělu.

Foto. 1 Písčítý chodník

Účinky šlapání vody: - posílení imunitního systému

- podpora žilního prokrvení
- pomoc při unavených nohou
- povzbuzení metabolismu
- pomoc při vysokém krevním tlaku
- uklidnění a spokojený spánek
- pomoc při pocení nohou

Foto. 2 Dřevěný chodník

Postup: Bosýma nohama vejděte do vodního chodníku. Čapími kroky se procházejte vodním chodníkem, než se dostaví pocit chladu (cca. 1-2 minuty). Dokončete chůzi po okruhu chodníků a ohřejte si nohy (zábal, ponožky). Chůzi opakujte, dokud bude pro vaše tělo příjemná.

Foto. 3 Vodní chodník

Posílení svalů: V odpočinkovém místě naleznete i schodiště, které je určeno pro posílení svalů a zahřátí celého těla. Chůzí či během po schodišti si nejen procvičíte, zahřejete tělo, ale zvýšíte si i fyzickou kondici. Navíc pohyb na zdravém vzduchu v parku přispěje k celkovému uvolnění a ozdravení těla i ducha.

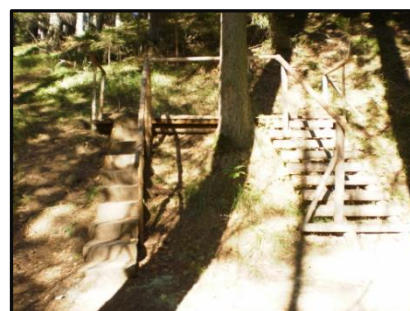

Foto. 4 Dřevěné schody

4. zastávka: Modrý dům

Modrý dům byl od založení Krásného údolí součástí jádra parku. Současnou empírovou podobu získal v roce 1803, kdy si jej hraběnka Terezie dala upravit k letnímu bydlení. Původně Modrý dům sloužil jako hudební salón a jeho název byl odvozen od modrého nátěru střechy. Při romantickém utváření parku se staly jeho součástí tabulky s verši a citáty, které byly rozmístěné po skalách a stromech okolo domu. Po téměř sto letech přišly velké povodně na Stropnici v roce 1915 a na jaře 1936, kdy voda strhla severozápadní křídlo Modrého domu. Po těchto událostech již budova nebyla opravena a zůstala ruína.

Obr. 14 Modrý dům

c) zastávka mimo naučnou stezku: Soutěska

Za Modrým domem se nachází úzké zaříznuté údolí. Pro tento typ údolí je typické vlhčí a studenější klima, než je v okolí. Tím pádem zde dochází k inverzi, kdy se do údolí stahuje studený vzduch. Díky tomuto jevu zde můžeme najít rostliny, které rostou ve větších nadmořských výškách. Mezi chladnomilné druhy, které zde můžeme najít, patří dřípátka horská. Jejím přirozeným prostředím jsou horské a podhorské lesy. Během naší exkurze by jsme jí mohli najít, protože kvete v dubnu až květnu. Ale nesmíme jí trhat, je ohroženou a chráněnou vytrvalou bylinou! * Zde žáci začínají měřit okolní teplotu, aby si ověřili meteorologický jev tzv. inverzi, změnou teploty v soutěsce a na jiných místech naučné stezky.

Obr. 15 Dřípátka horská

5. zastávka: Vodopád

Již v 18. Století přeměnili Buquoyové údolí Stropnice nad Modrým domem navezením velkých balvanů v horskou bystřinu. V roce 1817 byl v romantickém parku zřízen

nad kamenitým korytem umělý vodopád. Vodopád vysoký 10,5 m je napájen 750 m dlouhým náhonem z říčky Stropnice. V první polovině 19. století se pod vodopádem nacházela Rybářská chata, postavená z březových klád, která byla v roce 1938 po povodních zrušena. Koryto Stropnice překlenovaly mostky z neopracovaných kmenů. Vysoko ve svahu stála Tonicčina chýše s výhledem do údolí řeky s vodopádem.

Foto. 5 Vodopád

6. zastávka: Lesy

Lesy NPP Terčino údolí tvoří mozaiku porostů kulturních lesů (bory, smrčiny) a lesů polopřirozených (přípotoční porosty, skalní až téměř suťové lesy, lipiny, bučiny). Tato stanovištní mozaika je doplněna pestrým druhovým složením původních druhů (např. buk, olše, lípy, javory, duby) i nepůvodních (douglaska, borovice vejmutovka, jeřáb

Foto. 6 Lesy

muk, platan), od nejmladších po staré a přestárlé jedince. Lesní porosty jsou tak díky šetrnému způsobu hospodaření ideálním životním prostředím pro řadu i zákonem chráněných druhů ptáků, hmyzu, rostlin a mechorostů. * Zde proběhne druhé měření teploty okolí.

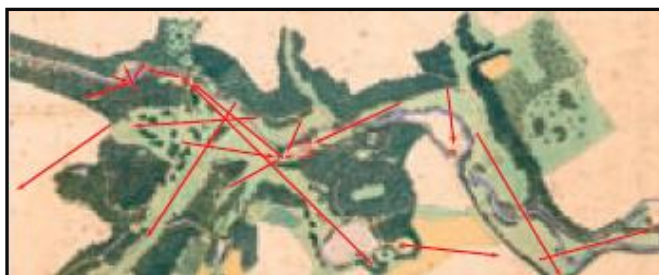

7. zastávka: *Průhledy*

Průhledy jsou od počátku nedílnou součástí zahradní i parkové kompozice.

Umožňují propojení mezi jednotlivými částmi, překvapivě odkrývají dílčí partie kompozice a umocňují celkový dojem a atmosféru ztvárněného díla.

Příklady průhledů: Mezi hospodářským a Modrým domem se rozkládala květinová okrasná zahrada, průhled do bočního jižního údolí korunovala stavba Ruiny. K překvapujícím průhledům v Zahradě přátelství patřil pohled na průčelí Václavových lázní a odtud dále k Modrému domu. Za Modrým domem upoutal průhled po řece Stropnici s umělým vodopádem a Rybářskou chatou.

Obr. 16 Průhledy

8. zastávka: *Tvrz Cuknštejn*

Tvrz Cuknštejn je dominantou západní části parku, která se sítí alejí napojuje na malebnou krajinu Novohradských hor. Gotickorenesanční tvrz Cuknštejn postavil v letech 1488 – 1491 jako své sídlo rytíř Vilém Pouzar z Michnic. Od roku 1620 byla využívána jen hospodářsky, v pozdější době zde vznikl dvůr, dnes téměř zaniklý. Tvrz se z větší části dochovala bez výrazných stavebních úprav. Do roku 2000 je soukromým majetkem a probíhá postupná rehabilitace budovy i okolí. Nejvýznamnějším objevem je nález původní gotické kaple s množstvím kvalitních fresek.

Obr. 17 Tvrz Cuknštejn

9. zastávka: *Romantické stavby*

Romantické stavby byly od založení Krásného údolí nedílnou součástí parkových

scenérií. Jednou z prvních staveb byla Ruina situovaná pod hrází Pstruhového rybníka. Měla podobu obloukové arkády a přetínala horizont bočního údolí. V lesním porostu na návrší nad Lázníčkami byla ukryta Filemonova chýše. Romantická stavba připomínala bájný příběh Ovidiových Proměn. Židovský pavilon v podobě otevřeného šestibokého pavilonu obohatil park v polovině 19. století. Stál na konci průseku na vrchu travnatého pahorku a poskytoval výhledy na Václavovy lázně.

Obr. 18 Veduta se Židovským pavilonem

10. zastávka: Louky

Luční porosty NPP Terčino údolí jsou výborným příkladem souladu šetrného lidského hospodaření a přirozených přírodních pochodů. Louky, zejména v okolí Lázníček, patří k jedněm z nejzachovalejších na celém Novohradsku. Nachází se zde stovky jedinců chráněného prstence májového. Hospodaření šetrným způsobem dokládá přítomnost chráněných druhů rostlin a živočichů. Význam těchto luk byl oceněn i v současnosti, kdy byly díky výskytu modráska očkovaného zařazeny do celoevropské soustavy Natura 2000.

Obr. 19 Modrásek očkovaný

d) zastávka mimo naučnou stezku: Strom svatebčanů

Dub, který je přibližně starý 500 - 700 let, se v Terčině údolí nacházel ještě dříve, než byl park zřízen. Je vysoký 32 m a na obvod měří 750 cm. Strom svůj název získal díky oblíbenosti novomanželů, kteří si pod stromem stvrzují polibkem svatební sliby a fotografují se zde. Ke stromu se také váže pověst o trpaslících a panském správci. Správce chtěl vykácet stromy kolem cesty, ale když zaťal svojí sekeru do jednoho z dubů, země se otrásla a správcovo stavení spadlo. Od té doby se nikdo neodvážil stromy pokácet. V roce 2011 se dostal strom do finále Strom roku.

Obr. 20 Strom svatebčanů

11. zastávka: Dřeviny a byliny

Rostlinou a živočišnou pestrost lesů a luk Terčina údolí umocňují vysazené rostliny, z nichž některé se v parku samovolně rozšiřují již desítky let. Při procházce tak můžeme pozorovat severoamerické druhy muchovníků a zanicí zimolezovitou nebo jihoevropský kakost hnědočervený. Nepřehlédnutelní jsou i solitérní jedinci platanu javorolistého a u Modrého domu.

Obr. 21 Zanicí zimolezová

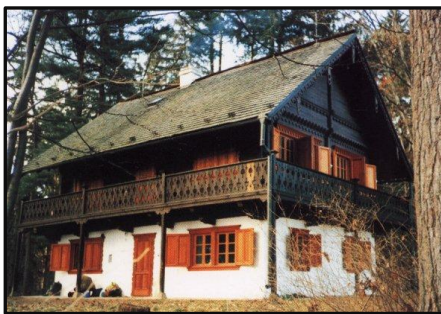

Obr. 22 Kakost hnědočervený

12. zastávka: Švýcarský dům

Romantickou stavbu Švýcarského domu dal postavit v roce 1852 hrabě Jiří II. Buquoy. Před průčelím stavby byla otevřena vyhlídka na panorama Nových Hradů s dominantami hradu a klášterního kostela sv. Petra a Pavla. Nedaleko se nacházel Gabrielin rybník, pojmenovaný podle manželky Jiřího I. Buquoye. Na východním běhu rybníka byl umělý vrch zvaný „Jiřího pahorek“ s Březovým altánem, odkud se otevíral dlouhý průhled do údolí řeky Stropnice až k Modrému domu. * Zde proběhne poslední měření okolní teploty. Žáci by měli porovnat naměřené teploty za tři stanovišť a vyvodit závěr měření.

Obr. 23 Švýcarský dům

Praktická činnost žáků:

Aby žáci exkurzi nebrali jen jako uvolnění ze školní výuky, budou plnit řadu úkolů. Hlavní činností žáků bude vyplnění pracovního listu (viz. Příloha 4), který obdrží u vstupu do parku. Pracovní list bude osahovat otázky vztahující se k parku, otázky k zamyšlení, nákresy, ale také volné místo pro tvorbu stručných poznámek. Otázky k zamyšlení budou zodpovězeny

v podobě debaty se žáky. List poslouží nejen vyučujícímu k zjištění schopností, dovedností a vědomostí, které žáci během exkurze uplatnili, ale také žákům, kdy jim list po zhlédnutí vyučujícího poslouží jako zdroj informací. Informace, které budou potřebovat k vyplnění listu, najdou jednak na informačních tabulích, v okolní přírodě, ale využijí i vědomosti ze zeměpisu. Díky pracovnímu listu se žáci naučí samostatně vyhledávat informace v textu. Žákům činí velký problém poslouchat mluvený text, soustředit se na obsah výkladu a následně z něj získávat informace. Doufám, že tuto činnost, se kterou se jistě setkají na středních školách, si žáci procvičí. Využijí zde také svoji tvůrčí činnost a představivost při kresbě meandru a údolí řeky. Svoji zručnost žáci uplatní při měření teploty v soutěsce a následně na dvou dalších stanovištích. Dále si žáci budou dělat stručné poznámky, aby byli na závěr exkurze schopni vytvořit nástěnku. Pokud během procházky nečekaně narazíme na zajímavé geografické úkazy, druhy rostlin či živočichů, samozřejmě se u nich zastavíme, něco si o nich povíme, vyfotografujeme.

Symbyly potřebné k vyplnění pracovního listu:

zastávka naučné stezky

Obr. 24 Turistika

otázka

Obr. 25 Otazník 2

otázka k zamyšlení

Obr. 26 Zamyšlení

nakresli

Obr. 27 Tužka

6.3. ŠKOLNÍ GEOGRAFICKÝ PROJEKT

V dnešní době se na školách setkáváme s metodou školního projektu. Tato metoda je z důvodu oblíbenosti u žáků i učitelů často zařazována do výuky, i přesto, že je velmi náročná na organizaci a přípravu. Témata geografického projektu jsou většinou zaměřena na blízké okolí nebo bydliště žáků, proto jej můžeme zařadit do výuky místního regionu. Žáci jsou postaveni před problém, který buď existuje, nebo by měl být reálný. Při vytváření projektu žáci využívají své vlastní znalosti a dovednosti nejen ze zeměpisu, ale i z jiných předmětů. Ty potom mohou uplatnit v praxi. Žáci se aktivně a tvořivě podílejí na činnostech spjatých s projektem, do kterých vkládají i osobní zkušenosti. Častou organizační formou je práce ve skupinách, kdy se žáci učí spolupráci, komunikaci a zodpovědnosti. Vyzkouší si svou schopnost obhájit vlastní názor.

Při vytváření projektu jsem postupovala podle **Kühnlové (1997)**, která realizaci projektu rozděluje do několika kroků: **a) Motivační úvod** seznamuje žáky se smyslem a hlavními cíli projektu. Cílem motivačního úvodu je nejen probudit zájem o problém, ale také vyvolat chuť zapojit se do jeho řešení. **b) Rozbor úkolu, možnosti řešení, plán činnosti** je součástí přípravné fáze, která seznamuje žáky s podklady (plánky, mapy, data, informace atd.). Vede se rozhovor o postupech řešení a vypracovává se plán činnosti. **c) Zpracování projektu** může probíhat ve škole i v terénu nebo i ve volném čase žáků. Proto musí být dobře připraven. Plán realizace by měl být dostatečně flexibilní. U starších studentů je vhodné ponechat určitou volnost zpracování. **d) Shrnutí:** prezentace výsledků před třídou, diskuze, návrhy řešení, závěr. Důležité je propojení výsledků činnosti všech skupin, konfrontace různých názorů, zařazení nových zjištěných skutečností a hodnocení práce skupin. **e) Využití projektu** se odvíjí od navrhnutého řešení, na kterém se žáci sjednotili při závěrečné diskuzi. Jedná se o opatření směřující k vyřešení problému, resp. k jeho zmírnění, k zlepšení situace nebo jen k upozornění na existující problém. Závěrem této činnosti může být výstavka ve škole, článek ve školních či místních novinách.

Realizace projektu

Školní geografický projekt nese název „Žijeme v Trhových Svinech ekologicky?!“. Ekologické téma školního geografického projektu je zvolené ze dvou důvodů. Druhou aprobační autorky je přírodopis, proto hledala alternativní mezipředmětové téma, které by se dalo využít v obou předmětech. Druhým důvodem bylo, že v návrhu pracovní učebnice (viz. Příloha 5) byla vytvořena řada projektů a prací pro žáky, které by se dali využít jako projekt

např. vytvoření plánu města či obce, turistický průvodce po okolí, seznam přírodních památek nebo projekt kolik aut projede denně naším městem?. Pro realizaci projektu bylo zvoleno rodné město autorky Trhové Sviny, ale projekt může být uskutečněn s malými změnami i v jiných městech či obcích SO ORP Trhové Sviny. Téma ekologie je velmi náročné na pochopení a žáci by měli mít již o problematice znečištění životního prostředí povědomí. Proto je projekt určen pro žáky 9. tříd druhého stupně základních škol nebo kvarty nižšího stupně gymnázia. Jedná se o jednodenní projekt, vytvořený pro jednu třídu. Podle počtu žáků ve třídě by projekt vedla autorka nebo by oslovila kolegu jako další odborný dohled. Závěrem projektu by bylo shrnutí informací a vytvoření plakátů. Hodnocení by probíhalo na konci projektového dne a preferovalo by se slovní hodnocení.

Cíl projektu

Hlavním cílem projektu je žákům osvětlit problematiku znečištění prostředí v místě svého bydliště. Během celého projektového dne si žáci utřídí již získané informace a nově nabyté vědomosti jim jistě rozšíří povědomí o této problematice. Projekt je netradiční forma výuky, která využívá mezipředmětovou vazbu. Zde se uplatňuje jako partnerský předmět přírodopis. Projekt může být také součástí průřezového tématu environmentální výchova, která vede jedince k pochopení komplexnosti a složitosti vztahů člověka a životního prostředí. tj. k pochopení nezbytnosti postupného přechodu k udržitelnému rozvoji společnosti a k poznání významu odpovědnosti za jednání společnosti i každého jedince. Umožňuje sledovat a uvědomovat si dynamicky se vyvíjející vztahy mezi člověkem a prostředím při přímém poznávání aktuálních hledisek ekologických, ekonomických, vědeckotechnických, politických a občanských, hledisek časových (vztahů k budoucnosti) i prostorových (souvislostí mezi lokálními, regionálními a globálními problémy), i možnosti různých variant řešení environmentálních problémů. Vede jedince k aktivní účasti na ochraně a utváření prostředí a ovlivňuje v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace životní styl a hodnotovou orientaci žáků (Kolektiv 2007). Environmentální výchova přesně vystihuje hlavní cíle projektu. Velmi důležitá je spolupráce, která podporuje a utužuje vzájemné vztahy. Důraz je kladen na komunikaci a schopnosti řešit problémy či nastalou situaci, které se podílí na rozvíjení klíčových kompetencí.

Organizace projektu

1) Motivační úvod a seznámení s projektem - Projekt by byl žákům představen s týdenním předstihem. Vyučující by jim sdělil cíle projektu a obeznámil by je s praktickými úkoly, které

budou v průběhu projektu plnit. Učitel žáky upozorní na nutnost mít o jednotlivých tématech z oblasti znečištění prostředí povědomí. Proto je seznámí s okruhy témat, o kterých by si žáci měli samostatně vyhledat základní informace. Projekt by byl realizován nejen ve třídě, ale také v terénu. Samotný fakt, že žáci budou aktivně zapojeni do projektu i mimo budovu školy, je pro ně dosti motivující a jistě v nich vzbudí zájem pro další činnost.

2) Plán činností

Na vytvoření plánu činností by se měl podílet nejen učitel, ale i samotní žáci, kteří projekt obohatí o subjektivní pohled na danou problematiku. Pro projekt je typická jeho variabilita. Proto byl zpracován jen návrh, který by měl posloužit jako inspirace pro vyučující. Záleží vždy na samotném učiteli jakou část kreativity a invence vloží do tvorby projektu. Projekt je rozdělen do čtyř částí, které v následujícím textu stručně popisují:

1. Část – ODPADY

Začátek projektu by se odehrával ve třídě, ve které by již byla připravena tři stanoviště. Žáci by postupně procházeli jednotlivá stanoviště a společně by řešili úkoly. Vyučující by hlídal kázeň žáků, ale hlavně by jim pomohl se správným řešením úkolů.

První stanoviště by obnášelo roztřídění odpadu do správných kontejnerů. Na jedné straně by byl neroztříděný odpad, který by žáci správně roztřídili a položili na správný papír s obrázkem kontejneru viz. níže.

Obr.28 Kontejner na plast

Obr.29 Kontejner na papír

Obr.30 Kontejner na sklo

Obr.31 Sběrný dvůr

Jako ukázkový odpad, který by žáci roztřídili, bych použila: 1) žlutý kontejner - plastovou tašku, sáček, sešlápnutou PET láhev, čistý kelímek od jogurtu. 2) modrý kontejner - noviny, časopis, knihu, sešit. 3) zelený kontejner - skleněná láhev, sklo bílé i barevné, zavařovací

sklenici. 4) Sběrný dvůr - použitý papírový kapesníček, mastný papír, guma, molitan, zrcadlo, keramika, žárovka. *Druhé stanoviště* se zaměří na kreativitu žáků. Žáci zde budou tvořit vlastní návrh kontejnerů na tříděný odpad. *Třetí stanoviště* by mělo volnější charakter v podobě rozhovoru. Vyučující by se žáků ptal na otázky týkající se odpadů a žáci by na ně odpovídali. Otázky např.: Třídíte doma odpad? Jaké materiály třídíte? Nachází se ve tvém okolí sběrný dvůr? Jakého odpadu asi produkuje domácnost nejvíce? Kam s vyjetým olejem nebo barvou? Do jakého kontejneru správně vyhodit krabici od mléka nebo džusu? Třídí všichni lidé správně? Je ve tvém okolí dostatek kontejnerů? Co si myslíš o nekalém problému svozových vozů, které sesypávají kontejnery dohromady? Na závěr by se skupina přemístila k místnímu sběrnému dvoru. Zde by si žáci prohlédly speciální kontejnery např. na nebezpečný odpad, baterie, televizory, oblečení apod. Žáci by měli ještě za úkol při cestě spočítat kontejnery, které spatří a na závěr zhodnotit situaci s odpady ve svém bydlišti.

2. Část - VODA

Exkurze do místní čističky odpadních vod. Zde by probíhal odborný výklad zaměstnance čističky. Žáci by se dozvěděli o mechanismech a procesech čištění vody. Po exkurzi by učitel s žáky vedl diskuzi na témata např.: Jaké jsou typy znečištění vod? Jaké jsou způsoby odstraňování znečištění? Jakým způsobem člověk znečišťuje vodu? Co znamená eutrofizace vod?

3. Část – OVZDUŠÍ

Na městském úřadě v Trhových Svinech by probíhal odborný výklad zaměstnance odboru životního prostředí, který má zaměření na ochranu ovzduší. Po odborném výkladu by učitel s žáky probral problematiku emisí, imisí, smogu, freonů a skleníkového efektu. Téma globálního oteplování by mohlo být vedeno metodou brainstormingu. Žáci by se měli zamyslet nad tím, zda a jak se globální oteplování projevuje v jejich okolí. Nakonec by zhodnotili stav ovzduší ve svém bydlišti.

4. Část – BIOMASA

Stěžejní částí je exkurze do teplárny na biomasu v Trhových Svinech, která v současné době zásobuje město nejen elektrickou energií, ale i teplou vodou na vytápění. Učitel se se žáky přesune zpátky do školy, kde na žáky bude čekat úkol v podobě pojmenování jednotlivých typů biomasy viz. obrázky.

Obr.32 Dřevní štěpka

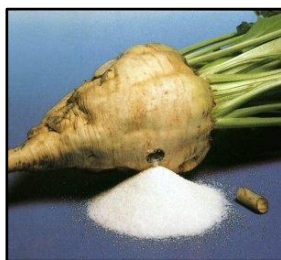
Obr.33 Dřevní peleta

Obr.34 Dřevní briketa

Obr. 35 Řepka olejka

Obr. 36 Cukrová řepa

Obr.37 Sláma

Posledním úkolem žáků k tématu biomasy je zodpovězení otázek vyučujícího např.: Uved' příklady suché a mokré biomasy. Jaký je rozdíl mezi mokrou a suchou cestou spalování biomasy? Co znamená kogenerace? S jakou energetickou surovinou se biomasa nejčastěji spaluje? Z jakých zemědělských odpadů vzniká bioplyn? Jaké kapalné palivo vzniká při zkvašování cukerných roztoků? Znáš nějaké speciálně pěstované energetické plodiny? Jaké jsou výhody a nevýhody tohoto obnovitelného zdroje? Jaký je rozdíl mezi obnovitelným a neobnovitelným energetickým zdrojem a uved' příklady.

3) *Prezentace výsledků*

Na závěr projektu by si žáci společně utřídili a shrnuli získané informace z celého dne. Jejich nejdůležitějším úkolem by bylo vybrat nejpodstatnější informace, z kterých by potom žáci vypracovali plakáty. Důležitou činností žáků bude zhodnotit stav životního prostředí v Trhových Svinech a také navrhnout opatření, která by vedla k jeho zlepšení. Plakáty by obsahovaly jednak současný stav životního prostředí, návrhy, které by vedly ke zlepšení a také fotografie či obrázky, které by žáci mohli vytvořit v hodině výtvarné výchovy.

4) Využití projektu

Plakáty by byly určeny k výstavě např. ve škole, v knihovně nebo v městské vývěsce. Dále by žáci mohli plakáty přepracovat do prezentace v programu PowerPoint a seznámit tak ostatní spolužáky a vyučující s jejich projektem. Pro širší veřejnost by žáci své poznatky zpracovali v podobě novinového článku, který by byl otištěn v místních novinách nebo by byl umístěn na internetových stránkách.

5) Hodnocení

Jelikož má projektová výuka svá specifika a zahrnuje řadu dílčích činností, nebyla by zvolena tradiční klasifikace známkou, ale slovní hodnocení. Nejdříve by byl kladen důraz na zhodnocení projektu samotnými žáky. Měli by vyjádřit své pocity, jak se jim pracovalo, zda nebyly úkoly moc těžké, co by pro příště změnili apod. Formou diskuze by se také žáci mohli ohodnotit navzájem. Naučili by se přijímat kritiku, ale také podporovat zdravé sebevědomí. Na závěr by autorka zhodnotila celý projekt. Soustředila by se na činnost žáků, jejich postoje a přístup při plnění jednotlivých úkolů.

ZÁVĚR

V diplomové práci na téma „Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Trhosvinenska“ byl vytvořen vlastní návrh koncepce učiva o místním regionu. Pro jeho tvorbu byly využity metodické i obsahové informace, které byly získány při výzkumu na základních školách a gymnáziu. Tím byly splněny dva stěžejní cíle diplomové práce.

Teoretická část práce je založena na fyzicko - geografické a socioekonomické charakteristice regionu. Dále byla vymezena část - postavení výuky místního regionu v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Důraz byl kladen hlavně na rozvíjení klíčových kompetencí a průřezová témata, která úzce souvisí s místním regionem.

Praktická část diplomové práce se skládá z dotazníkového šetření a vlastního návrhu koncepce učiva o místním regionu. Byly využity výsledky pracovních listů z empirického šetření vědomostní úrovně žáku na základních školách. Na základě 14 otázek o místním regionu bylo možné porovnat vědomosti žáků a vyhodnotit, které oblasti ve výuce činí větší problémy a naopak. Pro vyučující byl vytvořen dotazník a využita metoda rozhovoru pro získání podnětných informací. Při vyhodnocování dotazníků bylo zjištěno, že na většině škol se vyučující setkávají se stejnými problémy, a to hlavně s neexistující učebnicí, nedostatkem vhodných materiálů a času na výklad této látky. Po obsahové stránce výuka místního regionu na zkoumaných školách probíhá stejným způsobem. Liší se jen ve využívání vhodných metod a forem výuky např. exkurze, projekty, besedy, vycházky apod. Díky dotazníkovému šetření, vzdělávacím programům a dostatečnému množství odborné i regionální literatury nebo jiných zdrojů informací byl vytvořen vlastní návrh koncepce výuky místního regionu. Tato koncepce se skládá ze souboru metod a forem vhodných pro výuku místního regionu, časové dotace, zařazení tématu do ročníku, ale také z návrhu školní exkurze a projektu. Součástí je návrh praktické učebnice. V učebnici se autorka snažila použít co nejméně textu a soustředila se především na vytvoření co nejvíce aktivizujících otázek a úkolů týkající se fyzicko - geografické a socioekonomické charakteristiky místního regionu.

Autorka věří, že tak jako pracovní učebnice, tak i celá diplomová práce splnila svůj účel. Oba materiály by měly posloužit jako zdroj cenných informací pro výuku o místním regionu Trhosvinenska, být metodickou inspirací pro vyučující a žáky motivovat k hlubšímu poznání svého bydliště.

SEZNAM LITERATURY A JINÝCH ZDROJŮ INFORMACÍ

- Cukr, J.,** (2007): Netradiční turistické cíle Českobudějovicka. České Budějovice, Bohumír Němec – Veduta, vyd. I., 119 s.
- Culek, M., a kol.,** (1995): Biogeografické členění České republiky. Praha, Enigma, vyd. I., 347 s.
- Čajan, J.,** (2009): Buškův hamr – funkční technická památka. Město Trhové Sviny za finanční podpory Jihočeského kraje. 16 s.
- Daněk, A., Glet, J.,** (2002): Dovolená – autem – pěšky – na kole jižní Čechy. Ostrava, Mirago, vyd. I., 149 s.
- David, P., Dobrovolná, V., Soukup, V.,** (2008): Novohradské hory. Praha, Soukup&David, vyd. I., 125 s.
- Demek, J., Mackovčín, P., a kol.,** (2006): Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR. Brno, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, vyd. II., 582 s.
- Ehrlich, M., Lepší, P., Pavláková, M.,** (2007): Průvodce naučnou stezkou NPP Terčino údolí. AOPK ČR – Správa CHKO Blanský les ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, územním odborným pracovištěm v Českých Budějovicích. 2 s.
- Fišer, V.,** (2008): Od Šumavy k Novohradským horám. Praha, Regia, vyd. I., 206 s.
- Hájek, P.,** (1995): Turistický průvodce. Vimperk, Papyrus, vyd. I., 184 s.
- Hesková, M., a kol.,** (2006): Unikátní technické atraktivita jižních Čech. Praha, Profess Consulting, vyd. I., 182 s.
- Hniličková, J., Josífk, M., Tuček, A.,** (1972): Didaktické testy a jejich statistické zpracování. Praha, SPN Praha, vyd. I., 199 s.
- Hokr, V., Schneider, B.,** (2001): Stezky poznání. Nové Hrady, Novohradská občanská společnost, vyd. I., 117 s.
- Hokr, V., a kol.,** (2003 a): Paměti Vitorazska. Nové Hrady, Novohradská občanská společnost, vyd. I., 110 s.
- Hokr, V., a kol.,** (2003 b): Paměti Slepíčních hor. Nové Hrady, Novohradská občanská společnost, vyd. I., 112 s.

- Hokr, V., a kol.,** (2003 c): Paměti Novohradska. Nové Hradky, Novohradská občanská společnost, vyd. I., 109 s.
- Holeček, M., a kol.,** (1993): Zeměpis pro osmé ročníky základních škol. Praha, Fortuna, vyd. I., 112 s.
- Horký, V.,** (1938): Trhové Sviny 500 let městem. České Budějovice, Knihovna K.Fiala, vyd. I., 77s.
- Chábera, S.,** (1982): Geologické zajímavosti jižních Čech. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, vyd. I., 157 s.
- Chábera, S.,** (1998): Fyzický zeměpis jižních Čech: přehled geologie, geomorfologie, horopisu a vodopisu. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, vyd. I., 139 s.
- Chlupáč, I.,** (2002): Geologická minulost České republiky. Praha, Academia, vyd. I., 436 s.
- Chromý, P.,** (2003): Jihočeský kraj. Praha, Kartografie, vyd. I., 158 s.
- Illková, L.,** (2010): Metodika výuky prvouky a vlastivědy regionu na příkladu Znojemska. Diplomová práce, katedra geografie, PF JU, České Budějovice
- John, J., Poláková, M.,** (2006): Mé, tvé, naše Trhové Sviny. Velešín, Růže, vyd. I., 227 s.
- Kašová, J., a kol.,** (1995): Škola trochu jinak – projektové vyučování v teorii i praxi. Kroměříž, IUVENTA vyd. I., 81 s.
- Kolektiv,** (1986): Jižní Čechy. Turistický průvodce ČSSR. Praha, Olympia, vyd. I., 381 s.
- Kolektiv,** (2006): Novohradské hory a novohradské podhůří – příroda, historie, život. Praha, Baset, vyd. I. 848 s.
- Kolektiv,** (2007): Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha, VÚP, 126 s.
- Kovářiková, J.,** (2010): Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Písecka. Diplomová práce, katedra geografie, PF JU, České Budějovice
- Kozák, P.,** (1999): Tajemná místa na samém jihu Čech. Praha, MH, vyd. I., 133 s.
- Kubeš, J.,** (2004): Krajina Novohradských hor – fyzicko-geografické složky krajiny. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, vyd. I., 160 s.
- Kroupa, S.,** (2006): Hory pout zbavené. České Budějovice, Veduta, vyd. I., 244 s.

- Kühnlová, H.**, (1997): Vybrané kapitoly z didaktiky geografie I. Praha, Karolinum, Univerzita Karlova, vyd. I., 55 s.
- Kühnlová, H.**, (1998 a): Tady jsem doma, aneb, Poznej dobře svoje bydliště. Praha, MOBY DICK, vyd. I., 53 s.
- Kühnlová, H.**, (1998 b): Metodická příručka k pracovní učebnici zeměpisu Tady jsem doma, aneb, Poznej dobře svoje bydliště. Praha, MOBY DICK, vyd. I., 20 s.
- Kühnlová, H.**, (1998 c): Zeměpis místního regionu – příroda, kultura a životní prostředí. Praha, ČGS, Geografické rozhledy, roč. 97 – 98, č. 4, 116-119 s.
- Kühnlová, H.**, (2007 a): Život v našem regionu. Pracovní učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. Plzeň, Fraus, vyd. I., 64 s.
- Kühnlová, H.**, (2007 b): Život v našem regionu. Příručka učitele pro základní školy a víceletá gymnázia. Plzeň, Fraus, vyd. I., 74 s.
- Kůrka, K.**, (1936): Trhové Sviny. Trhové Sviny, vyd. I., 126 s.
- Marek, J.**, (2000): Průvodce krajem pod Slepíčími horami. STROM - středisko pro ochranu přírody a výchovu. Pro Okresní úřad České Budějovice, referát životního prostředí. 18 s.
- Mištera, L.**, (1997): Geografie regionů České republiky II. Regiony ČR. Plzeň, Západočeská univerzita, vyd. I., 166 s.
- Mištera, L.**, (1999): Regionální geografie České republiky – socioekonomická geografie. Plzeň, Západočeská univerzita, vyd. I., 165 s.
- Mojžíšek, L.**, (1988): Didaktika – teorie vzdělání a vyučování. Praha, SPN Praha, vyd. I., 216 s.
- Pasák, T.**, (1997): JUDr. Emil Hácha (1938 – 1945). Praha, Horizont, vyd. I., 288s.
- Podhorský, M.**, (2003): Jižní Čechy - 50 vybraných turistických tras. Praha, Geodézie ČS, vyd.I., 160 s.
- Podhorský, M., Podhorská, A.**, (2003): Jihočeský kraj. Praha, Freytag&Berndt, vyd. I., 177 s.
- Pyšnová, L.**, (2009): Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Sedlčanska. Diplomová práce, katedra geografie, PF JU, České Budějovice

Quitt, E., (1971): Klimatické oblasti Československa. Praha, Studia geographica 16, vyd. I., 73 s.

Řezníčková, D., (1995): Jak správně sestavit zeměpisný test? Geografické rozhledy, nakladatelství ČGS, Praha, roč. 95 – 96, s. 54 - 55

Skalková, J., (1999): Obecná didaktika. Praha, ISV, vyd. I., 292 s.

Skalková, J., (1995): Za novou kvalitou vyučování. Brno, Paido, vyd. I., 89 s.

Šupka, J., Hofmann, E., Matoušek A., (1994): Didaktika geografie II. Brno, Masarykova univerzita Brno, pedagogická fakulta, vyd. I., 59 s.

Šupka, J., Hofmann, E., (1990): Vybrané kapitoly z didaktiky regionální geografie. Brno, Masarykova univerzita Brno, Pedagogická fakulta, vyd. I., 66 s.

Vlček, V., a kol., (1984): Zeměpisný lexikon ČSR – Vodní toky a nádrže. Praha, Academia, vyd. I., 316 s.

Internetové zdroje:

<http://www.borovany-cb.cz>

<http://www.czso.cz>

<http://www.horni-stropnice.cz/>

<http://www.jiznicechy.cz>

<http://www.kraj-jihocesky.cz>

<http://www.msmt.cz>

<http://www.novehrady.cz/>

<http://www.rvp.cz>

<http://www.tsviny.cz>

<http://www.wikipedia.org>

[1] www.tsviny.cz/files/ts_listy/tsl_02_10.pdf [cit. 07-03-2012].

[2] <http://cs.wikipedia.org/wiki/Stropnice> [cit. 07-03-2012]

[3] www.pvl.cz/files/HUmenice.pdf [cit. 07-03-2012]

[4] <http://www.rimov.cz/clanek/oobci/prehrada> [cit. 07-03-2012]

[5] <http://novohradky.info/encyklopedie-zz.html> [cit. 07-03-2012]

[6] www.tsviny.cz/files/RURU_TS.pdf [cit. 07-03-2012]

- [7] http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=index&site=NPR_brouskuv_mlyn_cz [cit. 07-03-2012]
- [8] http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=index&site=NPP_tercino_udoli_cz [cit. 07-03-2012]
- [9] <http://novohradky.info/prirodni-park.html> [cit. 07-03-2012]
- [10] <http://www.tsviny.cz/chko/dablik.htm> [cit. 07-03-2012]
- [11] <http://www.vyletnik.cz/mistopisny-rejstrik/jizni-cechy/trebonska-a-budejovicka-panev/8281-ostrolovsky-ujezd/> [cit. 07-03-2012]
- [12] http://www.geocaching.com/seek/cache_details.aspx?guid=174b9491-fc2a-44ec-9df9-68c804bc44a8 [cit. 07-03-2012]
- [13] <http://www.czso.cz/x/krajedata.nsf/oblast2/obyvatelstvo-xc> [cit. 08-03-2012]
- [14] http://partnerstvi.kraj-jihocesky.cz/storage/1210150573_sb_trhove-sviny_obal_stranky.pdf [cit. 08-03-2012]
- [15] <http://www.tsviny.cz/pages/stranka.php?id=85> [cit. 08-03-2012]
- [16] www.tsviny.cz/files/RURU_TS.pdf [cit. 08-03-2012]
- [17] <http://www.panovnici.cz/emil-hacha> [cit. 08-03-2012]
- [18] <http://www.husitstvi.cz/ro2.php> [cit. 08-03-2012]
- [19] www.genebaze.cz/dv/lide/steinko.pdf [cit. 08-03-2012]
- [20] <http://www.hrad-novehrady.eu/historie/strucna-historie-hradu/> [cit. 08-03-2012]
- [21] <http://www.tsviny.cz/pages/stranka.php?id=86> [cit. 08-03-2012]
- [22] <http://www.jiznicechy.org/cz/index.php?path=mest/sviny2.htm> [cit. 08-03-2012]
- [23] <http://www.cestykrajem.cz/katalog/dle-lokalit/objekty/augustiansky-klaster-borovany/> [cit. 08-03-2012]
- [24] http://www.rozhlas.cz/sever/planetarium/_zprava/55947 [cit. 08-03-2012]
- [25] <http://www.turistik.cz/cz/kraje/jihocesky-kraj/okres-ceske-budejovice/borovany-okres-ceske-budejovice/pamatnik-jana-zizky-trocnov/> [cit. 15-03-2012]
- [26] <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/2282/JAK-NA-VYUKU-ZEMEPISU-V-TERENU.html/> [cit. 26-10-2011]

SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A OBRÁZKŮ

Tabulky:

Tab. 1 Geomorfologické jednotky v ORP Trhové Sviny.....	33
Tab. 2 Základní demografické údaje ČSÚ.....	41
Tab. 3 Přirozený přírůstek obyvatel	42
Tab. 4 Úspěšnost žáků v testování výuky místního regionu u vybraných škol.....	57
Tab. 5 Úspěšnost žáků v jednotlivých otázkách pracovního listu.....	61

Grafy:

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel mezi léty 2001-2010.....	41
Graf 2 Celková úspěšnost a úspěšnost ve fyzicko-geografické a socioekonomické části.....	57
Graf 3 Celková úspěšnost v jednotlivých otázkách na všech testovaných školách.....	62

Obrázky:

	Název	Zdroj	Datum
Obr. 1	Otazník 1	http://www.adam.cz/search.php?rskolik=25&rskolika=5&rstext=tabor&rsautor=nic&rstema=nic&rskde=tsl&rsvelikost=sab&rsrazeni=datum_90	19.10.2011
Obr. 2	Tužka	http://www.referatyababku.cz/clanek/referaty-mini/20	19.10.2011
Obr. 3	Sova	http://www.dreamstime.com/owl-with-book-image14698469	19.10.2011
Obr. 4	Tip	http://www.uklidkv.wbs.cz/Rady-a-tipy-pro-uklid-.html	19.10.2011
Obr. 5	Mapa správních obvodů ORP a OPÚ Jihočeského kraje	http://www.vykazy.cz/xcedicniplan.nsf/t/5B00305D37/\$File/3112m00.jpg	6.3.2012
Obr. 6	Mapa naučné stezky Terčino údolí	Brožura - Průvodce naučnou stezkou NPP Terčino údolí	7.10.2011
Obr. 7	Mapa trasy Terčino údolí - hrad Nové Hrady	www.mapy.cz	7.10.2011
Obr. 8	Turista	http://www.lipnicens.unas.cz/turistika/turistika.htm	7.10.2011
Obr. 9	Bota	http://www.ceskydomov.cz/olomouc/clanek/editorial-obuvnici-premysli-vyprodej-spicatych-bot-ano-ci-ne	7.10.2011

Obr. 10	Pohled na Terčino údolí	http://www.kohoutikriz.org/priloha/buquo.php	7.10.2011
Obr. 11	Hamr	http://www.taniassecret.cz/uvod/jizni-cechy/rozmbersky-rok-2011/nove-hrady/tercino-udoli/	7.10.2011
Obr. 12	Niva řeky Stropnice	http://www.naturfoto.cz/niva-reky-stropnice-fotografie-2948.html	7.10.2011
Obr. 13	Lázněčky	http://dobrounoc.cz/fotogalerie/penzion-tereziiny-laznicky.html	7.10.2011
Obr. 14	Modrý dům	http://itras.cz/tercino-udoli/galerie/12401/	7.10.2011
Obr. 15	Dřípátka horská	http://www.enviport.cz/dripatka-horska-soldanella.aspx	7.10.2011
Obr. 16	Průhledy	Brožura - Průvodce naučnou stezkou NPP Terčino údolí	7.10.2011
Obr. 17	Tvrz Cuknštejn	http://itras.cz/tvrz-cuknstejn/galerie/12533/	7.10.2011
Obr. 18	Veduta se Židovským pavilonem	Brožura - Průvodce naučnou stezkou NPP Terčino údolí	7.10.2011
Obr. 19	Modrásek očkovaný	http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id160825/?taxonid=51448&type=1	7.10.2011
Obr. 20	Strom svatebčanů	http://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/strom-svatebcanu-hlidaji-skritci20110823.html	7.10.2011
Obr. 21	Zanice zimolezová	http://botany.cz/cs/diervilla-lonicera/	7.10.2011
Obr. 22	Kakost hnědočervený	http://botanika.wendys.cz/kytky/foto.php?418:	7.10.2011
Obr. 23	Švýcarský dům	http://janbraum.unas.cz/novohradsko/nhrady.htm	7.10.2011
Obr. 24	Turistika	http://tourist.posazavi.com/cz/aktivni_turistika.asp	8.10.2011
Obr. 25	Otazník 2	http://history-if.blog.cz/0910	8.10.2011
Obr. 26	Zamyšlení	http://www.podlahy-rejfeck.cz/	8.10.2011
Obr. 27	Tužka	http://wiki.rvp.cz/Kabinet/0.0.0.Kliparty/P%C5%99edm%C4%9Bty/skolni_potreby	8.10.2011
Obr. 28	Kontejner na plast	http://www.mujilove.cz/odpadove-hospodarstvi/trideni-odpadu/plast/	9.3.2012
Obr. 29	Kontejner na papír	http://www.mujilove.cz/odpadove-hospodarstvi/trideni-odpadu/papir/	9.3.2012
Obr. 30	Kontejner na sklo	http://www.prezletice.cz/trideny-odpad/	9.3.2012
Obr. 31	Sběrný dvůr	http://www.stehovani-nonstop.cz/sberne_dvory.php	9.3.2012
Obr. 32	Dřevní štěpka	http://biom.cz/cz/odborne-clanky/drevni-stepka-zelena-hneda-bila	9.3.2012
Obr. 33	Dřevní peleta	http://www.iexpos.cz/24429-peleta-bal-15-kg.html	9.3.2012
Obr. 34	Dřevní briketa	http://brikopal.cz/	9.3.2012

Obr. 35	Řepka olejka	http://czechfolks.com/plus/2011/01/31/hana-juracakova-pri-praci-premyslim-cesky/	9.3.2012
Obr. 36	Cukrová řepa	http://eidc.blog.cz/0904/cukr-teorie	9.3.2012
Obr. 37	Sláma	http://www.modelyvlacku.cz/index.php?main_page=product_info&cPath=104_135_384&products_id=1546&zenid=8bf43f90a10973f30f088e89bfe87d0b	9.3.2012

Fotografie:

	Název	Zdroj	Datum
Foto. 1	Písčítý chodník	Vlastní zdroj	1.10.2011
Foto. 2	Dřevěný chodník	Vlastní zdroj	1.10.2011
Foto. 3	Vodní chodník	Vlastní zdroj	1.10.2011
Foto. 4	Dřevěné schody	Vlastní zdroj	1.10.2011
Foto. 5	Lesy	Vlastní zdroj	1.10.2011

Obrázky pracovní učebnice:

	Název	Zdroj	Datum
Úvodní obrázek	Rybník Březí	http://www.tsviny.cz/tsviny/obrazem.htm	26.10.2011
Obr. 1	Slepá mapa ČR - kraje	http://www.jninterier.cz/pobočky/obchodní-zastupci/	26.10.2011
Obr. 2	Mapa SO ORP Trhové Sviny	http://cs.wikipedia.org/wiki/Trhov%C3%A9_Sviny	26.10.2011
Obr. 3	Tvrz Žumberk	http://www.fotogalerie.ckrumlov.cz/img.php?LANG=cz&gallery=&img=8111701&frekvence=	26.10.2011
Obr. 4	Hrad Nové Hrady	http://fotokokos.cz/Galery/Vylety/Jizni_Cechy_09/index.html	26.10.2011
Obr. 5	Památník Jana Žižky z Trocnova	http://www.turistik.cz/cz/kraje/jihocesky-kraj/okres-ceske-budejovice/borovany-okres-ceske-budejovice/pamatnik-jana-zizky-trocnov/galerie/	26.10.2011
Obr. 6	Geologická mapa ČR	http://vyuka.zsjarose.cz/index.php?action=lesson_det ail&id=113	26.10.2011
Obr. 7	Vltavín	http://www.lovecpokladu.cz/home/svaty-gral-a-cechy-748	26.10.2011
Obr. 8	Výřez geologické mapy Trhosvinenska	http://www.geologicke-mapy.cz/regiony/ku-768154/	26.10.2011
Obr. 9	Diatomit	http://geologie.vsb.cz/loziska/loziska/nerudy/diatomit.html	26.10.2011
Obr. 10	Geomorfologická mapa České republiky	http://www.treking.cz/regiony/celky.htm	26.10.2011

Obr. 11	Skalní mísa I. Douchův háj	http://www.demiurg.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=64&Itemid=31	26.10.2011
Obr. 12	Skalní mísa II. Douchův háj	http://www.demiurg.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=64&Itemid=31	26.10.2011
Obr. 13	Výřez mapy ČR - průměrné roční teploty vzduchu v roce 2010	http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/meteo/ok/images/t10.gif	26.10.2011
Obr. 14	Výřez mapy ČR - roční úhrn srážek v roce 2010	http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/meteo/ok/images/sra10.gif	26.10.2011
Obr. 15	Řeka Stropnice	http://www.naturfoto.cz/niva-reky-stropnice-fotografie-2947.html	26.10.2011
Obr. 16	Vodní dílo Humenice	www.pvl.cz/files/HUmenice.pdf	26.10.2011
Obr. 17	Vodní dílo Římov	http://www.hotelklor.com/okoli-hotelu/vodni-nadrz-rirov-36.html	26.10.2011
Obr. 18	Žárský rybník	http://www.panoramio.com/photo/52716089	26.10.2011
Obr. 19	Výlov rybníka	http://www.chytej.cz/clanky/959/mala-prezentace-ssrv-jakuba-krcina-v-treboni/	26.10.2011
Obr. 20	Kaplička Svatá Trojice	http://www.hrady.cz/wnd_show_pic.php?picnum=62004	26.10.2011
Obr. 21	Pramen u kapličky Svatá Trojice	http://www.hrady.cz/wnd_show_pic.php?picnum=62004	26.10.2011
Obr. 22	Závod balené vody Dobrá Voda	http://www.hbsw.cz/main_static.php?page=profil	26.10.2011
Obr. 23	Zasolování	http://www.ochranapudy.cz/?c=degradace-pudy-trva-cesi-proto-chteji-ozivit-evropskou-smernici-ktera-ji-ma-chranit	27.10.2011
Obr. 24	Eroze	http://www.gamepark.cz/eroze_277324.htm	27.10.2011
Obr. 25	Kontaminace	http://www.enviport.cz/default.aspx?assID=182&cfPage=22	27.10.2011
Obr. 26	Rosnatka okrouhlolistá	http://www.naturfoto.cz/rosnatka-okrouhlolista-fotografie-1936.html	27.10.2011
Obr. 27	Prstenec májový	http://cs.wikipedia.org/wiki/Vstava%C4%8Dovit%C3%A9	27.10.2011
Obr. 28	Dřípatka horská	http://www.enviport.cz/dripatka-horska-soldanella.aspx	27.10.2011
Obr. 29	Bazanovec kytkokvětý	http://itras.cz/rejviz/galerie/9403/	27.10.2011
Obr. 30	Bledule jarní	http://cs.wikipedia.org/wiki/Bledule_jarn%C3%AD	27.10.2011

Obr. 31	Ďáblík bahenní	http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id12600/	27.10.2011
Obr. 32	Páchník hnědý	http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=index&site=NPP_tercino_udoli_cz	27.10.2011
Obr. 33	Zmije obecná	http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=index&site=NPR_brouskuv_mlyn_cz	27.10.2011
Obr. 34	Perleťovec dvanáctitečný	http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=index&site=NPR_brouskuv_mlyn_cz	27.10.2011
Obr. 35	Kuňka ohnivá	http://www.podblanicko-mujkraj.cz/fotografie/fauna/ostatni/	27.10.2011
Obr. 36	Strakapoud prostřední	http://www.naturfoto.cz/strakapoud-prostredni-fotografie-7419.html	27.10.2011
Obr. 37	Modrásek očkovaný	http://www.lepidoptera.cz/index.php?id=194	27.10.2011
Obr. 38	Břehule říční	http://www.nature-photogallery.eu/cz/foto/166-brehule-ricni/?puvod=25	27.10.2011
Obr. 39	Hnízdní stěna Břehule říční v roce 2006	http://www.calla.cz/piskovny/praxe-trebec.php	27.10.2011
Obr. 40	Papoušek Ara	http://www.animalsplanet.estranky.cz/clanky/tropicka-zvirata/papousek-ara.html	27.10.2011
Obr. 41	Medvěd hnědý	http://cs.wikipedia.org/wiki/Medv%C4%9Bd_hn%C4%9Bd%C3%BD	27.10.2011
Obr. 42	Rak říční	http://www.ezoo.cz/zvire.php?zvire_id=173	27.10.2011
Obr. 43	NPR Brouskův mlýn	http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=index&site=NPR_brouskuv_mlyn_cz	27.10.2011
Obr. 44	NPP Terčino údolí	http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=index&site=NPP_tercino_udoli_cz	27.10.2011
Obr. 45	Novohradské hory	http://www.novohradky.info/fotogalerie/indexr.php?gal=priroda&zacatek=9&konec=16	
Obr. 46	PP Ďáblík	http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8E%C3%A1bl%C3%ADk_(p%C5%99%C3%ADrodn%C3%AD_pam%C3%A1tka)	27.10.2011
Obr. 47	PP Ostrolovský újezd	http://cs.wikipedia.org/wiki/Ostrolovsk%C3%BD_%C3%9Ajezd_(p%C5%99%C3%ADrodn%C3%AD_pam%C3%A1tka)	27.10.2011
Obr. 48	PP Žemlička	http://www.geocaching.com/seek/cache_details.aspx?guid=174b9491-fc2a-44ec-9df9-68c804bc44a8	27.10.2011
Obr. 49	Vietnamská menšina	http://kriz.blog.idnes.cz/c/84051/Proc-mohou-Veitnamci-co-nemohou-Romove.html	28.10.2011
Obr. 50	Teplárna na biomasu	www.tzb-info.cz/2960-orc-technologie-v-trhovych-svinech	10.11.2011

Obr. 51	Výřez mapy ČR- zemědělské výrobní oblasti	http://www3.czu.cz/php/skripta/objekt.php?titul_key=76&obj=122&no=Obr. 3.1.4 - 2	10.11.2011
Obr. 52	Obilí	http://www.caslavsko.net/view.php?cislocianku=2008090302-Dozinky	10.11.2011
Obr. 53	Jetel luční	http://www.selgen.cz/katalog/agrotechnika-5/jetel-lucni-71/	10.11.2011
Obr. 54	Historické vozidlo	http://www.trebonsko.cz/cesta-kolem-sveta-jizda-historickych-vozidel	10.11.2011
Obr. 55	Muzeum užitkových vozidel	http://navylet.net/?p=2730	11.11.2011
Obr. 56	Jan Žižka z Trocnova	http://atanova-zasuvka.blog.cz/1001/jan-zizka-z-trocnova	11.11.2011
Obr. 57	Emil Hácha	http://www.hacha.cz/	11.11.2011
Obr. 58	Karel Valdauf	http://www.i-passage.cz/internetova_pasaz/eshop/24-1-Antique/484-4-Karel-Valdauf	11.11.2011
Obr. 59	Franz Steinko	http://www.kohoutikriz.org/priloha/marte.php	11.11.2011
Obr. 60	Buškův hamr	http://www.jiznicechy.cz/cs-CZ/jizni-cechy/temata-a-aktivity/pamatky-a-turisticke-atraktivita.html	11.11.2011
Obr. 61	Hrad Nové Hrady	http://www.pruvodce.com/hrady_zamky_pohlednice/napsani.php3?adr=00527_02.jpg	11.11.2011
Obr. 62	Tvrz Žumberk	http://cestykrajem.cz/katalog/dle-lokalit/objekty/tvrz-zumberk/	11.11.2011
Obr. 63	Tvrz Cuknštějn	http://www.jiznicechy.org/cz/index.php?path=hrad/cukn.htm	11.11.2011
Obr. 64	Kostel Nanebevzetí Panny Marie	http://in.ihned.cz/c1-30489040-jihoceske-valciky	11.11.2011
Obr. 65	Kostel Nejsvětější Trojice	http://www.hrady.cz/index.php?OID=6360&PARAM=2	11.11.2011
Obr. 66	Klášter Nanebevzetí Panny Marie	http://www.nockostelu.cz/index.php?pg=kost1058	11.11.2011
Obr. 67	Božiště Hrádek	http://www.miksik.net/aggregator	11.11.2011
Obr. 68	Festival Karla Valdaufa	http://www.kudyznudy.cz/Aktivita-a-akce/Akce/14--FESTIVAL-DECHOVYCH-HUDEB-KAREL-VALDAUF-2011.aspx	11.11.2011
Obr. 69	Živý betlém	http://www.kudyznudy.cz/Aktivita-a-akce/Akce/Zivy-Betlem-(4).aspx	11.11.2011

Obr. 70	Borůvkobrání	http://www.lidovky.cz/dynobrani-cukrovani-buchtobrani-festivalu-bude-letos-22-pjd-/dobra-chut.asp?c=A110311_134140_dobra-chut_pks	11.11.2011
Obr. 71	Festival AFOD	http://gorgodaemon.sblog.cz/2010/12/	11.11.2011
Obr. 72	Mikuláš a čerti na náměstí	http://www.novehrady.cz/-/g-1469/prehravac=1&p1=1500#vfoto	11.11.2011
Obr. 73	Rybník Čížkrajice	http://www.tsviny.cz/tsviny/obrazem.htm	21.3.2012

Pracovní učebnice str. 22 práce v hodině (hra)

	Název	Zdroj	Datum
Primér	Zemědělství	http://www.mediafax.cz/ekonomika/3051473-Objem-dotaci-do-zemedelstvi-vyplacenyh-SZIF-dosahl-vloni-40-5-miliardy-korun	28.10.2011
	Lesnictví	http://www.mezistromy.cz/cz/zpracovani-dreva/tezba-dreva	28.10.2011
	Rybolov	http://www.enviport.cz/rybolov.aspx?cfPage=5	28.10.2011
	Těžba	http://atanova-zasuvka.blog.cz/1009/10-nejvetsich-bedaru-na-tvari-zeme	28.10.2011
Sekundér	Zpracovatelský průmysl	http://websitespb1.wz.cz/ucitele%20zemepisu/barta/temacelky/fgsfery/zadaniprojekt.htm	28.10.2011
	Potravinářský průmysl	http://www.merak.cz/?potravinarsky-prumysl,15	28.10.2011
	Textilní průmysl	http://ekonomika.idnes.cz/textilni-i-odevni-prumysl-se-v-roce-2008-hluboce-propadl-ppd-/ekonomika.aspx?c=A090218_201242_ekonomika_dp	28.10.2011
	Stavebnictví	http://www.gefos-leica.cz/cz/leica/produkty/22/stavebni-teodolity-a-totalni-stanice	28.10.2011
Terciér	Finančnictví	http://ebanka.infolive.cz/	28.10.2011
	Zdravotnictví	http://www.penize.cz/pojisteni/29415-zdravotnictvi-usa-drahe-pojisteni-ktete-zdaleka-nehradi-vsechno	28.10.2011
	Doprava	http://www.hybrid.cz/novinky/peking-zavadi-prisna-dopravni-omezeni	28.10.2011
	Školství	http://devian.cz/2011/katastrofa-statniho-skolstvi/	28.10.2011
Kvartér	Výzkum	http://www.zdn.cz/denni-zpravy/profesni-aktuality/v-brne-vzniklo-nove-centrum-vyvoje-leku-proti-rakovine-449032	28.10.2011

	Věda	http://www.zdn.cz/denni-zpravy/z-domova/v-brne-otevreli-narodni-tkanove-centrum-za-420-milionu-461463	28.10.2011
	Kosmický výzkum	http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/177628-indie-ztratila-kontakt-se-svou-jedinou-druzici-vesmirna-mise-skoncila.html	28.10.2011
	Archeologický výzkum	http://archeos.cz/archeologicky-vyzkum	28.10.2011

Pracovní učebnice str. 24 čarou spoj (hra)

	Název	Zdroj	Datum
Firma	Gama Group	http://firmy.industry-eu.cz/gama-group-as	10.11.2011
	Colop	http://www.colop.cz/cs/products/customstamps/printernew/printerrectang/id.861758/product.php#	10.11.2011
	Doppler	http://www.doppler.cz/index.php	10.11.2011
	Greiner	http://www.eter.cz/katalog-firem/kovovyroba-strojirenstvi/reg/kraj-jihocesky/	10.11.2011
	Bonus	http://www.b7u.cz/reference-bezpecnostni-agentury/	10.11.2011
	Dobrá Voda	http://pojihoceskychzamcich.net/partneri.html	10.11.2011
	ŽPSV	http://www.rosiva.cz/reference/	10.11.2011
	Silhouette	http://www.b7u.cz/en/reference/	10.11.2011
Produkt	Pneumatika	http://www.inzerce-auto.cz/clanky/zimni-pneumatiky-green-diamond-spickove-pneu-za-skvele-ceny	10.11.2011
	Brýle	http://www.optikahorus.cz/znackove_bryle	10.11.2011
	Zdravotnická potřeba	http://firmy.industry-eu.cz/gama-group-as	10.11.2011
	Razítko	http://www.colop.cz/cs/products/customstamps/printernew/printerrectang/id.861758/image_popup.php?title=Printer52&file=/pkgimg/products/11633000/img_big.jpg	10.11.2011
	Balená voda	http://www.traffic.cz/nealko-napojemineralky-avody-ochucene/dobra-voda-1-5l-malina.html	10.11.2011
	Plastový výrobek	http://www.greiner-extrusion.com/Wood-Plastic-Composites.237.0.html	10.11.2011
	Železniční trať	http://www.zpsv.cz/ShowRef.aspx?ref=99!45522	10.11.2011
	Deštník	http://www.kabelky-tasky.eu/4072_destnik-Doppler-holovy-automaticky-vystrelovaci-sloni-v-cervankach/	10.11.2011

Fotografie pracovní učebnice

	Název	Zdroj	Datum
Foto. 1	Gymnázium Trhové Sviny	vlastní zdroj	16.3.2012
Foto. 2	Poliklinika Trhové Sviny	vlastní zdroj	16.3.2012
Foto. 3	Hotel Atos Trhové Sviny	vlastní zdroj	16.3.2012
Foto. 4	Kulturní dům Trhové Sviny	vlastní zdroj	16.3.2012
Foto. 5	Obchod v Trhových Svinech	vlastní zdroj	16.3.2012
Foto. 6	Pizzerie Rosi Trhové Sviny	vlastní zdroj	16.3.2012
Foto. 7	Masopust (Olešnice)	Vlastní zdroj	18.2.2011

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Pracovní list pro žáky. Součástí empirického šetření na základních školách a gymnáziu. Zpracován v MS Word 2010 v rozsahu 2 stran.

Příloha č. 2

Pracovní list pro žáky – vyplněný.

Příloha č. 3

Dotazník pro vyučující. Součástí empirického šetření na základních školách a gymnáziu. Zpracován v MS Word 2010 v rozsahu 2 stran.

Příloha č. 4

Pracovní list pro žáky k exkurzi „Novohradské poznávání“. Zpracován v MS Word 2010 v rozsahu 9 stran.

Příloha č. 5

Pracovní učebnice. Zpracovaná v MS Publisher v rozsahu 36 stran. Obsah a stránkování učebnice je uveden v samotné učebnici, proto není v obsahu diplomové práce.

Příloha 1 Pracovní list

Název školy:

Třída:

Trhosvinenský region

1.) Nejvyšším vrcholem Novohradských hor je s výškou m n. m. a nejvyšším vrcholem Novohradského podhůří je s výškou m n. m.

2.) Trhosvinenskem protéká známá řeka a potok

3.) Zakroužkujte největší a nejhlubší rybník Novohradska.

a) Byňovský rybník

b) Nakolický rybník

c) Žárský rybník

4.) Na řece Malši byla v letech 1971 – 1978 vybudovaná vodní nádrž....., která slouží jako zdroj pitné vody pro město

5.) V roce 2000 bylo v Novohradských horách vyhlášeno chráněné území:

a) Národní park

b) Chráněná krajinná oblast

c) Přírodní park

6.) Na Trhosvinensku se nachází významná naleziště polodrahokamu, uveďte jeho název a lokality.

.....

7.) Vyjmenujte alespoň 2 přírodní památky Trhosvinenska.

.....

8.) S jakými dalšími správními obvody ORP Trhosvinensko sousedí?

.....

9.) S Trhosvinenskem je spojena řada významných osobností. Doplňte jména těchto osob, podle jejich oboru činnosti a spojte s místem narození nebo místem působnosti.

prezident.....	Horní Stropnice
vojevůdce.....	Trhové Sviny
učitel a vlastivědný pracovník.....	Trhové Sviny
hudebník.....	Trocnov

10.) Jak se nazývá území, jehož název pochází od slovanského kmene, který přišel na území Čech v pátém až šestém století našeho letopočtu. Uveďte název území i slovanského kmene.

.....

11.) Trhosvinensko nabízí velké množství turistických zajímavostí. Pokuste se vyjmenovat alespoň 2 kulturní památky a 1 technickou památku.

kulturní památky.....

technická památka.....

12.) Zakroužkujte možnost, která nabízí správný (zaokrouhlený) počet obyvatel měst Trhové Sviny, Borovany, Nové Hrady.

a) 5 000 a 4 000 a 2 500

b) 4 000 a 4 500 a 3 000

c) 3 000 a 3 500 a 4 000

13.) Jaké znáte významné průmyslové podniky na Trhosvinensku (alespoň 3)? Zároveň ke každému přiřaďte, na jaké odvětví se zaměřují.

.....

.....

.....

14.) Jaký potravinářský podnik, který vyrábí balenou vodu, se nachází v regionu Trhosvinenska? Uveďte název podniku i obce, ve které se nachází.

.....

Příloha 2 Pracovní list – vyplněný

Název školy:

Třída:

Trhosvinenský region

- 1.) Nejvyšším vrcholem Novohradských hor je **Kamenec** s výškou **1076 m n. m.** a nejvyšším vrcholem Novohradského podhůří je **Kohout** s výškou **870 m n. m.**

- 2.) Trhosvinenskem protéká známá řeka **Stropnice** a potok **Svinenský**

- 3.) Zakroužkujte největší a nejhlubší rybník Novohradska.
 - a) Byňovský rybník
 - b) Nakolický rybník
 - c) **Žárský rybník**

- 4.) Na řece Malší byla v letech 1971 – 1978 vybudovaná vodní nádrž **Římov**, která slouží jako zdroj pitné vody pro město **České Budějovice**

- 5.) V roce 2000 bylo v Novohradských horách vyhlášeno chráněné území:
 - a) Národní park
 - b) Chráněná krajinná oblast
 - c) **Přírodní park**

- 6.) Na Trhosvinensku se nachází významná naleziště polodrahokamu, uveďte jeho název a lokality.
Vltavín; Např.: Slavče, Besednice, Ločenice, Chlum nad Malší, Borovany

- 7.) Vyjmenuj alespoň 2 přírodní památky Trhosvinenska.
Např.: NPP Terčino údolí, NPR Brouskův mlýn

- 8.) S jakými dalšími správními obvody ORP Trhosvinensko sousedí?
Kaplice, České Budějovice, Třeboň

9.) S Trhosvinenskem je spojena řada významných osobností. Doplňte jména těchto osob, podle jejich oboru činnosti a spojte s místem narození nebo místem působnosti.

prezident **Emil Hácha** → Horní Stropnice
vojevůdce **Jan Žižka z Trocnova** → Trhové Sviny
učitel a vlastivědný pracovník **Franz Steinko** → Trhové Sviny
hudebník **Karel Valdauf** → Trocnov

10.) Jak se nazývá území, jejíž název pochází od slovanského kmene, který přišel na území Čech v pátém až šestém století našeho letopočtu. Uveďte název území i slovanského kmene.

Doudlebsko, kmen Doudlebů či Dudlebů

11.) Trhosvinensko nabízí velké množství turistických zajímavostí. Pokuste se vyjmenovat alespoň 2 kulturní památky, 1 přírodní a technickou památku.

kulturní památky Např.: hrad a zámek Nové hrady, tvrz Žumberk, zámek Borovany
technická památka Buškův Hamr

12.) Zakroužkujte správnou možnost, která nabízí správný (zaokrouhlený) počet obyvatel měst Trhové Sviny, Borovany, Nové Hrady.

a) 5 000 a 4 000 a 2 500

b) 4 000 a 4 500 a 3 000

c) 3 000 a 3 500 a 4 000

13.) Jaké znáte významné průmyslové podniky na Trhosvinesku (alespoň 3)? Zároveň ke každému připište, na jaké odvětví se zaměřují.

Např.: GREINER – strojírenství, ŽPSV - stavitelství, DOPPLER – textilní průmysl

14.) Jaký potravinářský podnik, který vyrábí balenou vodu, se nachází v regionu Trhosvinenska? Uveď název podniku i obce, ve které se nachází.

Dobrá Voda; Byňov

Příloha 3 Dotazník pro vyučující

Dotazník pro vyučující

Téma: Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Trhosvinenska

název školy

délka Vaší praxe Vaše aprobace.....

1. Ve kterém ročníku se zabýváte problematikou místního regionu Trhosvinensko?
2. Přibližně jakou časovou dotaci tématu věnujete?
3. Mohl/a by jste ve stručnosti nastínit obsah probíraného učiva? (lze uvést i ve zvláštní příloze)
4. Jaké metody a formy výuky využíváte při probírání tohoto učiva? Využíváte také mezioborových vazeb, případně spolupráce s kolegy?

PRACOVNÍ LIST
„Novohradské poznávání“

Jméno:

Třída:

1. zastávka: Vstup do parku – úvodní panel

Napište název rodu a jméno hraběnky, která se zasloužila o úpravy parku.

Po pravé straně teče řeka Stropnice. Všimni si, že v tomto jejím úseku řeka vytváří malé peřeje. Zamysli se, z jakého důvodu peřeje vznikají? Překonával jsi například při sjíždění řeky nějaké peřeje a kde?

2. zastávka: Hamr

Co nebo kdo je mostek? Pokus se ho nakreslit.

Přešli jsme k dalšímu úseku řeky Stropnice. Zamysli se a zkus popsat nivu řeky. Všimni si, jak se v okolí řeky změnilo rostlinstvo. Znáš nějakou rostlinu, která roste v podmáčených stanovištích?

Řeka se v určitých částech klikatí a vytváří zákruty. Jak se odborně těmto zákrutům říká? Jak vznikají? Pokus se je nakreslit.

3. zastávka: Lázníčky

Jak se jmenoval otec hraběnky, po kterém byly pojmenovány Lázníčky?

a) František Paar

b) Václav Paar

c) Josef Paar

Slyšel jsi již někdy slovo kneippování? Co si pod tímto názvem představíš?

4. zastávka: Modrý dům

? K jakému účelu sloužil hraběnce Modrý dům v letních měsících?

? Doplň chybějící slova do verše švýcarského spisovatele Albrechta von Hallera:

*Ó stvořiteli, co vidím, jsou Tvá díla!
Jsi duší;
..... běh a světlo, slunce třpyt a síla
jsou Tvoji výtvořiny a stopy.*

Při povodních v letech 1915 a 1936 voda strhla část Modrého domu, který však již nebyl opraven a zůstal ruinou. Zamysli se, z jakého důvodu vznikají povodně? Pamatuješ si, v jakém roce zasáhly povodně Českou republiku? Postihly povodně Vás osobně nebo nějakého známého? Znáš nějaká protipovodňová opatření?

Pokus se nakreslit tvar údolí, kterým právě procházíme.

Procházíme oblastí, kde dochází k inverzi. Pociťuješ na sobě změny teploty vzduchu? Uměl by jsi popsat tento meteorologický jev? Může docházet k inverzi i ve městě? Porozhlédni se po svahu, možná uvidíš chráněný druh rostliny, dřípatku horskou.

* Změř a zapiš teplotu prostředí.

5. zastávka: Vodopád

Jaké výšky dosahuje vodopád a jak je dlouhý náhon, kterým je vodopád napájen?

Zamysli se, jaký je rozdíl mezi umělým a přírodním vodopádem? Znáš nějaký přírodní vodopád v České republice? Jaký je nejvyšší vodopád světa?

Při průchodu údolím řeky se nám naskytne pohled na příkré svahy. Věděl by jsi z jakých důvodů může docházet ke svahovým procesům? Vyjmenuj nějaké typy svahových procesů.

6. zastávka: Lesy

Napiš ke každé kategorii 3 zástupce, kteří se vyskytují v parku :

strom:

rostlina:

brouk:

pták:

Má les pro člověka nějaký význam a jaké plní funkce? Vyjmenuj všechny druhy lesů, na které si vzpomeneš. Znáš zásady, kterými by se měl člověk řídit, když prochází lesem? Jací činitelé můžou být pro les zkázou?

* Podruhé změř a zapiš teplotu prostředí.

7. zastávka: Průhledy

Popiš jakýkoliv průhled, který sis zapamatoval z informační tabule.

Až se budeme blížit k tvrzi Cuknštejn, zastavíme se a zakreslíme výhled na tvrz.

Jelikož jsme na zeměpisné exkurzi, uděláme si pár praktických pokusů. Víte jak určit čas, když nemáte hodinky?

8. zastávka: Tvrz Cuknštejn

Kdy a kým byla postavena tvrz Cuknštejn?

Prohlédněte si Cuknštejn ze všech stran a pokuste se najít alespoň dva charakteristické prvky gotické stavby.

9. zastávka: Romantické stavby

? Napiš dvě romantické stavby, které se dříve nacházely v parku.

10. zastávka: Louky

? Doplňte chybějící slova do textu:

Právě toten je živnou rostlinou pro vzácného očkovaného, který zde léta ještě před plným květem a klade vajíčka na jeho poupata, ve kterých se vyvíjejí

Na cestě k 11. zastávce si po pravé straně všimni velkého dubu. Tento dub letní se nazývá strom svatebčanů, věděl by jsi proč? Pokud ne, zkus vymyslet příběh, jak asi mohl vzniknout název stromu.

11. zastávka: Dřeviny a byliny

? Tato zastávka se nachází v lese, proto se pokuste najít pařez. Z pařezu se dá vyčíst, jak starý byl strom, když ho porazili, nebo které roky byly extrémně suché. Zakroužkuj, jak se jmenují tyto historické záznamy stromu.

a) letopisy

b) letokružnice

c) letokruhy

Nacházíš se v lese bez buzoly, jak určíš světové strany? Vymysli alespoň pět způsobů orientace. Jistě ti pomůže okolní příroda.

12. zastávka: Švýcarský dům

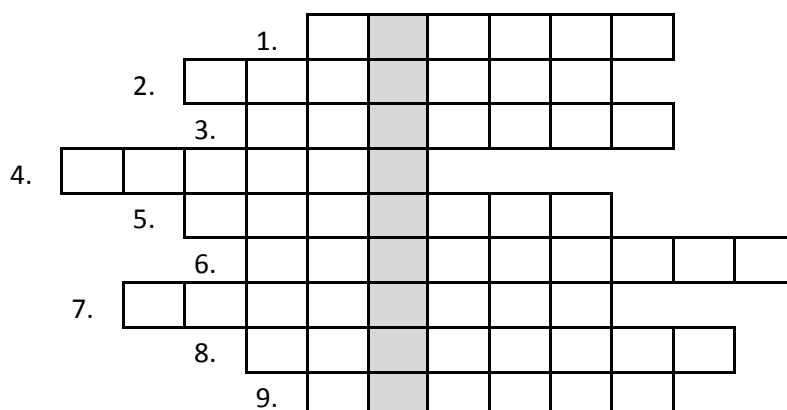
Gabrielin rybník se nachází nedaleko Švýcarského domu. Jaký je rozdíl mezi rybníkem a jezerem? Na čem závisí kvalita vody? Jaký je největší rybník Novohradská? Kdy probíhají výlovy rybníků? Zúčastnil ses některého a kde?

Co znamená termín nebeský rybník?

* Potřetí naměřte a zapište okolní teplotu. Porovnejte naměřené údaje a odvoďte závěr měření.

Na závěr pracovního listu vyplňte křížovku, která vám prozradí další část exkurze:

- 1) Příjmení zakladatele metody kneippování.
- 2) Unikátní umělá stavba parku.
- 3) Přírodní katastrofa, která postihla modrý dům.
- 4) Původní jméno údolí.
- 5) Nedílná součást kompozice parku.
- 6) Řeka, která protéká parkem.
- 7) Chránění chladnomilný druh rostliny.
- 8) Druh motýla, díky kterému byly louky zařazeny do soustavy Natura 2000.
- 9) Jaký hydrosférický prvek byl pojmenován Gabrielin.

Správné odpovědi:

Zastávka č.1 – rod Buquyů; Terezie Buquoyová

Zastávka č.2 – mostek = bílý most, který vede přes řeku Stropnici

Zastávka č.3 – meandr; způsoben boční erozí

Zastávka č.4 – k letnímu bydlení, původně hudební salon

Zastávka č.5 – výška vodopádu =10,5 m; náhon dlouhý 750 m

Zastávka č.6 - strom: jilm drsný, javor klen, jedle bělokorá

rostlina: dříváček horský, sasanka hajní, paprtačka samičí

brouk: páchník hnědý, chrobák lesní, střevlík zahradní

pták: lejsek šedý, žluva hajní, strakapoud prostřední

Zastávka č.7 – průhled z Tonicčiny chýše na řeku s vodopádem

Zastávka č.8 – 1488-1491; Vilém Pouzar z Michnic

Zastávka č.9 – Ruina, Filemonova chýše

Zastávka č.10 – krvavec; modráška; krvavců; housenky

Zastávka č.11 – c) letokruhy

Zastávka č.12 – rybník je napájen srážkovou vodou

Vyluštěná tajenka:

				1.	K	N	E	I	P	P		
		2.	V	O	D	O	P	Á	D			
			3.	P	O	V	O	D	N	Ě		
4.	K	R	Á	S	N	É						
		5.	P	R	Ů	H	L	E	D			
			6.	S	T	R	O	P	N	I	C	E
7.	D	Ř	Í	P	A	T	K	A				
			8.	M	O	D	R	Á	S	E	K	
				9.	R	Y	B	N	Í	K		

Příloha 5 Pracovní učebnice pro 2.stupeň
základních škol

**Poznávej svůj
region
Trhosvinensko!!!**

Obsah:

Několik slov úvodem	3
Poloha regionu	5
Fyzicko-geografická charakteristika	
Geologie	7
Geomorfologie	9
Podnebí	10
Vodstvo	11
Půdy	14
Fauna a flóra	15
Ochrana přírody	
Socioekonomická charakteristika	
Obyvatelstvo	20
Hospodářství	22
Zemědělství	23
Průmysl	24
Doprava	26
Služby	28
Cestovní ruch	30
Hry	33
Slovo na závěr	36

Milý žáku,

vítám Tě v našem regionu Trhosvinensko. Jak jistě víš, region se nachází v jihovýchodní části Jihočeského kraje a sousedí s Rakouskou republikou. Spolu s pracovní učebnicí se vydáš na cestu po okolí tvého bydliště, které by ti mělo být nejvíce známé. Pomocí textu, obrázků či netradičních úkolů se seznámíš s historií, přírodními krásami, obyvatelstvem, kulturními památkami, průmyslem, ale i faunou a flórou regionu Trhosvinensko. I když si myslíš, že své okolí dobře znáš, věř, že na stránkách objevíš řadu zajímavostí.

Nejdůležitější informace jsou v textu zvýrazněny tučně, doplňkové učivo je označeno kurzívou. V učebnici tě čeká řada úkolů, proto zapoj co nejvíce mozkových závitů, které ti dopomohou k jejich vyřešení. Úkoly nejsou těžké, jen vyžadují tvoji pozornost a soustředěnost. Pokud si nebudeš vědět rady s nějakým úkolem, vyučující ti jistě poradí. Vždyť znát dobře svůj region, je výsada dobrého geografa.

Proto neztrácejme čas a s chutí do práce !!!

Poznámka:

Symbol, který označuje...

úkol pro tebe

zajímavost

domácí práci (např. referát)

tip (např. projekt, exkurze)

Tvůj první úkol se bude týkat pověstí, které jsou spjaté s regionem Trhosvinenská. Doufám, že tě tento úkol bude bavit a nastartuje tě k další práci s pracovní učebnicí Vzhůru do bádání...

Vyhledej a doplň:

- Pověsti, které se váží k městu Trhové Sviny. Níže jsou uvedeny tři první odstavce pověstí. Tvým úkolem bude pověsti dopsat, pomůže ti úryvek textu a název pověsti. Poté vyhledej jejich správné znění a tvůj výtvar porovnej se spolužáky ve třídě. Kdo bude nejbližně správnému znění pověsti?

Město z viny zrozené

„Bylo mlhavé podzimní ráno. Pán z Čížkrajic si vyšel na lov, jako ostatně často v tomto ročním období. Toho dne se mu však nedařilo - šípy z jeho luku byly jako očarované, naháněči se marně snažili vyplašit v křovinách zajíce nebo koroptve a když přece vyplašená zvěř vyběhla nebo vzlétla, pán z Čížkrajic chybil.“.....

O svini a zvonu

„Za humny nevelké osady, místy, kde dnes stojí fara, kráčela kdysi svině. Jelikož šlo o kraj již osídlený, dá se předpokládat, že to byla svině domácí. Najednou propadla jakési prasečí extázi, zastavila se a zabořila rypák do měkké země. A ryla. Odhazovala kolem sebe hlínu, jako by nebyla svině domácí, nýbrž divoká. A vyryla - zvon. Ležel tam majestátně na 48°50'30'' severní šířky a 32°18'8'' východní délky, 450 metrů nad hladinou Adrijského moře, a unavená svině zalehla.“.....

O třech mládencích

„Kousek za Sviny měl pole střední zemědělec Vaněk. Jednou, když se svým volem Radomilem prováděl podzimní orbu, zaslechl zpěv. To se zase starej Balangár namazal, pomyslel si a chystal se orat dál. Sotva však převrátil první hroudu, ozval se zpěv znovu. To nejni Balangár, usoudil Vaněk a ohlédl se po hlasu. Nikoho ale neviděl. Sotva vzal do ruky kleče, ozval se zpěv znovu. Někdo si dělá psinu, pomyslel si otráveně, když se znovu ohlédl a kde nic, tu nic.“.....

Vyhledej :

- Další pověsti, které se vážou k místu tvého bydliště.

POLOHA REGIONU

Nejdříve si vymezíme polohu regionu v celorepublikovém měřítku. Během tvého studia jsi se jistě setkal (a) se slepou mapou České republiky. Proto ti nebude činit potíže se v mapě orientovat a zakreslovat do ní.

Práce s mapou: (Následující úkoly prováděj bez použití atlasu. Až budeš hotov (a) vše oprav podle mapy ve školním atlase):

- Vybarvi kraj, ve kterém se region Trhosvinensko nachází.
- Pokus se vyznačit hranice SO ORP Trhové Sviny.

Obr. 1 Slepá mapa České republiky - kraje

Napiš:

- Správné obvody, které sousedí s ORP Trhosvinensko.
- Zemi, s níž má SO ORP Trhové Sviny společné hranice.
- A tečkou vyznač název silničního hraničního přechodu, který leží v našem regionu.

Zamysli se:

- Je poloha regionu Trhosvinenska výhodná? Ve skupině se pokuste polohu regionu posoudit např. podle: vzdálenosti od větších měst, krajského města České Budějovice a hlavního města Prahy; vzdálenosti od státních hranic a jejich dostupnosti. Na čem jste se shodli? Je poloha vašeho regionu pro lidi výhodná? Výhody a nevýhody zapište přehledně na tabuli.

Správní obvod obce s rozšířenou působností Trhové Sviny – SO ORP Trhové Sviny

Práce s atlasem:

- Mapa znázorňuje SO ORP Trhové Sviny. Červeně je vyznačené město Trhové Sviny. S pomocí atlasu do mapy napiš názvy ostatních měst či obcí. Orientuj se podle hranic měst či obcí.

Obr. 2 Mapa SO ORP Trhové Sviny

- Následující úkol bude souviset s mapou SO ORP Trhové Sviny. Poznáš na obrázku kulturní či historickou památku? K obrázku přiřpiš její název a číslo obrázku zanes podle výskytu správně do mapy.

Obr. 3.....

Obr. 4.....

Obr. 5.....

Doplň:

Rozloha SO ORP Trhové Sviny činí..... Pro rok 2010 se hodnota počtu obyvatel ustálila na počtu..... Hustota obyvatel na 1 km² je Napiš, kolik měst se nachází v SO ORP Trhové Sviny..... a vypiš jejich názvy

..... Spočítej na mapě, kolik obcí tvoří region Trhosvinensko:.....

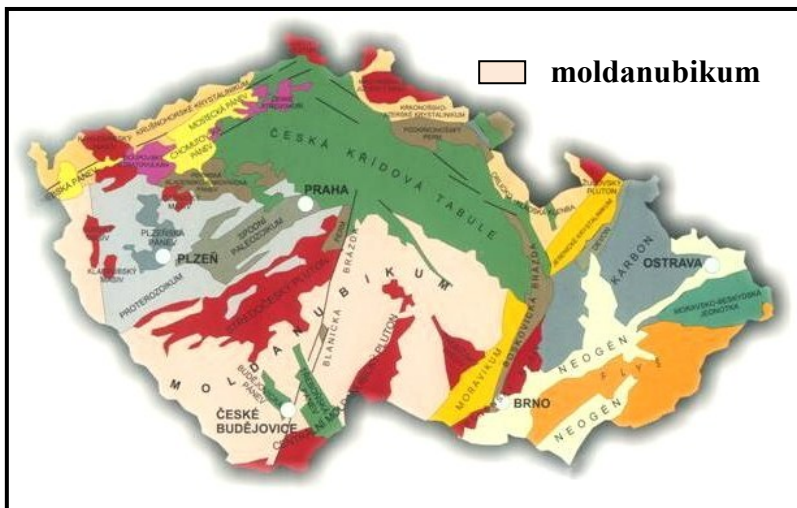

Ve skupinách vytvořte plán města či vesnice, ve kterém žijete. Plán by měl obsahovat: náměstí (náves), hlavní silnici, železnici, vodní toky, rybníky či nádrže, zeleň, objekty poskytující lidem služby (školu, knihovnu, úřad, kostel, obchody, firmy atd.), historické objekty, trvale obydlená stavení, místa pro volný čas a sport, místo třídění odpadu, skládku či čističku. Nezapomeňte na světové strany, vysvětlivky a měřítko. Plány pak vystavte a ohodnoťte. Na každém plánu najděte něco pozitivního a doporučte, jak ho ještě vylepšit.

FYZICKO-GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA REGIONU

Geologie

SO ORP Trhové Sviny patří k Českému masivu, který je převládající geologickou jednotkou na území České republiky. Pohorí vzniklo hercynským vrásněním v prvohorách. Trhosvinenský region se nachází v jeho nejstarší části, **moldanubiku**. Základními horninami jsou silně metamorfované horniny (pararuly, ortoruly aj.) nebo hlubinné vyvřeliny (žuly, granodiority apod.)

Obr. 6 Geologická mapa České republiky

Odpověz:

- Vyskytuje se ve tvém okolí lom? Věděl (a) by jsi jakou horninu zpracovává a jaký je její výsledný produkt?
- Probíhá v současnosti na Trhosvinensku těžba nějakého nerostu?

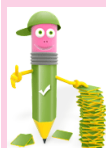

Zjistí:

- Na Trhosvinensku se nachází významná naleziště polodrahokamu, věděl (a) by jsi jeho název?

Obr. 7.....

Do příští hodiny vypracuj krátký referát. Se spolužáky si rozděl tyto témata týkající se polodrahokamu: teorie vzniku; chemické složení a vlastnosti; sbírky v národním muzeu či jiné soukromé sbírky; lokality výskytu; využití polodrahokamu.

Zopakuj si:

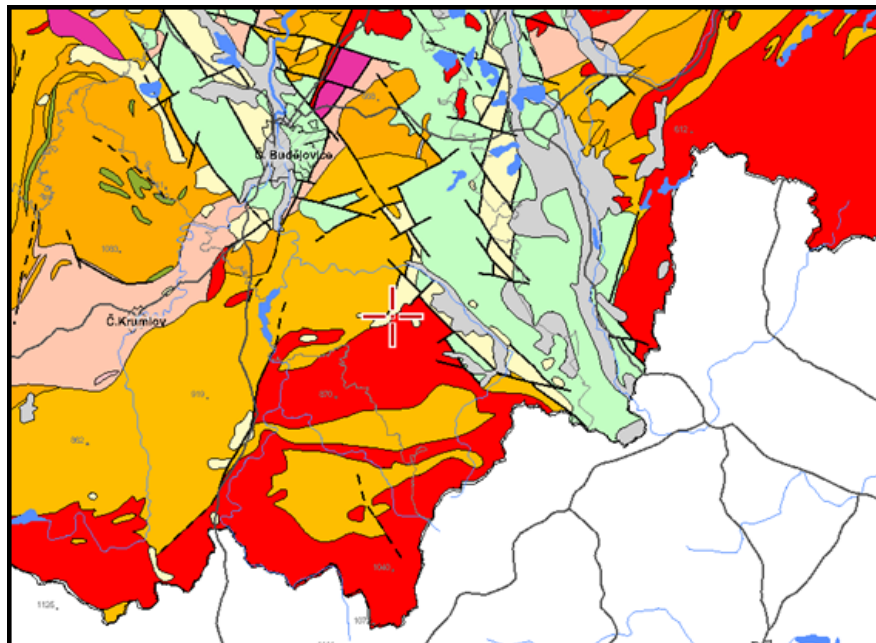
- Pomocí geologické mapy Trhosvinenska přiřaď jednotlivé horniny z nabídky do správné skupiny. Výsledek ti prozradí geologické složení tvého okolí.

žuly; hlíny; ortoruly; písky; spraše; diorit; šterky; pískovce; pararuly; jíly; gabra; granulity

 horniny vyvřelé (magmatické):

 horniny přeměněné (metamorfované):

 horniny usazené (sedimentární):
(druhohorní, třetihorní, čtvrtohorní)

Obr. 8 Výřez geologické mapy Trhosvinenska

Diatomit je sedimentární hornina, složená převážně z mikroskopických schránek sladkovodních nebo mořských rozsivek (diatom). Největší akumulace diatomitu v Čechách se nachází v jihočeských pánvích. Jediné evidované a zároveň těžené ložisko v České republice je mezi Borovany a Ledenicemi. Využití např. výroba filtrů či tepelných izolátorů.

Obr. 9 Diatomit

Geomorfologie

Celý region Trhosvinenska spadá do dvou geomorfologických oblastí, **Šumavské hornatiny** a **Jihočeských pánví**. Šumavská hornatina se dělí na čtyři celky, ale do našeho regionu spadají jen *Novohradské hory* a *Novohradské podhůří*. Z jihočeských pánví zasahuje ze severu do OS ORP Trhové Sviny jen *Třeboňská pánev*.

Výškový rozdíl rozděluje region Trhosvinensko na dvě části. Vyšší jižní část regionu, kam zasahuje Novohradské podhůří s nejvyšším vrcholem Vysoká **1043 m n.m.** Oproti tomu rovinnatý sever, kde se nadmořská výška pohybuje okolo **500 m n.m.**

Obr. 10 Geomorfologická mapa České republiky

Doplň:

Nejvyšším vrcholem Novohradských hor je s výškou..... m n.m. a nejvyšším vrcholem Novohradského podhůří je s výškou..... m n.m.

Jednou z geomorfologických zajímavostí Trhosvinenska je výskyt velkých a poměrně dobře zachovalých skalních mís. Nejlépe vytvořené a

Obr. 12 Skalní mísa II. Douchův háj

zachovalé skalní mísy jsou v jižním okolí obce Slavče.

Obr. 11 Skalní mísa I.

Skupina podobných balvanů *Douchův háj* s dokonale vytvořenou mísovitou prohlubní je v tzv.

Douchově háji u Dobrkovské Lhotky.

Podnebí

Jak bylo již zmíněno v minulé kapitole OS ORP Trhové Sviny je rozděleno na dvě výškově rozdílné části. Nejinak to bude s průměrnými teplotami a úhrnem srážek. Severní rovinatá část regionu patří do **mírně teplé oblasti**. Se zvyšující se nadmořskou výškou směrem k Novohradskému podhůří a Novohradským horám se oblast mění na **mírně chladnou**.

Odpověz:

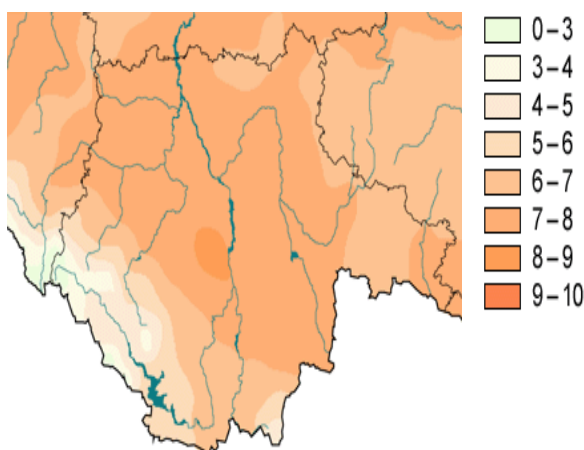
- Jaký je rozdíl mezi počasím a podnebím?
- Zaznamenal (a) jsi v regionu nějaký výraznější klimatický jev např. kroupy, silný vítr, bouřky apod.?
- Zasáhla náš region někdy povodeň? Jak vzniká a jaké má následky?
- Do příští hodiny vyhledej předpověď počasí přímo pro místo tvého bydliště.

Odpověz:

- Pomocí těchto dvou výřezů z map České republiky vypiš průměrnou roční teplotu vzduchu a průměrný roční úhrn srážek regionu Trhosvinenska za období 1961-1990. Nezapomeň, že se na našem území může vyskytovat více průměrných teplot i srážek. Pokud si nevíš rady s přesnou polohou OS ORP Trhové Sviny, použij atlas. Nejdříve si správně vyznač hranice regionu, poté určíj teploty a srážky.

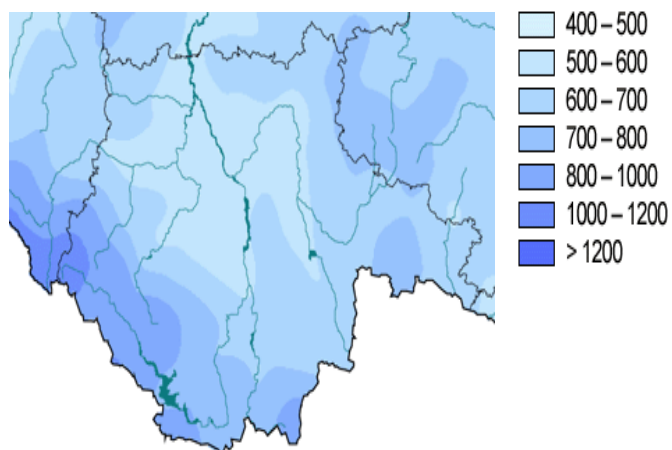
**Průměrná roční teplota vzduchu
za období 1961-1990 (°C)**

.....
.....

Obr. 13 Výřez mapy České republiky -
průměrné roční teploty vzduchu v roce 2010

**Průměrný roční úhrn srážek
za období 1961-1990 (mm)**

.....
.....

Obr. 14 Výřez mapy České republiky -
roční úhrn srážek v roce 2010

Vodstvo

Řeky

Nejvýznamnějším tokem regionu Trhosvinensko je řeka **Stropnice**, která je důležitým pravostranným přítokem řeky *Malše*. Stropnice pramení jižně od obce Šejby při hranicích s Rakouskem pod vrchem Vysoká (1034 m n. m.) ve výšce 780 m. Stropnice je dlouhá 54 km a její plocha povodí měří 402 km². Nejprve teče severním až severovýchodním směrem. Po proudu u Nových Hradů posiluje tok říčky zprava *Novohradský potok*. Zhruba po dalších pěti kilometrech se řeka obrací na severozápad k Borovanům, odkud dále pokračuje na západ. Nedaleko svého ústí na pátém říčním kilometru přibírá Stropnice zleva svůj největší přítok **Svinenský potok**, který je dlouhý 34 kilometrů.

Obr. 15 Řeka Stropnice

Vodní díla

Obr. 16 Vodní dílo Humenice

Na 45. kilometru řeky Stropnice pod obcí Horní Stropnice bylo v letech 1985-1988 postaveno **vodní dílo Humenice**. Nádrž délky cca 1,5 km má objem 808 000 m³ a zatápí plochu 15,6 ha. Břehy nádrže jsou přírodního charakteru a v její horní části jsou zachovány nešlechtěné dřeviny.

Zjistí:

- Z jakého důvodu bylo postaveno vodní dílo Humenice?

Doplň:

- Do regionu Trhosvinenska částečně zasahuje vodní dílo, které máte doplnit do textu. Ke správné odpovědi ti možná napoví obrázek.

Obr. 17.....

Na řece Malši byla v letech 1971 – 1978 vybudovaná vodní nádrž....., která slouží jako zdroj pitné vody pro město.....

Zamysli se:

Za jakým účelem se stavějí vodní přehrady? Vymysli alespoň 3 funkce vodních děl:

- 1).....
- 2).....
- 3).....

Rybníky

Pro jižní Čechy je typické rybníkářství. Počátek zakládání rybníků sahá do 13. století. Důkazem je i Žárský rybník.

Žárský rybník patří k nejstarším v České republice a písemně je zmiňován v roce 1221. Zároveň je největším (120,45 ha) a nejhlubším (3,5 m) rybníkem na Novohradsku. Zadržuje 1,6 milionu m³ vody a délka jeho hráze je 300 m. Na umělém ostrově zřídili Buquoyové v letech 1716-18 přírodní park s alejemi

Obr. 18 Žárský rybník cizokrajných dřevin a letohrádkem uprostřed. Ten byl za minulého režimu zničen a ostrůvek využíván k chovu kachen.

Rybářství Nové Hrady patří mezi největší producenty barevných ryb v republice.

Tyto ryby (jesen zlatý, karas zlatý) jsou vhodné do bazénů, kašen a akvárií. Zásobí kromě tuzemska i trhy v Německu, Rakousku, Itálii, Francii, Belgii, Polsku a na Slovensku.

Obr. 19 Výlov rybníka

Odpověz:

- Jaké funkce plní rybník v krajině?
- Vyjmenuj alespoň 3 rybníky z regionu Trhosvinenska (pokud budeš nucen (a) použít atlas, vypiš si jich alespoň 6).
- Které rybníky jsou využívány k rekreaci a které jen na chov ryb?

Obr. 20 Kaplička Svatá Trojice

V obci Svatá Trojice nedaleko barokního kostela Nejsvětější Trojice se nachází kaplička s vyvěrajícím pramenem pitné vody, která podle pověsti léčí zrak.

Obr. 21 Pramen u kapličky Svatá Trojice

Na projekt zabývající se čistotou vody v regionu Trhšovská. V našem regionu se vyskytuje řeka, potok, rybník, vodní přehrada i pramen. Proto záleží na místě vaší školy, ale také na vás, jaký vodní zdroj si vyberete. Vytvořte skupiny a během tří týdnů pozorujte kvalitu vody. Můžete posuzovat např.: Zda je voda průzračná či viditelně znečištěná? Čím je znečištěná? Nachází se ve vodě tuhý odpad? Kdo vodu znečišťuje? Závěrem by mohlo být vyhodnocení, zda je voda pitná či nikoliv nebo zda se v ní můžeme koupat. S pozorováním vodních zdrojů můžeme spojit i procházku po okolí. Kdy se v rámci zeměpisu můžeme zabývat tématy znečištění vod, protipovodňovými opatřeními, apod. Tato práce v terénu může využívat i mezipředmětové vztahy například: (přírodopis - určování fauny a flóry v okolí vodních toků; chemie - rozbory vody; dějepis - historie rybníkářství).

pozn. Do procházky lze zahrnout i návštěvu čističky odpadních vod.

V našem regionu se nachází výrobní závod balené vody Dobrá Voda, který čerpá vodu z hlubinného zdroje v Byňově. Vlastní vrt získává vodu z obrovského podzemního jezera v unikátní hloubce 260 metrů. Jezero vzniklo před 16.000 lety, což prokázala svými výzkumy Universita Karlova. Na rozdíl od povrchových vod není tedy kvalita Dobré vody ovlivňována ničím, co se děje na povrchu země či v nízkých hloubkách. Díky nepropustnosti geologických vrstev je naprosto vyloučen styk se současnou povrchovou vodou.

Obr. 22 Závod balené vody Dobrá Voda

Půda

Půdy jsou nedílnou součástí našeho života. Pro člověka představují nenahraditelný přírodní zdroj obživy. Půdy mohou být využívá pro zemědělské i lesnické účely. Jistě víš, že v dnešní době se snižuje rozloha, ale i kvalita půd. Je to většinou způsobeno lidskou činností a jejím nešetrným zacházením s půdami.

Práce s atlasem:

- V atlase České republiky (nejlépe sešitový atlas pro základní školy a víceletého gymnázia) vyhledej mapy, které se týkají půd. Vypiš si druhy a typy půd, které se vyskytují v OS ORP Trhové Sviny.

Vyhledej a odpověz:

- Věděl (a) by jsi jaký je rozdíl mezi půdním druhem a půdním typem?
- Jaký je nejrozšířenější půdní typ v České republice a v Jihočeském kraji?
- Může člověk ovlivnit úrodnost půd? Jakým způsobem?
- Seřaď půdy podle úrodnosti od nejúrodnější po méně úrodné (označ číslicí).

podzol ()

hnědozem ()

černozem ()

- Jaké jsou příčiny znehodnocování a úbytku zemědělské půdy?
- Co znamená degradace půd? Pokus se vyhledat tyto pojmy, které souvisí s degradací půd a vysvětli je. Obrázky ti napoví.

eroze –

zasolování –

kontaminace –

Obr. 23.....

Obr. 24.....

Obr. 25.....

Fauna a flóra

Na území regionu Trhšovská se nachází řada klasických, ale i zajímavých druhů rostlin a živočichů. Můžeme je rozdělit například podle ekosystémů: ekosystém luk, polí, rybníků, lesů, nivy řek a apod.

Přiřad':

• V rámečku máš názvy rostlin. Tvým úkolem je názvy správně přiřadit k obrázkům.

Dřípatka horská	Rosnatka okrouhlostá	Prstenec májový	Ďáblík bahenní
Bledule jarní		Bazanovec kytkokvětý	

Obr. 26.....

Obr. 27.....

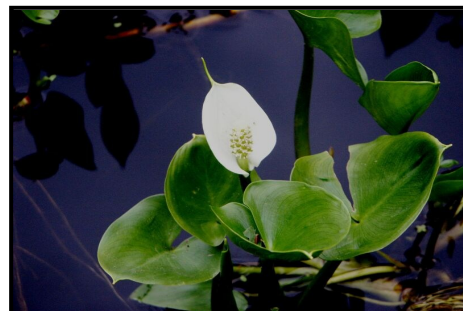
Obr. 28.....

Obr. 29.....

Obr. 30.....

Obr. 31.....

Přřad':

• V rámečku máš názvy živočichů. Tvým úkolem je názvy správně přiřadit k obrázkům.

Páchník hnědý

Strakapoud prostřední

Modrásek očkovaný

Zmije obecná

Perleťovec dvanáctitečný

Kuňka ohnivá

Obr. 32.....

Obr. 33.....

Obr. 34.....

Obr. 35.....

Obr. 36.....

Obr. 37.....

Obr. 38 Břehule říční

Pískovna Třebeč je jedním z největších
hnízdíšť břehule říční v Jihočeském kraji.

Obr. 39 Hnízdní stěna Břehule říční v roce 2006

Obr. 40 Papoušek Ara

Zoopark byl založen v roce 2007 a specializuje se na chov vzácných druhů exotických zvířat (kočkovité šelmy, primáti, plazi, afričtí a asijské kopytníci). Mimo specializaci park chová také šakaly, medvěda hnědého, medvídkovité šelmy a velké papoušky rodu Ara.

Obr. 41 Medvěd hnědý

Zjistí:

- *Název vesnice, ve které se nachází park exotických zvířat.*
- *Jakým prvenstvím se může park exotických zvířat pochlubit?*

V mlýnském náhonu Buškova hamru se vyskytuje rak říční, který je považován za nejnámějšího indikátora znečištěných vodních toků.

Obr. 42 Rak říční

Na procházku po okolí. Spojte se s vyučujícím přírodopisu a projděte si Přírodovědnou naučnou stezku Trhosvinensko. Jistě zde najdete zajímavé druhy rostlin a živočichů.

Ochrana přírody

V průběhu staletí byla lidskou činností krajina přeměněna nebo v některých případech i zničena. Proto byly vydány zákony na ochranu přírody. V České republice byl vyhlášen „Zákon o ochraně přírody a krajiny“ roku 1992.

V regionu Trhosvinenska se nachází řada maloplošných chráněných území. Některé z nich si představíme.

Vyhledej:

- K národní přírodní rezervaci a národní přírodní památce vyhledej druhy rostlin a živočichů, které se v těchto oblastech vyskytují.

Národní přírodní rezervace Brouskův mlýn byla vyhlášena v roce 1991 na rozsáhlém úze-

mí v nivě řeky Stropnice na celkové rozloze 138,20 ha. Hlavním předmětem ochrany je rozsáhlý komplex cenných společenstev vodní, mokřadní a luční vegetace s výskytem mnoha vzácných a ohrožených rostlinných druhů. Jedná se o hnízdní a potravní biotop ptáků, vyskytují se zde početné populace obojživelníků, měkkýšů a hmyzu.

Obr. 43 NPR Brouskův mlýn

rostlinstvo:.....

živočišstvo:.....

Národní přírodní památka Terčino údolí byla vyhlášena v roce 1949. Rozloha památky je

138,29 ha. Celé území je vklíněno mezi Novohradské hory a Třeboňskou pánev na jihozápadním okraji města Nové Hrady. NPP Terčino údolí představuje mimořádný příklad rané krajinářské tvorby, čímž se řadí k nejvýznamnějším historickým parkům v České republice. Kromě hodnot krajinářského parku se zde vyskytují regionálně významné populace zvláště chráněných rostlin.

Obr. 44 NPP Terčino údolí

rostlinstvo:.....

živočišstvo:.....

Obr. č.45: Novohradské hory

Novohradské hory je rozsáhlá oblast s významnou přírodní a estetickou hodnotou, s harmonicky utvářenou horskou a podhorskou krajinou. Oblast, která je významná vysokým stupněm zachovalosti přírodního prostředí, na jehož formování se podílí přírodě blízké lesní a luční ekosystémy, rašeliniště, rybníky a prameniště, a dále dochované historické hodnoty území.

Zakroužkuj:

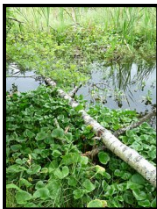
• V roce 2000 bylo v Novohradských horách vyhlášeno chráněné území:

- a) Národní park b) Chráněná krajinná oblast c) Přírodní park

Zjistí:

• Názvy tří přírodních památek, které se vyskytují na území SO ORP Trhové Sviny. Možná ti pomůže malá nápověda.

Obr. 46 Přírodní památka..... se nachází v nivě Keblanského potoka v úseku pod osadou Keblany. Název chráněnému území dal zde hojně rostoucí druh chráněné rostliny *Ďáblík bahenní*.

Obr. 47 Přírodní památka leží u stejnojmenné obce v údolí pravostranného přítoku Stropnice. Zdejší drabčík *Olophrum consimile* je jinde v ČR znám jenom z historických nálezů..

Obr. 48 Přírodní památka..... nachází se v Třeboňské pánvi 3 km východně od Borovan. Vyskytuje se zde řada zvláště chráněných druhů rostlin např. rosnatka okrouhlostá.

Zjistí a odpověž:

- Slyšel (a) jsi o soustavě chráněných území Natura 2000? Zjistí o ní co nejvíce informací. Nachází se v našem regionu oblast patřící do Natury 2000?
- Věděl (a) by jsi co znamená památný strom? Vyskytuje se v tvém okolí?
- Jaký je rozdíl mezi maloplošným a velkoplošným chráněným územím?
- Vysvětli termín významný krajinný prvek.

SOCIOEKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA REGIONU

Obyvatelstvo

Většina území OS ORP Trhové Sviny byla před 2. světovou válkou poměrně hustě osídlena, v řadě obcí byla poměrně silná německá menšina. Po odsunu se počet obyvatel výrazně snížil, přičemž celý pás podél hranic se tehdy nacházel v hraničním pásmu se všemi negativními dopady na osídlení a dosídlování.

Zamysli se:

- Jaké mohly být negativními dopady na osídlení a následné dosídlování po odsunu německých obyvatel? S učitelem rozved'te diskuzi na toto téma..

Celkový počet obyvatel pro OS ORP Trhové Sviny v roce 2010 činil **18 391 obyvatel**.

Zakroužkuj:

- Možnost, která nabízí správný (zaokrouhlený) počet obyvatel měst Trhové Sviny, Borovany, Nové Hrady (k městům jsou připočítány i jejich místní části).
a) 5 000 a 4 000 a 2 500 b) 4 000 a 4 500 a 3 000 c) 3 000 a 3 500 a 4 000

Hustota obyvatel na 1 km² vztažená k roku 2010 pro region Trhosvinenska je **40 obyv/km²**

Vyhledej:

- Hustotu zalidnění České republiky Jihočeského kraje a porovnej jí s OS ORP Trhové Sviny. Následný výsledek pak odůvodni.

Zamysli se:

- Pokus se vymyslet důvody, proč v roce 2001, 2005, 2010 pozvolna vzrůstal počet obyvatel v SO ORP Trhové Sviny (v tabulce najdeš přesné údaje).

Trhové Sviny	2001	2005	2010
Počet obyvatel	17 226	17 688	18 391

Zdroj: czso

Vysvětlí:

(úkoly jsou velmi náročné, ale s pomocí vyučujícího si s nimi jistě poradíš)

- **Přirozený přírůstek** – Jak se vypočítává, pokus se najít údaje o našem regionu.
- **Věkovou pyramidu** – Jaké je zastoupení obyvatel v OS ORP Trhové Sviny v předproduktivním, produktivním a poproduktivním věku? Porovnej s údaji České republiky. Na základě získaných údajů vytvoř věkovou pyramidu.
- **Sčítání lidu** – Kdy proběhlo poslední sčítání, kde najdeš údaje o sčítání?

Práce s tabulkou:

- Porovnej údaje z tabulky a vyhodnoť rozdíly mezi OS ORP Trhové Sviny a ostatními ORP Jihočeského kraje v roce 2010. Závěrem zdůvodni výsledky.

	Sňatky	Rozvody	Živě narození	Potraty		Zemřelí	Přirozený přírůstek	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek stěhováním	Celkový přírůstek
				celkem	UPT ¹⁾						
Absolutní údaje											
Kraj celkem	2 891	1 863	6 933	2 323	1 348	6 416	517	4 916	4 370	546	1 063
v tom SO ORP:											
Blatná	41	34	141	32	23	148	-7	180	344	-164	-171
České Budějovice	765	438	1 849	679	364	1 438	411	2 208	1 627	581	992
Český Krumlov	218	148	475	197	123	369	106	716	799	-83	23
Dačice	91	40	210	39	18	212	-2	256	290	-34	-36
Jindřichův Hradec	203	138	484	155	85	483	1	620	620	-	1
Kaplice	80	68	218	108	81	188	30	474	456	18	48
Milevsko	83	50	181	56	33	211	-30	208	220	-12	-42
Písek	225	181	527	172	101	570	-43	759	591	168	125
Prachatice	166	102	388	129	85	314	74	488	621	-133	-59
Soběslav	87	60	229	50	30	227	2	293	291	2	4
Strakonice	215	111	476	131	91	480	-4	569	589	-20	-24
Tábor	357	250	857	271	132	835	22	936	907	29	51
Trhové Sviny	82	54	203	61	33	199	4	424	281	143	147
Třeboň	107	69	263	90	51	277	-14	376	412	-36	-50
Týn nad Vltavou	51	33	141	53	35	167	-26	269	264	5	-21
Vimperk	78	52	180	54	36	183	-3	271	289	-18	-21
Vodňany	42	35	111	46	27	115	-4	312	212	100	96

Zdroj: czso

Vyhledej a odpověz:

Obr. 49.....menšina

- Jaké národnostní menšiny žijí v našem regionu?
- Shledáváš přistěhovalectví jako přínos nebo přítěž pro tvé bydliště? Odůvodni.
- Věděl (a) by jsi jaké jsou důvody stále se zvyšujícího průměrného věku?
- Jaké náboženství v OS ORP Trhové Sviny převládá?
- Je pro člověka či společnost důležité vzdělání? Porovnej jaký se kladl důraz na vzdělání v minulosti a v současné době. Jaké vzdělání převládá? Základní, střední nebo vyšším vzdělání?

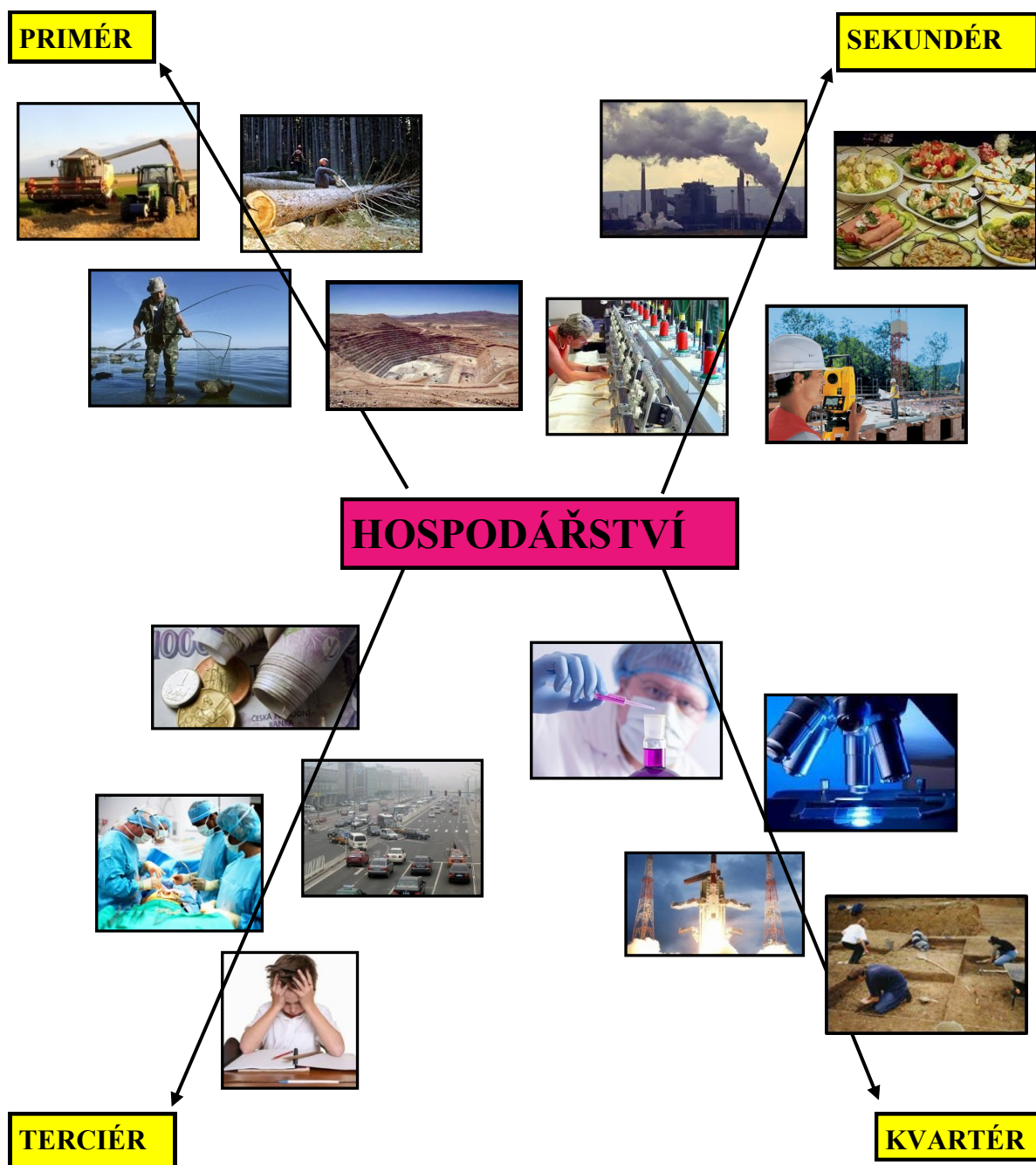
Hospodářství

V minulosti mělo pro trhosvinenský region vzhledem k jeho odlehlosti, nedostatku nerostného bohatství, geografickým podmínkám a nedostatečné dopravní infrastruktuře velký význam zemědělství. I dnes se jedná spíše o krajinu zemědělskou se sporadickým výskytem menších průmyslových podniků.

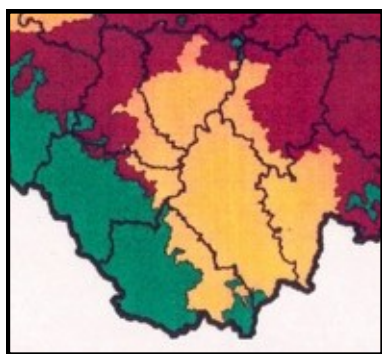
Práce v hodině:

- Pomocí obrázků si vypiš jednotlivá odvětví sektorového hospodářství.

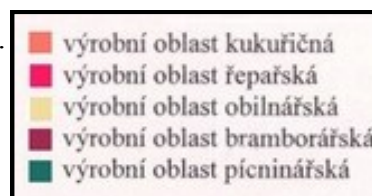

Zemědělství

Zemědělství v OS ORP Trhové Sviny hraje od nepaměti velkou roli. Ať už se jednalo o malá políčka patřící ke každému domu, velká pole či jednotná zemědělská družstva. Zemědělství by nemohlo fungovat bez kvalitní půdy, příznivých přírodních a klimatických podmínek.

Podle výřezu mapy můžeme region Trhosvinenska zařadit do dvou zemědělských výrobních oblastí a to do **obilnářské** a **pícninářské**.

Obr. 51 Výřez mapy České republiky - zemědělské výrobní oblasti

Vyhledej:

- Charakterizuj dané oblasti z několika hledisek:

Obilnářská oblast

Obr. 52 Obilí

klima:

nadmořská výška:

půda:

hlavní plodiny:

Pícninářská oblast

Obr. 53 Jetel luční

klima:

nadmořská výška:

půda:

hlavní plodiny:

Odpověz:

- Která hospodářská zvířata jsou v našem regionu chována? Shledáváš rozdíl v počtu skotu dnes a v minulosti?
- Jaké plodiny se pěstují na polích v tvém okolí?
- Vyskytuje se v tvém okolí nějaký zemědělský podnik?

Průmysl

Průmyslová revoluce druhé poloviny 19. století se regionu Trhosvinenská vyhnula. Důvodem byly chybějící surovinové zdroje a železniční spojení s OS ORP Trhové Sviny. Průmysl do této oblasti pronikl jen velmi pomalu. K založení průmyslových podniků docházelo, na rozdíl od vnitrozemí Čech, v mnohem pozdějším období.

Jelikož průmyslové podniky vznikaly až v pozdější době, tak zde byla až donedávna provozována mnohá z řemesel jinde již desítky let neprovozovaných. Tvým úkolem je tyto řemesla vyhledat a vytvořit krátký referát.

V 60. letech 19. století začala v městě Trhové Sviny známá výroba zin-
kových vojenských knoflíků ve firmě Zemene a Stráský. Obchod býval tradičně orientován na Horní a Dolní Rakousko a Trhové Sviny zároveň představovaly důležité obchodní centrum celého okolí.

Zamysli se:

- Na obrázku je teplárna na biomasu, která slouží pro zásobování města topnou vodou především pro vytápění. Věděl (a) by jsi v jakém městě se nachází? Pokus se vymyslet výhody a nevýhody spalování biomasy.

Obr. 50 Teplárna na biomasu

Odpověz:

- Jaké znáš významné průmyslové podniky na Trhosvinensku (alespoň 3)?

Zároveň ke každému připiš, na jaké odvětví se zaměřují.

.....

.....

.....

Čarou spoj:

- Loga firem regionu Trhové Sviny k jejich výslednému produktu. Pokud loga nepoznáš, vyhledej si je na internetu.

FIRMA

PRODUKT

Odpověz:

- Jaké jsou klady a zápory průmyslové výroby?
- Znáš podmínky pro umístění průmyslového podniku?

tip

Na exkurzi do průmyslového podniku ve vašem okolí. Jistě se dozvíš mnoho zajímavých informací o výrobě, obchodu, chodu firmy a počtu zaměstnanců.

Doprava

Doprava zajišťuje přepravu osob, zboží, ale také i informací. Stává se součástí každodenního života, kdy nás přepraví například do školy nebo do zaměstnání.

V regionu Trhosvinenska je rozvinuta **železniční** a **silniční doprava**. Vzhledem k velikosti celého území je dostupnost Trhových Svinů veřejnou dopravou u některých obcí problematická, jedná se o cca desetinu obcí nacházejících se na okraji správního území OS ORP Trhové Sviny. Severozápadní část území má výhodnou dopravní polohu vzhledem ke krajskému městu České Budějovice a to jak po silnici, tak i po železnici.

Odpověz:

- *Věděl (a) by jsi kudy (jakými obcemi a městy) prochází železniční trať v trhosvinském regionu?*
- *Zhodnot' dopravní polohu OS ORP Trhové Sviny v rámci České republiky a ve vztahu ke krajskému městu České Budějovice..*
- *Porovnej jednotlivé druhy dopravy z hlediska rychlosti a množství přepravovaného nákladu.*

V našem regionu se pořádají akce spjaté s historickými vozidly. Například Vysokohorská jízda veteránů nebo Cesta kolem světa, která vedla z Třeboně přes Trhové Sviny až do Jílovic.

Obr. 54 Historický automobil

Na projekt, který by mohl nést název: „Kolik aut projede denně naším městem?“. Projekt by mohl být realizován ve dvou dnech. První sčítání by probíhalo na mezinárodní Den bez aut 22.9., druhý den by vyučující zvolil libovolně. Počítání by probíhalo na dvou stanovištích a to v dopoledních a odpoledních hodinách. Každé měření by trvalo 45 minut. První stanoviště by bylo u školy, druhé na náměstí. Údaje by se zaznamenávaly do předem připravených tabulek. Výsledkem by bylo porovnání dopravní vytíženosti na Den bez aut a v běžný pracovní den. Následně by jste srovnali vytíženost v dopoledních a odpoledních hodinách na náměstí a u školy. Výstupem by mohl být plakát s údaji a fotografiemi z měření.

Informace pro vyplnění tabulky získáš na stránkách www.idos.cz. Následně výsledky zhodnoť a porovnej mezi sebou. Přidej i svůj subjektivní názor ve výběru dopravy, zda raději jezdíš vlakem nebo autobusem.

Trasa Borovany - České Budějovice	Autobus	Vlak
Vzdálenost km		
Čas jízdy		
Finanční náročnost		

Trasa Nové Hrady- České Budějovice	Autobus	Vlak
Vzdálenost km		
Čas jízdy		
Finanční náročnost		

Odpověz:

- Srovnej železniční a silniční dopravu. Vyjmenuj jejich klady a zápory?
- Ovlivňuje doprava životní prostředí? Pokus se vymyslet ochranná opatření.
- Který dopravní prostředek je nejšetrnější?
- Věděl (a) by jsi, jestli se v našem regionu v nejbližší době plánuje výstavba silnice či obchvatu?

V Trhových Svinech se nachází muzeum užitkových vozidel. Jedná se převážně o sbírku vozidel z 50-70 let, ale jsou zde ke shlédnutí i vozidla předválečná. Mezi vozidly převažuje značka TATRA, ale naleznete zde i vozidla zcela unikátní, protože se jedná o exempláře, které se vyskytují již pouze v jednom či dvou posledních kusech.

Obr. 55 Muzeum užitkových vozidel

Služby

Služby patří k jedním z velmi rychle rostoucích sektorům hospodářství. Zahrnují velké množství odvětví ať už se jedná o školství, zdravotnictví, obchod či kulturu. Jak jsme na tom se službami v našem regionu?

Zamysli se a odpověz:

- V následující kapitole budou otázky jasně dané, ale i takové, které vyžadují tvoje osobní zhodnocení. Odpovídej proto s rozvahou.

Školství

Zaměstna

- Napiš alespoň 3 školská zařízení v našem regionu:

.....
.....

Foto 1 Gymnázium

Trhové Sviny

- Chybí ti nebo by jsi vylepšil (a) něco na školství ve tvém okolí?

.....

Zdravotnictví

Zaměstna

- Napiš alespoň 3 zdravotnická zařízení v našem regionu:

.....
.....

Foto 2 Poliklinika

Trhové Sviny

- Chybí ti nebo by jsi vylepšil (a) něco na zdravotnictví ve tvém okolí?

.....

Ubytování

Zaměstna

- Napiš alespoň 3 ubytovací zařízení v našem regionu:

.....
.....

Foto 3 .Hotel Atos

Trhové Sviny

- Chybí ti nebo by jsi vylepšil (a) něco na ubytování ve tvém okolí?

.....

Kultura

Zaměstna

- Napiš alespoň 3 kulturní zařízení v našem regionu:

.....

.....

- Chybí ti nebo by jsi vylepšil (a) něco na kultuře ve tvém okolí?

.....

Foto. 4 Kulturní dům Trhové Sviny

Obchod

Zaměstna

- Napiš alespoň 3 obchodní zařízení v našem regionu:

.....

.....

- Chybí ti nebo by jsi vylepšil (a) něco na obchodu ve tvém okolí?

.....

Foto. 5 Obchod v Trhových Svinech

Pohostinství

Zaměstna

- Napiš alespoň 3 restaurační zařízení v našem regionu:

.....

.....

- Chybí ti nebo by jsi vylepšil (a) něco na pohostinství ve tvém okolí?

.....

Foto 6 .Pizzerie Rosi Trhové Sviny

Odpověz:

- Chybí ti v tvém okolí nějaká služba, která není uvedena v předchozím seznamu? Pokud ano pokus se vymyslet, kam by jsi ji v regionu Trhosvinenska umístil (a).
- Dojíždíš také za službami do krajského města České Budějovice? Za jakými a z jakého důvodu?

Na projekt týkající se služeb. S pomocí vyučujícího vytvořte dotazník pro místní obyvatele i pro návštěvníky OS ORP Trhové Sviny, který by se zabýval vybaveností a kvalitou služeb ve vašem okolí. Výsledkem bude zhodnocení dotazníkového šetření a vytvoření návrhu na zlepšení služeb v našem regionu.

Cestovní ruch

Trhosvinensko disponuje řadou kulturních i přírodních památek. Proto se do našeho regionu sjíždějí turisté nejen z celé České republiky, ale i ze zahraničí. Mezi nejpočetnější skupiny cizinců patří Němci, Rakušané a Holanďané.

Známé osobnosti

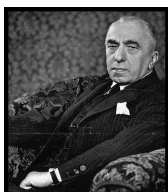

Doplň:

- Jména známých osobností našeho regionu a spoj je s místem jejich narození nebo místem jejich působnosti.

Obr. 56

Obr. 57

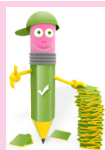
Obr. 58

Obr. 59

prezident.....
 vojevůdce.....
 učitel a vlastivědný pracovník.....
 hudebník.....

Horní Stropnice
 Trhové Sviny
 Trhové Sviny
 Trocnov

Vytvořte referát vztahující se k osobnostem, které máte na obrázku. Pokud znáte i jiné osobnosti našeho regionu, můžete je s nimi seznámit své spolužáky.

Technická památka

Buškův hamr u Trhových Svinů je funkční technická památka z 18. století. Jedná se o kovárnu poháněnou vodou, muzeum hamernictví, kde je možné vidět buchar, výheň s dmychadly a brus, poháněné třemi vodními koly. Součástí expozice je jedinečná kolekce nářadí používaného hamerníky, kterou neuvídíte v žádném technickém muzeu.

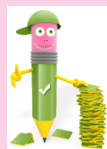

Obr. 60 Buškův hamr

Kulturní památky

Zamysli se:

Znáš dobře kulturní památky Trhosvinenska, které jsou na obrázcích? Pokud ano seznam své spolužáky s těmito památkami. Jestliže víš jen jejich název, pokus se vyhledat co nejvíce informací a vytvoř prezentaci na téma: “Kulturní památky regionu Trhosvinenska”.

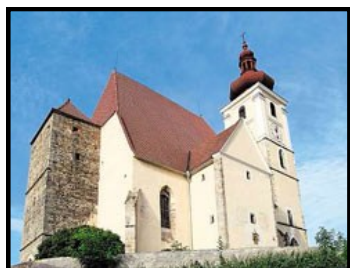
Obr. 61 Hrad Nové Hrady

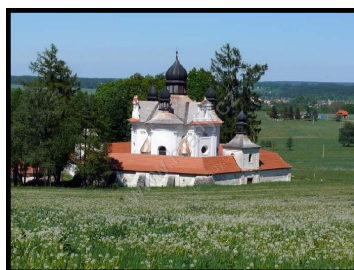
Obr. 62 Tvrz Žumberk

Obr. 63 Tvrz Cuknštejn

Obr. 64 Kostel Nanebevzetí Panny Marie (Trhové Sviny)

Obr. 65 Kostel Nejsvětější Trojice (Svatá Trojice)

Obr. 66 Klášter s kostelem Navštívení Panny Marie (Borovany)

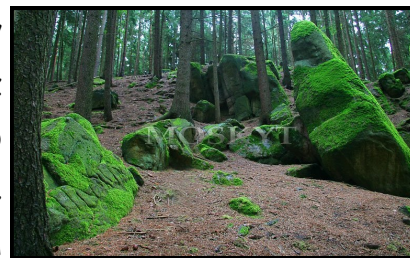

Vyhledej:

• Další kulturní památky, které nejsou na obrázcích. Jistě je jich celá řada.

Nedaleko vsi Hrádku u Trhových Svinů se v lese nachází zvláštní kruhovitý útvar z uspořádaných kamenů. Vypadá jako jakési jeviště, do půlkruhu obklopené žulovými balvany, v jehož čele se tyčí velký monolit. „Božiště“ bylo objeveno na samém konci 19. století a bylo považováno za kultovní a sněmovní středisko slovanského kmene Doudlebů.

Obr. 67 Božiště Hrádek

tip

Na vycházku do okolí. K památce vyhledejte co nejvíce informací a prozkoumejte toto obětiště. Pokuste se vyluštit nápis na kameni.

Přírodní památky

V kapitole o ochraně přírody jsme se věnovali přírodním památkám, rezervacím a parku. Proto ti jistě nebude dělat problém vytvořit přehled těchto přírodních krás regionu Trhosvinenska. Do seznamu zahrň i naučné stezky, cyklotrasy i významné krajinné prvky. Ve dvojicích nebo ve skupině úkol zpracuj ve podobě prezentace.

Kulturní akce

V regionu Trhosvinenska se pořádá mnoho tradičních kulturních akcí. Například:

Obr. 68 Festival dechových hudeb Karel Valdauf (Trhové Sviny)

Obr. 69 Živý betlém (Borovany)

Obr. 70 Borůvkobraní (Borovany)

Foto 7 Masopust (Olešnice)

Obr. 71 Festival AFOD (Trhové Sviny)

Obr. 72 Mikuláš a čerti na náměstí (Nové Hrady)

Odpověz:

- Jaké jsou pozitivní a negativní dopady cestovního ruchu na náš region?
- Je v tvém okolí dostatek sportovního vyžití?
- Navštívil jsi ve svém okolí relaxační nebo rekreační centrum? Splnilo centrum tvé očekávání?

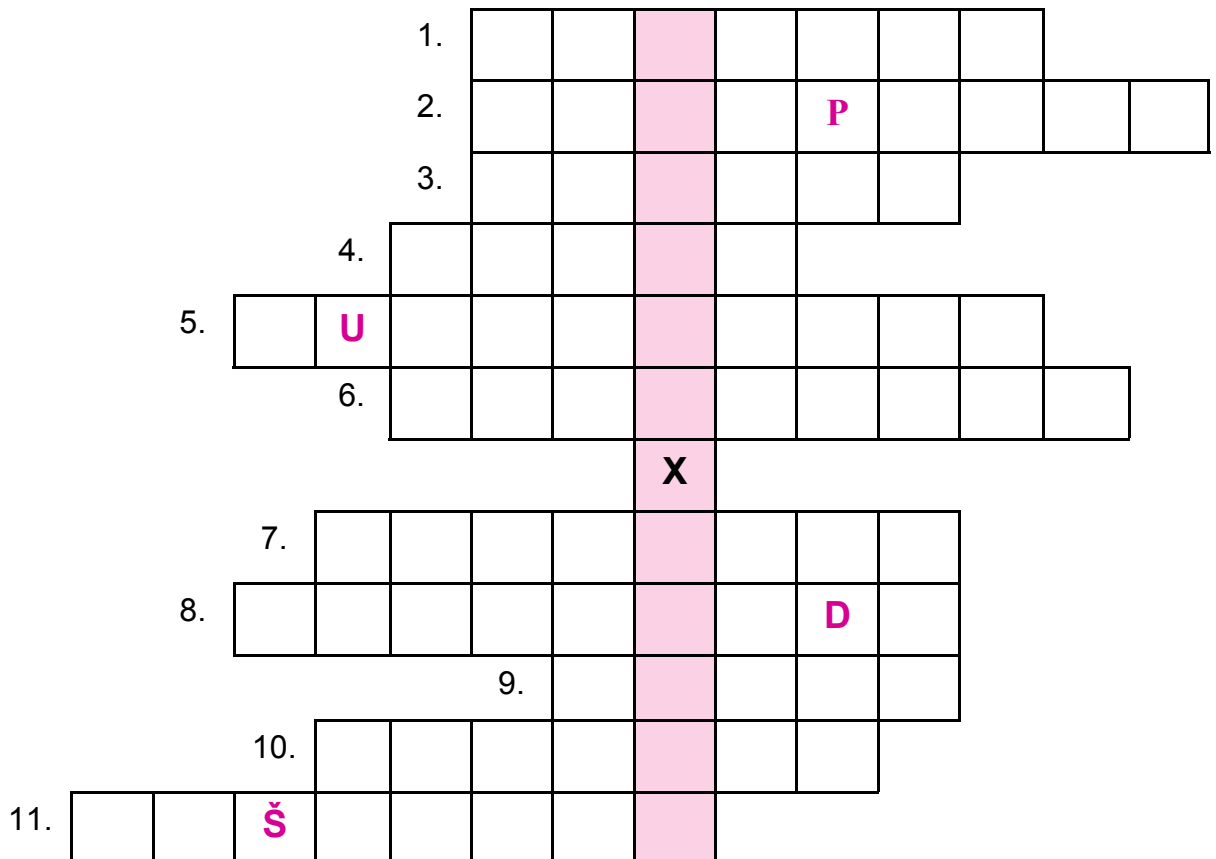

Pokuste se vytvořit turistického průvodce nejen pro místní obyvatele, ale i pro zahraniční turisty. Seznamte je s kulturními i přírodními krásami vašeho okolí. Učebnice vám poslouží k výběru vhodných lokalit, ale záleží na každém z vás, jaké kulturní nebo přírodní památky budou v průvodci použity. Brožura by měla také obsahovat ubytovací i stravovací zařízení, které by mohli návštěvníci našeho regionu využít.

Hry

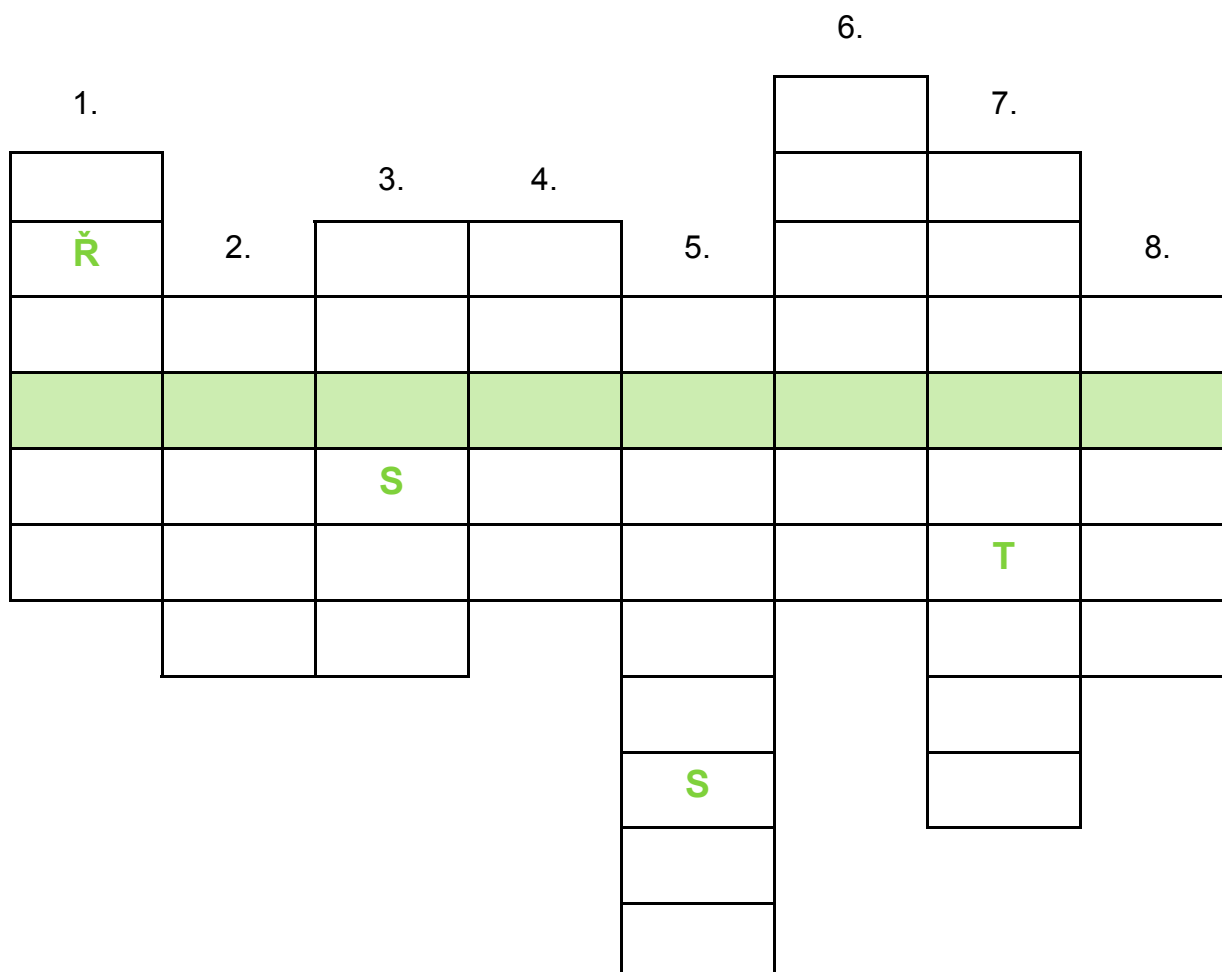
Pokud jsi poctivě přečetl celou pracovní učebnici a plnil jsi správně dané úkoly, následující tajenky a hry by ti neměly činit potíže. Doufám, že tě tato forma opakování bude bavit.

V tajence se skrývá název města našeho regionu.

- 1) Polodrahokam vyskytující se v našem regionu.
- 2) Nejvýznamnější tok regionu Trhosvinenska.
- 3) Nejvyšší vrchol Novohradského podhůří.
- 4) Na řece Malši byla vybudovaná vodní nádrž.
- 5) Technická památka u Trhových Svinů.
- 6) Na Trhosvinensku se nachází hrad.
- 7) Národní přírodní rezervace.
- 8) Podnik, který vyrábí balenou vodu.
- 9) Vojevůdce pocházející z Trocnova.
- 10) Nejvyšší vrchol Novohradských hor.
- 11) Firma Doppler vyrábí.

V tajence se skrývá název města našeho regionu.

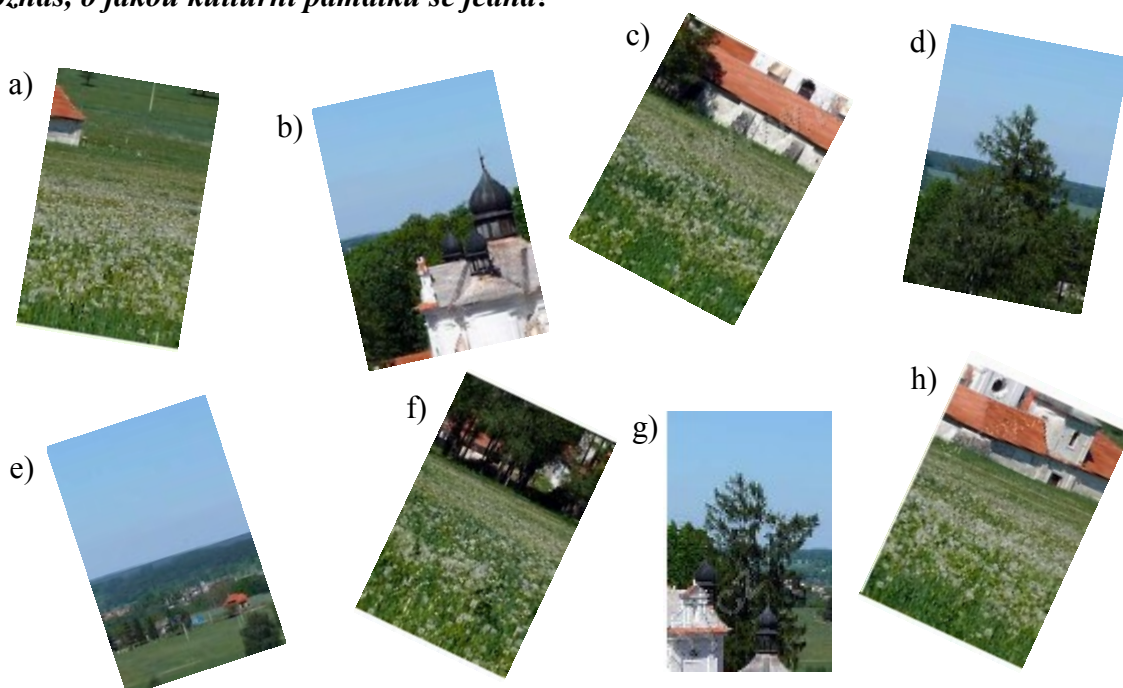
- 1) SO ORP, který sousedí na severu s Trhosvinenskem.
- 2) Firma, která vyrábí razítka.
- 3) Největší a nejhlubší rybník Novohradská.
- 4) Národní přírodní památka Terčino..... (dokonči).
- 5) Potok, který je největším přítokem Stropnice
- 6) Hudebník pocházející z Trhových Svinů.
- 7) Tvrz nacházející se u Nových Hradů.
- 8) Vesnice, kde je umístěn podnik Dobrá voda.

Vyškrtej všechny názvy obcí a vesnic z tabulky. Vyjde ti město našeho regionu.

Mladošovice	Sedlce	Otěvěk	Třebeč
Něchov	Petříkov	Todně	Šejby
Vrcov	Vyšné	Byňov	
Žár	Šalmanovice	Pěčín	

N	Ž	Á	R	P	E	T	Ř	Í	K	O	V
N	Ě	C	H	O	V	O	B	Y	Ň	O	V
T	O	D	N	Ě	V	T	Ř	E	B	E	Č
É	Š	E	J	B	Y	H	V	Y	Š	N	É
Š	A	L	M	A	N	O	V	I	C	E	R
S	E	D	L	C	E	A	V	R	C	O	V
D	M	L	A	D	O	Š	O	V	I	C	E
O	T	Ě	V	Ě	K	Y	P	Ě	Č	Í	N

Poznáš, o jakou kulturní památku se jedná?

Slovo na závěr

Co říci závěrem? Doufám, že se ti pracovní učebnice líbila, rozšířila tvé znalosti a zároveň tě motivovala k dalšímu samostatnému vyhledávání informací týkající se místního regionu. V tomto případě učebnice splnila svůj účel, pro který byla zpracována.

Autorka

Obr. 73 Rybník Čížkrajice